

ΑΠΛΗ ΚΑΤΗΧΗΣΗ

«Μορφώστε τὸν λαὸ ἐν σιωπῇ. Αὐτὸς θᾶναι ὁ μοναχικὸς σας ἄθλος.
Γιατὶ αὐτὸς ὁ λαὸς εἶναι θεοφόρος» (Ντοστογιέφσκι, ἀπὸ τῆς διδαχῆς τοῦ στάρετς Ζωσιμᾶ)

Φεβρουάριος 2010 – Ἀριθμ. 38

Συντάκτης: Ἐπίσκοπος Ἱερεμίας Φούντας, Μητροπολίτης Ἱ. Μ. Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως
Δημητσάνα Τ.Κ. 220 07 ἢ Μεγαλόπολη Τ.Κ. 222 00
Ἡλεκτρονικὴ Διεύθυνσις: www.imgortmeg.gr

ΑΠΟ ΤΟ ΙΕΡΟ ΣΥΝΑΞΑΡΙΟ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

Τὴν πρώτη τοῦ μηνὸς Φεβρουαρίου ἐορτάζουμε τὴν μνήμη
τῶν ἁγίων μαρτύρων Σατύρου, Σατουρνίνου, Σεκούνδου, Περπέτουας
καὶ Φηλικιτάτης τῶν ἐν Καρθαγένῃ μαρτυρησάντων.

Στὴν νεαρὴ μάρτυρα Περπέτουα, εὐρισκομένη στὴν φυλακὴ μὲ ἄλλους συλη-
φθέντες χριστιανούς, τῆς ἀποκαλύφθηκε σέ ὄραμα τί τὴν περίμενε καὶ αὐτὴν καὶ
τούς ἄλλους συναθλητές της: Εἶδε μιὰ στενὴ, χάλκινη κλίμακα πού ἐκτεινόταν
ἀπὸ τὴν γῆ στὸν οὐρανό. Στὶς δύο πλευρές της ἦταν μπηγμένα κάθε εἶδους φονικά
ὄργανα καὶ στὴν βάση της βρισκόταν ὄφεις τρομερός πού τρομοκρατοῦσε ὅσους
ἐπιθυμοῦσαν νὰ ἀνέβουν τὴν κλίμακα. Ὁ κατηχητής τους Σάτυρος, πού εἶχε πα-
ραδοθεῖ αὐτοβούλως στὶς ἀρχές ὥστε νὰ βρίσκεται μαζί τους, προχώρησε πρῶτος
καὶ ἔφθασε στὴν κορυφὴ τῆς κλίμακας, ἀπ' ὅπου φώναξε: «Περπέτουα, σέ πε-
ριμένω, πρόσεξε νὰ μὴν σέ δαγκάσει τό φίδι!». Ἐκείνη ἀπάντησε: «Ἐν ὀνόματι
τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ δέν θά μέ βλάψει». Συνέθλιψε μέ τὴν φτέρνα τό κεφάλι τοῦ
φιδιοῦ καὶ μέ μιᾶς ἔφθασε στὴν κορυφὴ τῆς σκάλας, ὅπου φανερώθηκε μπροστά
της ὁ Παράδεισος τῆς τρυφῆς, καὶ πλῆθος λευκοντυμένων μαρτύρων ἤλθε νὰ
τὴν ὑποδεχθεῖ.

– Ἡ συλληφθεῖσα χριστιανὴ Φηλικιτάτη, ἔγκυος στὸν ὄγδοο μῆνα, ἐνιωθε με-
γάλῃ θλίψῃ στὴν σκέψῃ ὅτι θά ἀνέβαλλαν τὴν θανάτωσή της ἐξ αἰτίας τῆς κα-
τάστασής της. Διὰ τῶν προσευχῶν ὅμως τῶν μαρτύρων, ὁ Θεὸς μερίμνησε ὥστε
νὰ τὴν πιάσουν οἱ ὠδίνες τοῦ τοκετοῦ τρεῖς ἡμέρες πρό τοῦ μαρτυρίου της. Ἐνας
δεσμοφύλακας πού τὴν ἔβλεπε νὰ βογγᾷ ἀπὸ τούς πόνους τὴν ἐνέπαιξε, διαβε-
βαιώνοντάς την πὼς τὴν περίμεναν ἀσύγκριτα μεγαλύτερες ὀδύνες. Ἡ ἁγία τοῦ

ἀπάντησε: «Τώρα εἶμαι ἐγώ πού ὑποφέρω ὅ,τι ὑποφέρω. Τότε ὅμως, κάποιος ἄλλος ἐντός μου θά ὑποφέρει γιά χάρη μου καί γι' Αὐτόν θά μαρτυρήσω!» Ἐφερε στόν κόσμο μιά κόρη τήν ὁποία ἐμπιστεύτηκαν στήν φρονίδα μιᾶς χριστιανῆς καί εὐθύς προετοιμάστηκε γιά τόν τελικό ἀγώνα.

– Οἱ νεαρές μάρτυρες Περπέτουα καί Φηλικιτάτη προτίμησαν τήν διαπόμπευση νά παρουσιαστοῦν σχεδόν γυμνές στήν ἀρένα (γιατί τίς ἔντυσαν μέ δίκτυα) παρά νά φορέσουν τήν στολή τῶν ἱερείων τῆς ἀρχαίας θεᾶς Δήμητρας.

– Τήν ὥρα τοῦ μαρτυρίου της ἡ Περπέτουα δέχθηκε ἕνα κτύπημα ἀπό τά κέρατα μιᾶς μανιασμένης ἀγελάδας καί ἔπεσε στό χῶμα. Ἔτσι ἀνασύρθηκε τό φόρεμά της. Νοιαζόμενη ὅμως αὐτή περισσότερο γιά τήν σεμνότητά της παρά γιά τούς πόνους της, ἀνασηκώθηκε ἀμέσως, συμμαζέψε τό φόρεμα καί σκέπασε τόν μηρό της. Κατόπιν ζήτησε μιά βελόνα καί ἔσφιξε τά σχισμένα της ἐνδύματα. Μετά ἔδεσε τά μαλλιά της, γιατί δέν ἄρμοζε στήν μάρτυρα τοῦ Χριστοῦ νά ἐμφανιστεῖ μέ ἀκατάστατα μαλλιά, γιά νά μή φανεῖ ὅτι πενθεῖ τήν ὥρα τοῦ μαρτυρίου της.

ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΟ ΕΓΚΥΚΛΙΟ ΚΗΡΥΓΜΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ

Δημητσάνα - Μεγαλόπολη, Κυριακή 7 Φεβρουαρίου 2010

13. Ο ΜΕΛΧΙΣΕΔΕΚ (Γεν. 14)

Συνεχίζουμε, αδελφοί χριστιανοί, τήν μελέτη μας στό πρώτο βιβλίο τῆς Ἁγίας Γραφῆς, τήν Γένεση. Ἴσως νά φαίνονται βαρετές μερικές διηγήσεις, καί ἴσως πάλι νά δημιουργοῦν τήν ἀπορία, γιατί νά ἀναφέρει ἡ Ἁγία Γραφή τίς διηγήσεις αὐτές. Καί ὅμως, ἀγαπητοί μου, αὐτά πού ἐμεῖς νομίζουμε περιττά ἔχουν πολύ μεγάλο νόημα καί σημασία. Εἶπαμε δέ ἀπό τήν ἀρχή τῶν κηρυγμάτων μας ὅτι οἱ διηγήσεις τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἀναφέρονται στόν Χριστό καί ἄς μὴν φαίνεται αὐτό ἀπό τήν πρώτη ἀνάγνωσή τους. Αὐτό θά δοῦμε στό σημερινό μας κήρυγμα.

1. Πέντε βασιλιάδες τῆς Παλαιστίνης ἦταν ὑποταγμένοι γιά δώδεκα χρόνια στόν βασιλιᾶ τῆς Ἑλάμ τῆς Περσίας, πού τόν ἔλεγε Χοδολλογομόρ. Ἐπιτέλους ὅμως οἱ βασιλιάδες αὐτοί ἐπαναστάτησαν ἐναντίον τοῦ βασιλιᾶ τῆς Ἑλάμ, γιά νά ἀποκτήσουν τήν ἀνεξαρτησία τους (14,2-4). Ἀλλά ὁ Χοδολλογομόρ, πού ἦταν ὁ πιό δυνατός βασιλιᾶς τῆς Ἀνατολῆς, κατατρόπωσε τούς Παλαιστίνιους βασιλιάδες καί αὐτοί ἔφυγαν στά βουνά (14,10). Καί ὁ Χοδολλογομόρ πῆρε ὅλο τό ἵππικό τους, τά γυναικόπαιδά τους καί ὅλα τά ὑπάρχοντά τους καί ἐπέστρεψε νικητής στήν χώρα του (14,11). Μεταξύ δέ τῶν αἰχμαλώτων ἦταν καί ὁ Λώτ, ὁ ἀνιψιός τοῦ Ἀβραάμ (14,12). Κάποιος ἀπό τούς αἰχμαλώτους, πού ξέφυγε, πῆγε στήν Χεβρών καί εἰδοποίησε τόν Ἀβραάμ γιά τό κακό πού συνέβηκε στόν ἀνιψιό του τόν Λώτ (14,13). Καί ὁ Ἀβραάμ, χριστιανοί μου, ὁ ἄνθρωπος αὐτός τοῦ Θεοῦ, δέν σκέφτηκε τήν ἀδικία πού τοῦ ἔκανε ὁ ἀνιψιός του, γιά τήν ὁποία μιλήσαμε στό προηγούμενο κήρυγμα, ἀλλά ὀργανώθηκε γιά νά τόν ἐλευθερώσει. Ἐκανε λοιπόν γρήγορα ὁ Ἀβραάμ ἓνα τάγμα ἀπό 318 δούλους του, πού ἦταν ἐξασκημένοι στόν ἀγώνα, καί ἔτρεξε πίσω ἀπό τόν Χοδολλογομόρ καί τά στρατεύματά του (14,14). Τούς πρόφτασε κάπου στό βόρειο ἄκρο τοῦ Ἰσραήλ καί ἐπιτέθηκε ἐναντίον τους τήν νύχτα ἀπό διάφορες πλευρές. Ἐγινε μεγάλη σφαγή. Ὁ Ἀβραάμ μέ τά παλληκάρια του κατατρόπωσε τόν Χοδολλογομόρ καί τά στρατεύματά του (14,15). Ἐτσι μέ τήν ἔνδοξη αὐτή νίκη του ὁ Ἀβραάμ ἐλευθέρωσε τόν ἀνιψιό του τόν Λώτ καί ὅλο τόν αἰχμάλωτο λαό (14,6).

Τήν διήγηση αὐτή, ἀγαπητοί μου, τήν ἀκοῦμε στόν Ἑσπερινό τῆς Κυριακῆς τῶν 318 Θεοφόρων Πατέρων τῆς Πρώτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου. 318 οἱ δούλοι τοῦ Ἀβραάμ, 318 ἀκριβῶς καί οἱ Πατέρες τῆς Πρώτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Οἱ Πατέρες αὐτοί ἦταν ἓνα θεῖο στρατεύμα, μία θεία παρεμβολή, οἱ ὁποῖοι κατετρόπωσαν τόν Ἄρειο καί τούς ὀπαδούς του. Συνέτριψαν τήν αἵρεσή τους καί ἀπελευθέρωσαν ἀπό αὐτήν τούς πιστούς πού εἶχαν παραπλανηθεῖ.

2. Τόν νικητή Ἀβραάμ, ἐπιστρέφοντα ἀπό τήν μάχη, βγῆκαν νά τόν προῦπαντήσουν οἱ νικημένοι Παλαιστίνιοι βασιλεῖς (14,17 ἔξ). Καί ὁ βασιλιᾶς τῆς πόλης Σαλήμ (δηλαδή, τῆς Ἱερουσαλήμ), Μελχισεδέκ τό ὄνομα, βγῆκε καί αὐτός νά προῦπαντήσει τόν Ἀβραάμ. Μάλιστα πρόσφερε στόν Ἀβραάμ ἄρτο καί οἶνο (14,18)! Μᾶς φαίνεται περιέργη ἡ προσφορά

αυτή του Μελχισεδέκ και πρέπει να κρύβει κάποιο μυστικό νόημα. Γιατί σαν βασιλιάς ο Μελχισεδέκ θα μπορούσε να κάνει στον Άβραάμ ένα πλούσιο βασιλικό τραπέζι και όχι να του προσφέρει μόνο άρτο και οίνο. Πραγματικά, είναι περιέργη ή προσφορά αυτή του Μελχισεδέκ. Και ο απόστολος Παύλος μās λέγει ότι ο λόγος περί Μελχισεδέκ είναι «πολύς» και «δυσερμήνευτος» (Εβρ. 5,11).

Ο Μελχισεδέκ, αγαπητοί μου, είναι τύπος του Χριστού. Πρώτα-πρώτα, ο Μελχισεδέκ δεν ήταν μόνο βασιλιάς, αλλά, όπως μās τό λέει καθαρά η Γένεση, ήταν «ιερεύς του Θεού του Ύψίστου» (14,18). Δηλαδή ήταν Ίερέας του πραγματικού Θεού. Έπειτα, δεν αναφέρεται καθόλου η γενεαλογία του, ούτε ο πατέρας του, ούτε η μητέρα του. Και αυτό γίνεται για να είναι τύπος του Χριστού. Ο Χριστός πραγματικά είναι «ἀμήτωρ» σαν Θεός, και «ἀπάτωρ» σαν άνθρωπος. Και για τήν γενεά του Χριστού ο Ήσαϊας λέγει: «Τήν δέ γενεά αυτού τίς διηγήσεται;» (Ησ. 53,8). Τό όνομα Μελχισεδέκ, επί πλέον, σημαίνει «βασιλιάς της δικαιοσύνης». Βασιλιάς δηλαδή πού χάριζε στον λαό τήν δικαιοσύνη. Τέτοιος ήταν ο Χριστός μας, πραγματικός Μελχισεδέκ. Τέλειος Βασιλιάς και τέλειος Ίερεύς, πού έφερε τήν δικαίωση, τήν δικαιοσύνη στους ανθρώπους. Ο Μελχισεδέκ, τέλος, ήταν βασιλιάς της Σαλήμ, δηλαδή της Ίερουσαλήμ. «Σαλήμ» σημαίνει ειρήνη. Ο Μελχισεδέκ είναι και σ' αυτό τύπος του Χριστού, γιατί ο Χριστός μέ τήν Θυσία Του έφερε τήν ειρήνη μεταξύ Θεού και ανθρώπων. Ωστε ο Μελχισεδέκ ήταν τύπος του Χριστού (Εβρ. 7,2 έξ.). Και σαν τύπος του Χριστού πρόσφερε στον Άβραάμ, τον πνευματικό γενάρχη των χριστιανών, άρτο και οίνο, πού είναι ο τύπος του Σώματος και του Αίματος του Χριστού. Στο περιστατικό αυτό λοιπόν, της προσφοράς στον Άβραάμ άρτου και οίνου από τον Μελχισεδέκ, προτυπώνεται η Τροφή των χριστιανών, η Θεία Κοινωνία! Αλλά και ο Άβραάμ πρόσφερε στον Μελχισεδέκ τό ένα δέκατο από τά λάφυρά του (14,20). Μέ τήν πράξη του αυτή ο Άβραάμ έδειξε ότι η Ίερωσύνη του Χριστού, πού τυπώνονταν από τήν ίερωσύνη του Μελχισεδέκ, είναι ανώτερη από τήν ίερωσύνη του Λευϊ, του απογόνου του Άβραάμ (βλ. Εβρ. κεφ. 7). Γι' αυτό και σαν κατώτερος ο Άβραάμ προσφέρει αποδεκάτωση στον ανώτερο, τον Μελχισεδέκ.

3. Μās κάνει εντύπωση ότι ο Άβραάμ δεν θέλησε να πάρει ούτε «κλωστή» ούτε «λουρί ύποδήματος» από τά λάφυρα του Χοδολλογομόρ (14,22-23). Άρα τήν ύπόσχεση πού του έδωσε ο Θεός, ότι θα τον κάνει κύριο της Παλαιστίνης (13,15), δεν τήν εξέλαβε υλικά, αλλά πνευματικά. Αντίθετα οι απόγονοί του Ίσραηλίτες ζητούσαν ένα Μεσσία μέ υλική και στρατιωτική δύναμη. Ο Άβραάμ, μή θέλοντας να πάρει τίποτα από τά λάφυρα της νίκης του, έκανε ό,τι θα κάνει και ο Ίησους Χριστός στην έρημο, όπου ο σατανās του παρέδωσε όλες τις βασιλείες του κόσμου. Και ο Χριστός μας απήντησε: «Ίπαγε όπίσω μου, σατανā» (Ματθ. 4,10)!

Η διήγηση πού είδαμε στο κήρυγμά μας σήμερα, αγαπητοί μου χριστιανοί, είναι ιστορικό γεγονός. Ο βασιλιάς Αμαρφάλ, πού αναφέρει η διήγηση ότι συμάχησε μέ τον Χοδολλογομόρ (14,1), είναι ο Χαμουραμί της Βαβυλώνας, πού ξέρουμε από τήν ιστορία. Και επειδή γνωρίζουμε από τήν ιστορία ότι αυτός έζησε περί τό τέλος του 18ου αιώνας π.Χ., σ' αυτήν, λοιπόν, τήν εποχή πρέπει να τοποθετήσουμε χρονολογικά και τον Άβραάμ.

Μέ πολλές εύχές, † Ο Μητροπολίτης Γόρτυνος και Μεγαλοπόλεως Ίερεμίας

ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΟ ΕΓΚΥΚΛΙΟ ΚΗΡΥΓΜΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ

Δημητσάνα - Μεγαλόπολη, Κυριακή 14 Φεβρουαρίου 2010

14. ΔΙΑΘΗΚΗ (Γεν. κ. 15) – ΠΕΡΙΤΟΜΗ (Γεν. κ. 17) – ΙΣΜΑΗΛ (Γεν. κ. 16)

1. Στά κηρύγματά μας αυτά, αγαπητοί μου χριστιανοί, ἐρμηνεύουμε τήν Παλαιά Διαθήκη. Ἐχουμε δέ πει καί ξαναλέμε ὅτι τήν Παλαιά Διαθήκη πρέπει νά τήν βλέπουμε σάν ἓνα βιβλίο τοῦ Χριστοῦ, ὅπως ἔτσι εἶναι καί ἡ Καινή Διαθήκη. Καί στό προηγούμενο κήρυγμά μας μιλήσαμε γιά μία προεικόνιση τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ στό πρόσωπο τοῦ ἱερέα καί βασιλιᾶ Μελχισεδέκ.

Προχωρώντας σήμερα τό κήρυγμά μας στό βιβλίο τῆς Γένεσης θέλω νά σᾶς μιλήσω γι' αὐτό πού λέμε «διαθήκη», γιατί γι' αὐτό μᾶς μιλάει παρακάτω τό βιβλίο πού μελετᾶμε. Μᾶς λέει γιά μία θεία διαθήκη, πού ἔκανε ὁ Θεός μέ τόν Ἀβραάμ, καί τοῦ ὑποσχέθηκε τήν κατοχή τῆς Παλαιστίνης. Ἀλλά ἡ ἱστορία αὐτή μᾶς δίνει τήν θεολογική ἔννοια τῆς λέξεως «διαθήκη».

2. Ὅταν παλαιά, αγαπητοί μου, ἔκαναν οἱ ἄνθρωποι μία διαθήκη ἔσφαζαν ἓνα ζῶο. Γιατί τό ἔκαναν αὐτό; Αὐτό τό ἔκαναν γιά νά ποῦν, ὅτι, ὅπως χύθηκε τώρα τό αἷμα τοῦ ζώου, ἔτσι νά τοῦ χυθεῖ τό αἷμα ἐκείνου πού θά παραβεῖ τήν διαθήκη, τήν συμφωνία. Γι' αὐτό καί ἡ λέξη «διαθήκη» συντάσσεται μέ τό ρῆμα «κόβω». Σφάζω τό ζῶο. Ὅσοι ξέρουν ἀπό τά ἀρχαῖα κείμενα, ἄς θυμηθοῦν τήν φράση, πού ἔλεγαν οἱ Ἑλληνες, «ὄρκια τέμνειν». Αὐτό πού σᾶς εἶπα, χριστιανοί μου, μᾶς βοηθαίει γιά νά νοήσουμε τήν θυσία τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ γιά μᾶς. Σᾶς εἶπα ὅτι, ὅταν γινόταν διαθήκη σφαζόταν ἓνα ζῶο, γιά νά σημάνει τό ὅτι, ὅπως χύνεται τό αἷμα τοῦ ζώου, ἔτσι νά χυθεῖ καί τό αἷμα ἐκείνου πού θά παραβεῖ τήν διαθήκη. Ἀκοῦστε: Ἐγινε μία διαθήκη, μία συμφωνία μεταξύ Θεοῦ καί ἀνθρώπων. Εἶναι αὐτό πού λέμε Παλαιά Διαθήκη. Ποιός παρέβηκε τήν συμφωνία αὐτή; Ὅχι βέβαια ὁ Θεός, γιατί ὁ Θεός μένει πάντα πιστός. Τήν διαθήκη τήν παρέβηκε ὁ ἄνθρωπος. Ἄρα ἔπρεπε νά χυθεῖ τό αἷμα τοῦ ἀνθρώπου γιά τήν παράβαση τῆς διαθήκης. Ναί, χριστιανοί μου! Ἐμεῖς ἔπρεπε νά σταυρωθοῦμε, τά δικά μας χέρια καί πόδια ἔπρεπε νά καρφωθοῦνε καί τό δικό μας κεφάλι ἔπρεπε νά φορέσει τό μυτερό ἀκάνθινο στεφάνι, γιατί ἐμεῖς ἁμαρτήσαμε. Καί ὅμως! Δέν χύθηκε τό δικό μας αἷμα, ἀλλά τό αἷμα τοῦ σαρκωθέντος Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Ὡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, πού ξεπερνάει τά ἄστρα καί γίνεται οὐρανομήκης!

3. Στήν διαθήκη γιά τήν ὁποία μιλάμε, πού ἔκανε ὁ Θεός μέ τόν Ἀβραάμ, ὁ Ἀβραάμ ἤρθε σέ ἔκσταση. Καί σέ αὐτή τήν μυστηριώδη κατάσταση πού βρισκόταν ὁ Ἀβραάμ, ὁ Θεός τοῦ ἀπεκάλυψε ὅτι οἱ ἀπόγονοί του θά πᾶνε σέ μία ξένη χώρα καί θά ζήσουν ἐκεῖ σάν δούλοι γιά τετρακόσια χρόνια. Μετά ὅμως ἀπό τέσσερις γενεές —λέγει ὁ Θεός στόν Ἀβραάμ— θα ξανάρθουν πάλι στήν γῆ τους, στήν Παλαιστίνη. Καί τοῦ ἐξηγεῖ, γιατί οἱ ἀπόγονοί του δέν θά κατοικήσουν γρηγορότερα στήν Παλαιστίνη. Γιατί, τοῦ λέγει, τήν χώρα αὐτή τήν κατοικοῦν τώρα οἱ ἁμαρτωλοί Ἀμορραῖοι. Ὁ Θεός θά τιμωρήσει τούς Ἀμορραῖους γιά τίς

ἀμαρτίες τους, αλλά δέν ἔχουν «ὠριμάσει» ἀκόμη οἱ ἀμαρτίες τους γιά νά τιμωρηθοῦν . Εἶναι πολύ ὠραῖο, χριστιανοί μου, αὐτό πού μᾶς λέγει ἐδῶ ἡ Γένεση γιά τούς Ἀμορραίους: «Δέν ἔχουν ὠριμάσει ἀκόμη οἱ ἀμαρτίες τῶν Ἀμορραίων» (15,16)! Ὁ Θεός δηλαδή, ἐνεργεῖ σάν τόν ἰατρό, πού περιμένει νά ὠριμάσει ἡ πληγή καί ἔπειτα νά ἐπέμβει μέ τό χειρουργικό του μαχαίρι. Ἀπό αὐτό πού μᾶς εἶπε ἐδῶ ἡ Γένεση περί τῶν Ἀμορραίων, ὅτι δηλαδή ὁ Θεός περιμένει νά ὠριμάσουν οἱ ἀμαρτίες τῶν Ἀμορραίων γιά νά τούς τιμωρήσει, μπορούμε νά νοήσουμε καί τό γιατί ἡ Γέννηση τοῦ Χριστοῦ δέν ἔγινε ἀμέσως μετά τήν ἀμαρτία τῶν πρωτοπλάστων. Δέν ἔγινε, γιατί ἔπρεπε πρῶτα νά ὠριμάσει ἡ ἀμαρτία τῶν ἀνθρώπων. Ἐπρεπε ἡ ἀμαρτία νά γίνει ἀκόμα πιό πολύ ἀμαρτία («ἔτι ἀμαρτωλός»), γιά νά νοήσουν οἱ ἄνθρωποι πόσο πικρός ἦταν αὐτός ὁ καρπός πού γεύθηκαν οἱ πρωτόπλαστοι καί μόνοι τους πλέον νά ζητήσουν τήν σωτηρία ἀπό τό Θεό.

4. Ἐκανε καί ἄλλη διαθήκη ὁ Θεός μέ τόν Ἀβραάμ, πού τοῦ ὑποσχέθηκε πάλι ὅτι θά τόν πληθύνει, ὅτι θά τόν κάνει πατέρα πολλῶν ἔθνῶν. Γι'αὐτό καί τοῦ μεγάλωσε τό ὄνομά του. Ἀπό «Ἀβραμ» πού λεγόταν πρῶτα τόν εἶπε τώρα «Ἀβραάμ» (17,1-8). Ἡ αὔξηση δηλαδή μιᾶς συλλαβῆς στό ὄνομά του ἐσήμαινε τήν αὔξηση τῶν ἀπογόνων του. Πάντα ὅμως στίς διαθήκες πού ἔκανε ὁ Θεός μέχρι τώρα ἔδινε ἕνα σημεῖο. Καί στήν διαθήκη πού κάνει τώρα ὁ Θεός μέ τόν Ἀβραάμ δίνει ὡς σημεῖο τήν περιτομή (17,10-14). Στό ἐξῆς θά περιτέμενεται κάθε ἀρσενικό παιδί ὀκτώ μέρες μετά τήν γέννησή του. Ἡ περιτομή, ἀγαπητοί μου, ἔχει τήν ἐννοια τῆς ἀφιέρωσης στόν Θεό. Ἡ ἀποκοπή ἐνός μικροῦ τεμαχίου ἀπό τό ἀνδρικό σῶμα ἔπρεπε νά ὑποδηλώνει στούς περιτμημένους ὅτι ἔπρεπε νά ἀποβάλουν τόν παλαιό σαρκικό ἄνθρωπο. Ἡ περιτομή ἐσήμαινε μία ἀναγέννηση, γι' αὐτό καί τήν ἡμέρα τῆς περιτομῆς διδόταν τό ὄνομα τοῦ παιδιοῦ. Ἡ περιτομή γιά μᾶς εἶναι τύπος τοῦ βαπτίσματος. Ὅπως παλαιά γιά νά ἀνήκει κανεῖς στόν λαό τοῦ Θεοῦ ἔπρεπε νά περιτμηθεῖ, ἔτσι πρέπει νά βαπτιστεῖ ὁ ἄνθρωπος γιά νά ἀνήκει στήν Ἐκκλησία καί νά μετέχει στά ἱερά Μυστήρια.

5. Ἀλλά παρέλειψα, χριστιανοί μου, νά σᾶς πῶ καί κάτι ἄλλο, πού πρέπει νά τό ξέρετε, γιατί πάνω σ' αὐτό ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἀναπτύσσει, μέ ἀλληγορικό τρόπο, μιᾶ ὠραία θεολογία στήν πρὸς Γαλάτας Ἐπιστολή του. Ὁ Ἀβραάμ ἀπέκτησε ἤδη ἕνα γιό, τόν Ἰσμαήλ. Τό παιδί αὐτό δέν γεννήθηκε ἀπό τήν Σάρρα, ἀλλά ἀπό τήν δούλη τῆς Σάρρας, τήν Ἄγαρ. Γιά νά μὴν κατηγορήσουμε τόν Ἀβραάμ γιά τήν πράξη του αὐτή θά πρέπει νά λάβουμε ὑπ' ὄψιν τά ἐξῆς: Πρῶτον, ὅτι αὐτό τότε, στήν ἐποχή ἐκείνη, τό νά τεκνοποιεῖ ὁ ἄνδρας ἀπό ἄλλη γυναίκα ἢ ἀπό τήν δούλη τῆς νόμιμης γυναίκας του, ἐπιτρεπόταν καί ἐπιβαλλόταν. Δεύτερον, ὅτι ἂν καί αὐτό ἐπιτρεπόταν καί ἐπιβαλλόταν, ὅμως ὁ Ἀβραάμ δέν τό ἔκανε, καί ἀρκέστηκε στήν μία μόνο στεῖρα γυναίκα του. Καί, τρίτον, τοῦ τό ἐπέβαλλε ἡ γυναίκα του Σάρρα γιά νά τεκνοποιήσει ἀπό τήν δούλη του Ἄγαρ (16,2).

Ὅλα αὐτά ἀποδεικνύουν τόν Ἀβραάμ πιστό καί ἐνάρετο δούλο τοῦ Θεοῦ.

Μέ πολλές εὐχές

† Ὁ Μητροπολίτης Γόρτυνος καί Μεγαλοπόλεως Ἱερεμίας

ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΟ ΕΓΚΥΚΛΙΟ ΚΗΡΥΓΜΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ

Δημητσάνα - Μεγαλόπολη, Κυριακή 21 Φεβρουαρίου 2010

15. ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΑΓΓΕΛΟΙ (Γεν. κ.18-19)

1. Στό σημερινό μας κήρυγμα, αδελφοί χριστιανοί, θά μιλήσουμε για μία θεοφάνεια. Όπως τό λέγει καθαρά τό ιερό κείμενο, «ό Θεός έμφανίστηκε στόν Άβραάμ» (18,1). Καί σέ προηγούμενες φορές είχαμε δεϊ έμφανίσεις του Θεού στόν Άβραάμ, αλλά ή θεοφάνεια για τήν όποία θά μιλήσουμε σήμερα είναι σαφέστερη και μεγαλοπρεπέστερη. Αυτή τή φορά έμφανίστηκε στόν Άβραάμ ή Αγία Τριάδα, ό Πατέρας, ό Υιός και τό Άγιο Πνεύμα. Τά τρία θεϊα Πρόσωπα έμφανίστηκαν στόν Πατριάρχη μέ τήν μορφή τριών άγγέλων. Καί ό Άβραάμ, αδελφοί μου, επειδή ήταν άγιος άνθρωπος, όπως τον είδαμε μέχρι τώρα, φωτίστηκε από τον Θεό και τά τρία Πρόσωπα τά προσφώνησε μέ τό «Κύριε» (18,3), σαν να ήταν ένα Πρόσωπο. Γιατί έτσι είναι ή αλήθεια: Τρία είναι τά Πρόσωπα της Αγίας Τριάδος, αλλά μία είναι ή θεϊα Ουσία. Πιστεύουμε Τριάδα όμοούσιο και άχώριστο! Άς πούμε όμως και τήν άλλη έρμηνεία του άγιου Ίουστίνου, ότι από τά τρία Πρόσωπα πού έμφανίστηκαν στόν Άβραάμ, τό ένα είναι Θεός, τό Δεύτερο Πρόσωπο της Αγίας Τριάδος, και τά άλλα δύο πρόσωπα είναι συνοδοί άγγελοι. Σεβαστή και ή έρμηνεία αυτή, γιατί ή Παλαιά Διαθήκη όλο και παρουσιάζει αποκαλύψεις του Ίησού Χριστού, του δευτέρου Προσώπου της Αγίας Τριάδος. Αλλά εμείς δεχόμαστε τήν πρώτη έρμηνεία πού είπαμε και ή όποία καταχωρήθηκε στην άγιογραφία της Έκκλησίας μας. Πραγματικά, ή Αγία Τριάδα άγιογραφείται στις ιερές εικόνες της Έκκλησίας μας μέ τήν επίσκεψη στόν Άβραάμ των τριών άγγέλων.

Αλλά πώς ό Άβραάμ αξιώθηκε να έχει μια τέτοια μεγάλη θεοφάνεια; Αξιώθηκε, αδελφοί μου, ό Άβραάμ να έχει αυτή τήν ύψηλή θεοφάνεια, γιατί, πρώτον, είχε περιτιμηθεί και έτσι καταγράφηκε στόν λαό του Θεού. Είπαμε δε στό προηγούμενο κήρυγμά μας ότι ή περιτομή στην Παλαιά Διαθήκη προτυπώνει τό δικό μας Βάπτισμα, μέ τό όποιο μπαίνουμε στην Έκκλησία του Θεού. Καί, δεύτερον, ό Άβραάμ αξιώθηκε να έχει αυτή τήν θεοφάνεια, γιατί είχε τήν άρετή της αγάπης. Ήταν πολύ φιλόξενος. Καί τό έδειξε αυτό μέ τήν περιποίηση πού έκανε στα τρία άγνωστά του Πρόσωπα (βλ. 18, 3-8. Έβρ. 13,2). Όστε λοιπόν, για να γευθούμε τον Θεό, και να δούμε στην Βασιλεία Του τό λαμπρό Του Πρόσωπο, πρέπει πρώτα να ανήκουμε στην Έκκλησία Του μέ τό άγιο Βάπτισμα και να έχουμε, δεύτερον, ως άρετή τήν αγάπη. Καί αν έχουμε τήν αγάπη, τά έχουμε όλα, γιατί ή αγάπη είναι τό «πλήρωμα» των άρετών (Ρωμ. 13,10).

2. Ο Θεός, αγαπητοί μου, στην συνέχεια φανέρωσε στόν Άβραάμ ότι θά καταστραφούν τά Σόδομα και τά Γόμορρα. Καί θά καταστραφούν οι πόλεις αυτές, γιατί οι άμαρτίες τους είναι πολλές και βαρείες και «κράζουν» προς Αυτόν (18,20). Ο Άβραάμ πόνεσε από τό άκουσμα αυτό, γιατί οι άγιοι δεν χαίρονται για τήν καταστροφή των ανθρώπων. Ακόμη περισσότερο ό Άβραάμ πόνεσε από τήν πληροφορία αυτή περί της καταστροφής των Σοδόμων, γιατί στην πόλη αυτή κατοικούσε ό ανιψιός του Λώτ.

Βέβαια ὁ Λώτ εἶχε πικράνει τόν θεῖο του τόν Ἀβραάμ, εἶχε φανεῖ ἀγνώμων πρὸς αὐτόν, ἀλλά οἱ ἅγιοι δέν σκέπτονται ἔτσι. Οἱ ἅγιοι ἀγαποῦν καί τούς ἐχθρούς τους ἀκόμη. Πλησίασε λοιπόν ὁ Ἀβραάμ τόν Κύριο καί τόν ἐρώτησε ἕνα μεγάλο ἐρώτημα: «Θά καταστραφεῖ καί ὁ δίκαιος μαζί μέ τόν ἀσεβῆ;» (18,23). Μέ τό ἐρώτημά του αὐτό, μέ τό ὁποῖο ἔθιγε τό μεγάλο θέμα τῆς θεοδικίας, ὁ Ἀβραάμ ἐννοοῦσε τήν οἰκογένεια τοῦ Λώτ, πού κατοικοῦσε στά Σόδομα.

Ὅχι, χριστιανοί μου, δέν θά καταστραφεῖ ὁ δίκαιος γιά τά ἀμαρτήματα τῶν ἀσεβῶν, ἀλλά ἀντίθετα οἱ προσευχές τῶν δικαίων ἔχουν τήν δύναμη νά σώσουν τούς ἀσεβεῖς. Ὁ Θεός διαβεβαίωσε τόν Ἀβραάμ ὅτι καί δέκα δίκαιοι ἂν εὑρεθοῦν στά Σόδομα δέν θά καταστραφεῖ ἡ πόλη αὐτή ἡ μεγάλη καί ἡ περιοχὴ τῆς χάριν τῶν δέκα (18,32). Βλέπετε, ἀγαπητοί μου ἀδελφοί, πόση δύναμη ἔχουν οἱ προσευχές τῶν δικαίων καί τῶν ἁγίων; Οἱ ἅγιοι σώζουν τόν κόσμον ἀπό τήν καταστροφή. Οἱ ἅγιοι εἶναι οἱ μεγαλύτεροι εὐεργέτες τοῦ κόσμου, γιατί προσεύχονται γιά τήν σωτηρία του. Ἐδῶ θά καταλάβουμε τήν μεγάλη προσφορά τῶν μοναχῶν μας στά μοναστήρια, πού, ἐνῶ ζοῦν μακριά ἀπό τόν κόσμον, ὅμως, μέ τίς προσευχές τους γίνονται οἱ σωτῆρες τοῦ κόσμου. Ἐνας μορφωμένος ἐπισκέπτης στό Ἅγιο Ὄρος ἄκουσε τήν νύχτα ἕνα Μοναχό ἀπό τό κελλί του νά προσεύχεται κλαυθμυριστά καί νά λέει ἐπαναλαμβάνοντας: «Κύριε, σῶσε τόν κόσμον», «Κύριε, σῶσε τόν κόσμον»! Καί ὁ ἐπισκέπτης εἶπε: «Αὐτός κυβερνάει τόν κόσμον, αὐτός σώζει τόν κόσμον, ἐνῶ οἱ ἄλλοι βουλιάζουν τόν κόσμον»!

3. Στά Σόδομα ὅμως, ἀγαπητοί μου, σ' αὐτή τήν πόλη τήν μεγάλη, δέν βρέθηκαν οὔτε δέκα δίκαιοι ἄνθρωποι, γι' αὐτό καί τελικά καταστράφηκαν καί τά Σόδομα καί τά Γόμορρα καί ὅλη ἡ περιοχὴ τους. Καί τό βιβλίον τῆς Γένεσης μᾶς λέει στή συνέχεια πόσο αἰσχροὶ ἦταν οἱ κάτοικοι τῶν Σοδομῶν καί πόσο δίκαιη ἐπομένως ἦταν ἡ καταστροφή τους. Οἱ Σοδομίτες θέλησαν νά ἀμαρτήσουν μέ τούς δύο θεῖους ἄνδρες, πού ἐπισκέφτηκαν τήν πόλη τους καί κατέφυγαν στήν οἰκία τοῦ Λώτ. Μάλιστα, λέγει παραστατικά τό ἱερό κείμενο, οἱ Σοδομίτες περικύκλωσαν τό σπίτι τοῦ Λώτ καί τοῦ ζητοῦσαν ἀπαιτητικά καί ἀπειλητικά νά τούς παραδώσει τούς ἄνδρες πού φιλοξενεῖ, γιά νά ἀμαρτήσουν μαζί τους (19,1-9). Τότε τά θεῖα Πρόσωπα τύφλωσαν τούς ἀσεβεῖς καί αἰσχροὺς αὐτούς Σοδομίτες καί μετά ἤρθε πιά ἡ ὥρα γιά τήν καταστροφή τῶν πόλεων Σόδομα καί Γόμορρα καί τῆς περιοχῆς τους. Ἀλλά ἔπρεπε πρῶτα νά χωριστοῦν ἀπό αὐτούς οἱ συγγενεῖς τοῦ Ἀβραάμ, ὁ Λώτ καί ἡ οἰκογένειά του. Δέν ἤθελαν βέβαια ὁ Λώτ καί ἡ οἰκογένειά του νά ἐγκαταλείψουν τήν ὠραία τους περιοχὴ, γι' αὐτό καί οἱ ἄγγελοι τούς ἔπιασαν ἀπό τό χέρι καί τούς ἔβγαλαν βιαστικά ἔξω ἀπό τήν πόλη (19,15-17). Ἔτσι πρέπει νά γίνεται! Νά μεταχειριζόμαστε καί βία γιά τήν σωτηρία τῶν ψυχῶν! Ἡ φράση πού λέμε στήν προσευχή μας στόν ἅγιο ἄγγελο «κράτησον τῆς ἀθλίας καί παρειμένης χειρός μου καί ὁδήγησόν με εἰς ὁδόν σωτηρίας» εἶναι παρμένη ἀπό αὐτό ἀκριβῶς τό περιστατικό, πού οἱ δύο ἄγγελοι πιάνουν ἀπό τά χέρια τόν Λώτ καί τούς οἰκογενεῖς του, γιά νά τούς βγάλουν ἔξω ἀπό τήν πόλη τῆς καταστροφῆς. Ἀλλά θά συνεχίσουμε στό ἐπόμενο κήρυγμά μας.

Μέ πολλές εὐχές, † Ὁ Μητροπολίτης Γόρτυνος καί Μεγαλοπόλεως Ἰερεμίας

ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΟ ΕΓΚΥΚΛΙΟ ΚΗΡΥΓΜΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ

Δημητσάνα - Μεγαλόπολη, Κυριακή 28 Φεβρουαρίου 2010

ΜΕΓΑΛΗ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΗ

1. Ἡ περίοδος αὐτή, τὴν ὁποία τώρα διερχόμεσθε, ἀδελφοί μου χριστιανοί, καλεῖται Μεγάλη Τεσσαρακοστή. Καί καλεῖται ἔτσι, γιατί διαρκεῖ σαράντα ἡμέρες, πού πρέπει νά τίς ἔχουμε ἀπόλυτα ἀφιερωμένες στόν Θεό. Γιατί τό κάνουμε αὐτό; Ἡ Παλαιά Διαθήκη, ἀγαπητοί μου, ἐπέβαλε στους Ἰσραηλιτες νά προσφέρουν τό ἕνα δέκατο τῶν προϊόντων τους στόν Θεό. Αὐτό λεγόταν «ἀποδεκάτωση». Ἐμεῖς οἱ χριστιανοί τό τηροῦμε αὐτό, ἀλλά κάνουμε πνευματική «ἀποδεκάτωση». Ἀποδεκατοῦμε τόν χρόνο μας καί τόν προσφέρουμε στόν Θεό. Ἀκούστε: Ὁ χρόνος ἔχει 365 ἡμέρες· καί γιά νά κάνουμε στρογγυλό τόν ἀριθμό αὐτό, λέγουμε ὅτι ὁ χρόνος ἔχει 400 ἡμέρες. Τό ἕνα δέκατο τοῦ 400 εἶναι 40. Ἔτσι λοιπόν ἔχουμε μιά περίοδο σαράντα ἡμερῶν, πού τήν προσφέρουμε ἰδιαίτερα στόν Θεό.

Σ' ὄλο τόν χρόνο τῆς ζωῆς μας βέβαια καί σέ κάθε στιγμή τῆς ζωῆς μας πρέπει νά θυμόμαστε τόν Θεό, μά ἰδιαίτερα ἡ περίοδος αὐτή τῆς Τεσσαρακοστῆς, μέσα σ' ὅλη τήν περίοδο τοῦ ἔτους, ἀποκτᾶ ἄλλο χρῶμα, θεϊκό χρῶμα.

2. Ἄν θέλουμε νά ἐξετάσουμε βαθύτερα τήν Μεγάλη Τεσσαρακοστή, θά βροῦμε, χριστιανοί μου, ὅτι ἡ περίοδος αὐτή εἶναι μιά περίοδος προετοιμασίας τῶν Κατηχομένων γιά τό βάπτισμά τους. Ξέρουμε ὅτι στήν πρώτη Ἐκκλησία γιά νά βαπτισθοῦν οἱ ἄνθρωποι καί νά γίνουν χριστιανοί, πρῶτα διδάσκονταν καί κατηχοῦνταν. Προτιμοῦσαν δέ νά βαπτίζονται τήν νύχτα τοῦ Μεγάλου Σαββάτου πρὸς τήν Κυριακή τοῦ Πάσχα. Καί τό ἔκαναν αὐτό, ἐπειδὴ τό βάπτισμα, μέ τό νά μπαίνουμε στήν Κολυμβήθρα, εἶναι συμμετοχή στόν ἐνταφιασμό τοῦ Χριστοῦ. Καί μέ τό νά βγαίνουμε ἀπό τήν Κολυμβήθρα εἶναι συμμετοχή στήν Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ. Ἡ Κολυμβήθρα εἶναι σάν ἕνας τάφος. Τήν νύχτα δέ τοῦ Μεγάλου Σαββάτου ὁ Χριστός καί εἶναι στόν τάφο καί θά βγεῖ ἀπό τόν τάφο μέ τήν Ἀνάστασή του. Γιά νά ἔχουν λοιπόν οἱ πρῶτοι χριστιανοί καί παραστατικά τόν συμβολισμό τοῦ βαπτίσματος, γι' αὐτό ἡ Ἐκκλησία τοῦς βάπτισε τήν νύχτα τοῦ Μεγάλου Σαββάτου πρὸς τήν Κυριακή τοῦ Πάσχα. Σαράντα δέ ἡμέρες πρὶν ἀπό τό βάπτισμά τους τοῦς ἔκανε ἐντατική κατήχηση, συστηματική διδασκαλία τῶν ἀληθειῶν τῆς πίστεως μας.

3. Ἦταν λοιπόν ἡ Μεγάλη Τεσσαρακοστή στήν πρώτη Ἐκκλησία μιά προετοιμασία γιά τό βάπτισμα τῶν Κατηχομένων, τῶν ἀβαπτίστων δηλαδή πού προετοιμάζονταν νά βαπτισθοῦν. Γιά ἡμᾶς ὅμως, πού εἴμαστε βαπτισμένοι, τί νόημα ἔχει ἡ Μεγάλη Τεσσαρακοστή; Γιά ἡμᾶς τοῦς βαπτισμένους, ἀγαπητοί μου, ἡ Τεσσαρακοστή εἶναι μιά εὐκαιρία γιά νά ξαναζήσουμε τό βάπτισμά μας. Γιατί τό κακό πού παθαίνουμε εἶναι ὅτι μέ τά ἔργα μας καί τήν ὅλη μας συμπεριφορά χάνουμε τήν Χάρη τοῦ ἁγίου βαπτίσματος. Καί ὁ ἀγώνας τοῦ χριστιανοῦ, μᾶς λείπει ἀπό τήν ἔρημό του ὁ ἅγιος Σεραφεῖμ τοῦ Σάρωφ, ὁ ἀγώνας τοῦ χριστιανοῦ εἶναι νά ξαναποκτήσει τήν Χάρη τοῦ ἁγίου βαπτίσματος. Καί ὁ ἀγώνας αὐτός λέγεται METANOIA.

“Μετανοία”, ὅπως τό λέει καί ἡ λέξη, εἶναι στροφή τοῦ νοῦ στόν Θεό. “Μετά - νοῶ”, “μετα - βολή”, ὅπως μᾶς ἔλεγε ὁ δάσκαλος στό σχολεῖο. Ἔτσι πού πᾶμε, χριστιανοί μου, δέν βαδίζουμε καθόλου καλά. Πρέπει νά κάνουμε στροφή, στροφή 180 μοιρῶν, πρὸς τόν Θεό, γιά τόν Ὅποιο καί εἴμαστε πλασμένοι. Τήν Μεγάλη Τεσσαρακοστή αὐτό ἰδι-αίτερα πρέπει νά νοιαζόμαστε: Νά σκεπτόμαστε τί μεγάλη μας τιμή εἶναι τό νά λεγό-μαστε βαπτισμένα παιδιά τοῦ Θεοῦ, ἀλλά καί πῶς μέ τά ἔργα μας δέν τιμήσαμε τήν τιμή καί τήν ἀξία μας αὐτή. Καί πρέπει λοιπόν νά πονέσουμε γιά τά ἀμαρτήματά μας, νά μετανοήσουμε γι’ αὐτά καί νά πᾶμε σέ πνευματικό πατέρα νά τά ἐξομολογηθοῦμε.

4. Τήν Μεγάλη Τεσσαρακοστή ἡ Ἐκκλησία μας ἔχει καθορίσει νηστεία. Ἡ νηστεία τήν περίοδο αὐτή εἶναι αὐστηρή. Τά βιβλία τῆς Ἐκκλησίας μας μέ τούς κανονισμούς τῶν ἁγίων Πατέρων μας τήν Μεγάλη Τεσσαρακοστή ἐπιτρέπουν τήν κατάλυση τοῦ ἐλαίου μόνο τό Σάββατο καί τήν Κυριακή. Καθένας βέβαια νηστεύει ἀνάλογα μέ τήν υγεία του καί τήν ἀντοχή του. Ἡ, γιά νά τό πῶ καλύτερα, καθένας νηστεύει ἀνάλογα μέ τήν πίστη του. Ἄν δέν ἀντέχει ὁ ὀργανισμός σου, ἄνθρωπε, φάε. Ἀλλά, ἀφοῦ ὁ Θεός σοῦ ἔδωσε υγεία, γιατί καταλύεις τήν νηστεία; Οἱ σημερινοί χλιαροί χριστιανοί κατήρ-γησαν τίς νηστεῖες. Κατήγησαν τίς Τετάρτες καί τίς Παρασκευές. Ἀλλά κάνετε ἀρχή, χριστιανοί μου, ἀπό τή φετινή Μεγάλη Τεσσαρακοστή, κάνετε ἀρχή, λέγω, νά νηστεύετε τίς Τετάρτες καί τίς Παρασκευές, τίς ἱερές αὐτές ἡμέρες, πού πρέπει νά θυμόμαστε τό Πάθος τοῦ Χριστοῦ μας. Καί ὅσοι χριστιανοί ἄλλες χρονιές δέν νηστεύατε καθόλου τήν Μεγάλη Τεσσαρακοστή, κάνετε, σᾶς παρακαλῶ, ἀρχή φέτος, ἄν τό ἐπιτρέπει ἡ υγεία σας, νά νηστεύετε ἀπό τό κρέας τουλάχιστον τήν περίοδο αὐτή μέχρι τό Πάσχα. Εἶναι καί αὐτό ἓνα καλό ξεκίνημα, γιά νά ζήσετε τήν Μεγάλη Τεσσαρακοστή. Κι ὁ Χριστός μας θά εὐλογήσει τήν θυσία σας αὐτή καί θά δώσει ἡ Παναγία μας τήν Εὐχή Της γιά νά κάνετε περισσότερα βήματα τίς ἐπόμενες χρονιές. Καί ἄς μή φοβόμαστε νά μιλάμε καί στά παιδιά μας γιά τήν νηστεία. Πονάει ἡ καρδιά μου σάν παπᾶς καί σάν ἐπίσκοπος, χριστιανοί μου, ὅταν σκέπτομαι ὅτι τά μεγάλα μας παιδιά τοῦ Λυκείου κάνουν τίς πεν-ταήμερές τους ἐκδρομές τήν περίοδο τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς. Καί πᾶνε οἱ Τε-τάρτες καί πᾶνε οἱ Παρασκευές ἀπό τά καλά μας τά παιδιά, γιά νά μήν πῶ γιά τά ἄλλα ἔκτροπα πού γίνονται στίς ἐκδηλώσεις τῶν ἐκδρομῶν τους αὐτῶν.

5. Ἡ Μεγάλη Τεσσαρακοστή εἶναι πλούσια σέ λειτουργικές Ἀκολουθίες. Κάθε μέρα βέβαια ἡ Ἐκκλησία κάνει πρωινές καί ἑσπερινές Ἀκολουθίες, ἀλλά τήν Μεγάλη Τεσ-σαρακοστή, γιά νά δημιουργήσει ἡ Ἐκκλησία τό αἶσθημα μετανοίας στά παιδιά της, ἔχει πλουσιώτερες τίς Ἀκολουθίες της. Σᾶς συνιστῶ, χριστιανοί μου, νά παρακολουθεῖτε τίς Ἀκολουθίες αὐτές στίς Ἐνορίες σας. Ἀλλά, ἄν δέν τό μπορεῖτε αὐτό, μόνοι σας στό σπίτι τό βράδυ νά λέτε προσευχές καί μάλιστα νά λέτε ἐκείνη τήν ωραία καί σύντομη προσευχή, πού μόνο τήν Μεγάλη Τεσσαρακοστή τήν λέμε: «Κύριε τῶν Δυνάμεων, μεθ’ ἡμῶν γενοῦ. Ἄλλον γάρ ἐκτός Σου βοηθόν ἐν θλίψεσιν οὐκ ἔχομεν. Κύριε τῶν Δυνάμεων, ἐλέησον ἡμᾶς».

Μέ πολλές εὐχές,

† Ὁ Μητροπολίτης Γόρτυνος καί Μεγαλοπόλεως Ἱερεμίας

ΑΓΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ

Ο ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΗΣΑΪΑΣ

1. Τό βιβλίο του προφήτου Ἡσαΐου καί ἡ ἐποχή του γενικά

1. Μέ τό σημερινό μας κήρυγμα, ἀδελφοί μου χριστιανοί, θά ἀρχίσουμε νά μελετοῦμε τό βιβλίο του προφήτου Ἡσαΐου. Τό ὄνομα του προφήτου αὐτοῦ τό ἀκοῦμε πολλές φορές στήν Ἐκκλησία μας, γιατί στήν θεία λατρεία μας, σέ μεγάλες γιορτές, ἀκοῦμε ἀναγνώσματα ἀπό τό βιβλίο του προφήτου αὐτοῦ. Εἶναι ὠραῖο τό βιβλίο του προφήτου Ἡσαΐου καί χαρά σέ ὅποιον τό ἔχει διαβάσει καί τό ἔχει ἀπολαύσει. Ἀλλά εἶναι καί πολύ μεγάλο τό βιβλίο του. Ἀποτελεῖται ἀπό 66 κεφάλαια. Παρουσιάζει δέ ὅλο τό βιβλίο μία περίεργη ἰδιοτυπία. Στά πρῶτα 39 κεφάλαια του βιβλίου ὁ προφήτης Ἡσαΐας ἐλέγχει τόν ἰουδαϊκό λαό γιά τήν ἀποστασία του ἀπό τόν Θεό καί τόν ἀπειλεῖ μέ αἰχμαλωσία καί καταστροφή. Στά ὑπόλοιπα ὅμως κεφάλαια του βιβλίου, ἀπό τό κεφ. 40 ἕως τό κεφ. 66, ὁ προφήτης Ἡσαΐας προφητεύει τήν ἐπάνοδο του λαοῦ ἀπό τήν αἰχμαλωσία τῶν Βαβυλωνίων καί τήν ἐγκατάστασή του πάλι στήν πατρίδα γῆ. Ἀναφέρει μάλιστα ὁ προφήτης καί τόν βασιλέα τῶν Περσῶν Κῦρο, ὁ ὁποῖος θά φέρει τήν ἀπελευθέρωση αὐτή του λαοῦ. Δηλαδή, τό βιβλίο του προφήτου Ἡσαΐου χωρίζεται σέ δύο μεγάλα μέρη. Τό πρῶτο μέρος (κεφ. 1-39) εἶναι ἐλεγκτικό καί ἀπειλητικό, γιατί ἀπειλεῖ τόν λαό μέ καταστροφή γιά τά ἁμαρτήματά του. Τό δεύτερο ὅμως μέρος (κεφ. 40-66) εἶναι παρηγορητικό, γιατί παρηγορεῖ τόν λαό ὅτι θά λήξουν τά βάσανά του καί θά ῥθουν καλύτερες μέρες γι' αὐτόν. Γι' αὐτό καί ἀρχίζει τό τμήμα αὐτό μέ αὐτά τά γλυκά λόγια: «Παρηγορεῖτε, παρηγορεῖτε τόν λαό μου, λέγει ὁ Θεός. Οἱ ἱερεῖς λαλήστε στήν καρδιά τῆς Ἱερουσαλήμ» (40,1). Βλέπετε, λοιπόν, χριστιανοί μου, ποιό πρέπει νά εἶναι τό ἔργο τῶν ἱερέων; Πρέπει καί νά ἐλέγχουμε τόν λαό γιά τά ἁμαρτήματά του, ἀλλά καί νά τόν παρηγοροῦμε γιά τά δεινά του. Ὁ πραγματικός ποιμένας χαίρει μαζί μέ τόν λαό του, κλαίει μ' αὐτόν στά βάσανά του, ἀλλά καί συγχρόνως τόν ἐλέγχει γιά τά ἁμαρτήματά του.

2. Αὐτό ὅμως τό πρόβλημα στό βιβλίο του προφήτου Ἡσαΐου, τό ὅτι: Ἀφ' ἑνός μὲν προφητεύει τήν αἰχμαλωσία του ἰουδαϊκοῦ λαοῦ, ἀφ' ἑτέρου δέ παρουσιάζει τόν λαό νά ἐπιστρέφει ἀπό τήν αἰχμαλωσία καί νά ἐγκαθίσταται πάλι στήν πατρίδα του, αὐτό, λέγω, ἔκανε μερικούς ἐρμηνευτές του βιβλίου του προφήτου νά ποῦν τό ἐξῆς: Ὅτι τό πρῶτο μέρος, τό «ἀπειλητικό», τό ἔγραψε πραγματικά ὁ Ἡσαΐας. Τό δεύτερο ὅμως μέρος, τό «παρηγορητικό», ἐπειδή προϋποθέτει ὅτι συνέβηκε πράγματι ἡ αἰχμαλωσία καί ὁ λαός ἐλευθερώνεται ἀπό αὐτήν, λένε ὅτι τό ἔγραψε κάποιος ἄλλος, προφήτης καί αὐτός, πού, ἐπειδή δέν ξέραμε τό ὄνομά του, τόν εἶπαν «Δευτεροῖσαΐα». Σ' αὐτό τό θέμα ἐμεῖς θά ἀπαντήσουμε τό ἐξῆς: Ἀφοῦ ὁ Ἡσαΐας εἶναι προφήτης, μπορούσε, σάν προφήτης, καί τήν αἰχμαλωσία, ἀλλά καί τήν ἐπιστροφή ἀπό τήν αἰχμαλωσία νά προφητεύσει. Ἔτσι λοιπόν καί τό πρῶτο καί τό δεύτερο μέρος του βιβλίου τό ἔγραψε ὁ Ἡσαΐας. Ἀλλά μπορούμε νά ποῦμε καί τό ἄλλο: Ὅτι τό δεύτερο μέρος του βιβλίου του

προφήτου Ἡσαΐου, τὴν ἐπιστροφή δηλαδή ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσία, τὴν εἶχε καὶ αὐτὴν προφητεύσει ὁ Ἡσαΐας μὲ διάφορες προφητεῖες, τίς ὁποῖες καὶ παρέδωσε στοὺς μαθητὲς του νὰ τίς διαφυλάξουν. Ὁ προφήτης Ἡσαΐας πραγματικά εἶχε κύκλο μαθητῶν καὶ σ' αὐτὸν τὸν κύκλο παρέδινε τὴν διδασκαλία του. Κάποτε, σ' αὐτοὺς πού δέν κατανοοῦσαν τὴν διδασκαλία του, εἶπε: «Θέλω νὰ δέσω τὴν μαρτυρία μου, θέλω νὰ σφραγίσω τὴν διδασκαλία μου, διὰ τοὺς μαθητὲς μου» (Ἡσ. 8,16). Ἦταν δὲ πολὺ χαρούμενος ὁ προφήτης, ὅταν ἐκφραζόταν γιὰ τοὺς μαθητὲς του. «Ἴδού ἐγὼ καὶ τὰ παιδιὰ (= μαθητὲς) – ἔλεγε – πού μοῦ ἔδωκε ὁ Θεός» (Ἡσ. 8,18). Εἶχε λοιπὸν ὁ προφήτης Ἡσαΐας μιὰ «ἡσαΐειο σχολή», ἃς τὴν ποῦμε ἔτσι. Θὰ μπορούσαμε λοιπὸν νὰ ποῦμε ὅτι καὶ τίς προφητεῖες τοῦ δευτέρου μέρους τοῦ βιβλίου του τίς προφήτευσε ὁ ἴδιος ὁ Ἡσαΐας καὶ τίς παρέδωσε στοὺς μαθητὲς του. Καὶ ὅταν ἐκπληρώθηκαν οἱ προφητεῖες αὐτές, ἕνας ἀπὸ τοὺς μαθητὲς του τίς ἐξέδωσε σχολιάζοντάς τες μὲ τὰ γεγονότα τῆς ἐποχῆς.¹

3. Ὁ προφήτης Ἡσαΐας, ἀγαπητοί μου χριστιανοί, ἔδρασε στό ἰουδαϊκὸ βασίλειο. Οἱ Ἰσραηλίτες στὴν ἀρχὴ μὲ τίς δώδεκα φυλές τους ἦταν ἐνωμένοι. Ἀλλὰ μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Σολομῶντος, τὸ 926 π.Χ., τὸ ἐνωμένο ἔθνος χωρίστηκε σὲ δύο βασίλεια. Τὸ ἕνα, μὲ τίς δέκα φυλές, ἀπετέλεσε τὸ βόρειο ἰσραηλιτικὸ βασίλειο μὲ πρωτεύουσα τὴν Σαμάρεια. Καὶ τὸ ἄλλο βασίλειο, μὲ τίς δύο φυλές, ἀπετέλεσε τὸ νότιο, τὸ ἰουδαϊκὸ βασίλειο, μὲ πρωτεύουσα τὰ Ἱεροσόλυμα. Ὁ προφήτης Ἡσαΐας ἔδρασε στό ἰουδαϊκὸ βασίλειο. Ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὴν ἐπιγραφή τοῦ βιβλίου του (1,1) ὁ Ἡσαΐας ἔδρασε στό δεύτερο μισό τοῦ 8ου αἰ., ἀπὸ τὸ ἔτος 740 π.Χ. καὶ ἔπειτα. Τὴν ἴδια ἐποχὴ περίπου στό ἄλλο, τὸ ἰσραηλιτικὸ βασίλειο, εἶχε ἐμφανιστεῖ ὁ προφήτης Ὡσηεὶ καὶ λίγο παλαιότερα ἀπ' αὐτὸν ὁ προφήτης Ἀμώς. Εἶναι ἀνάγκη, ἀγαπητοί μου, νὰ σᾶς πῶ λίγα λόγια γιὰ τὴν ἐποχὴ αὐτὴ, γιατί στὴν ἐποχὴ αὐτὴ ἔζησε καὶ ἔδρασε ὁ προφήτης. Καὶ γιὰ νὰ νοήσουμε τὴν δρᾶση του πρέπει νὰ γνωρίζουμε τὴν ἀτμόσφαιρα τῆς ἐποχῆς πού ἔζησε.

Τὴν ἐποχὴ αὐτὴ, στὰ μέσα τοῦ 8ου αἰ. π.Χ., φαίνεται νὰ εἶναι πανίσχυρο τὸ ἀσσυριακὸ κράτος, στό ὁποῖο εἶναι ὑπόδουλα τὰ ἄλλα κράτη. Τὰ ὑπόδουλα ὅμως αὐτὰ κράτη ὑποκινούμενα ἀπὸ τὸ ἄλλο ἰσχυρὸ κράτος, τὴν Αἴγυπτο, ἐπαναστατοῦσαν κατὰ καιροὺς ἐναντίον τῶν Ἀσσυρίων. Οἱ βασιλεῖς τοῦ ἰουδαϊκοῦ κράτους τὴν ἐποχὴ αὐτὴ ἄλλοτε ἦταν μὲ τὸ μέρος τῶν Αἰγυπτίων καὶ ἄλλοτε μὲ τὸ μέρος τῶν Ἀσσυρίων. Ἄλλοτε ἀκολουθοῦσαν φιλοασσυριακὴ πολιτικὴ καὶ ἄλλοτε φιλοαιγυπτιακὴ πολιτικὴ. Ὁ προφήτης Ἡσαΐας ὅμως, ὅπως θὰ δοῦμε στὴν συνέχεια τῶν κηρυγμάτων μας, συμβούλευε τοὺς Ἰουδαίους νὰ ἀκολουθοῦν οὐδέτερη πολιτικὴ: Οὔτε μὲ τοὺς Ἀσσυρίους, οὔτε μὲ τοὺς Αἰγυπτίους. Θὰ ζήσουν καὶ θὰ σταθοῦν σάν ἔθνος μὲ τὴν δυνατὴ τους πίστη στὸν παντοδύναμο Θεό. Ἀλλὰ θὰ συνεχίσουμε στό ἐπόμενο μάθημά μας.

1. Αὐτὴ τὴν θέση στό πρόβλημα τοῦ «Δευτεροῦ Ἡσαΐου» διδάσκουμε καὶ ἀπὸ τὴν πανεπιστημιακὴ ἔδρα στό μάθημά μας *Εἰσαγωγή στὴν Παλαιὰ Διαθήκη*.

Ο ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΗΣΑΪΑΣ

2. Θρησκευτική και ήθικη κατάσταση τῆς ἐποχῆς τοῦ προφήτου Ἡσαΐου

1. Ἀρχίσουμε, ἀδελφοί μου χριστιανοί, νά μελετοῦμε τό βιβλίον τοῦ προφήτου Ἡσαΐου. Καί εἶπαμε στό προηγούμενον κήρυγμά μας γενικά γιά τό βιβλίον τοῦ προφήτου ὅτι χωρίζεται σέ δύο μεγάλα μέρη. Εἶναι καί ἐλεγκτικό καί παρηγορητικό. Οἱ προφῆτες καί ἐλέγχουν τόν λαό γιά τά ἁμαρτήματά του, γιά νά τοῦ δημιουργήσουν μετάνοια, ἀλλά, ὅταν δοῦν τήν μετάνοιά του, τόν γλυκαίνουν καί τοῦ ὑπόσχονται τήν σωτηρία του ἀπό τόν Θεό. Καί ἀκόμη στό προηγούμενον κήρυγμά μας εἶπαμε, γενικά πάλι, γιά τήν ἐποχή τοῦ προφήτου Ἡσαΐου. Εἶπαμε ὅτι ἦταν ἐποχή στήν ὁποία ἦταν πανίσχυρο τό ἀσσυριακό κράτος. Σήμερα θά μιλήσουμε πιά συγκεκριμένα, ποιά ἦταν ἡ θρησκευτική καί ἡ ἠθική κατάσταση στό ἰουδαϊκό κράτος κατά τήν ἐποχή τοῦ προφήτου Ἡσαΐου.

2. Κατά τήν ἐποχή πού ὁ προφήτης Ἡσαΐας κλήθηκε στό προφητικό ἀξίωμα τό ἰουδαϊκό κράτος, στό ὁποῖο ἔδρασε ὁ προφήτης, εἶχε ἀφθονά τά ὑλικά ἀγαθά. Ὁ Ἡσαΐας λέγει κάπου: «Γεμάτη εἶναι ἡ χώρα ἀπό ἄργυρο καί χρυσό καί ἀναρίθμητοι εἶναι οἱ θησαυροί της. Γεμάτη εἶναι ἡ χώρα ἀπό ἵππους καί ἀναρίθμητα εἶναι τά ἄρματά της» (2,7). Ἀλλά τί μέ αὐτό; Θρησκευτικά καί ἠθικά ἡ χώρα παρουσίαζε σαπίλα.

Ἀπό τήν ἀρχή ἡ ἐπικοινωνία τῶν Ἰουδαίων μέ τοὺς εἰδωλολάτρεις Χαναναίους ἔφερε καί τήν ἀνάμειξη τῆς χαναανιτικῆς θρησκείας μέ τήν θρησκεία τῶν Χανααίων. Ἐτσι οἱ Ἰουδαῖοι κατασκεύαζαν στήν χώρα τους ἱερά κατά τόν τρόπο τῶν Χανααίων. Καί τά ἔστηναν, ὅπως οἱ Χανααῖοι, στοὺς λόφους καί στίς πηγές καί κάτω ἀπό τά δένδρα. Τά ἱερά αὐτά, κατά ἀπομίμηση πάλι τῶν χαναανιτικῶν ἱερῶν, εἶχαν τά «ματσεμπώθ» καί τά «ἀσερώθ», ὅπως τά ἔλεγαν, λίθινες δηλαδή καί ξύλινες στήλες, σύμβολο τάχα ὅτι εἶναι παρών ὁ θεός (βλ. Γ' Βασ. 14,22-24). Στά ἱερά αὐτά λατρευόταν μέν ὁ ἀληθινός Θεός, ὁ Γιαχβέ, ἀλλά εἶχε εἰσχωρήσει καί ἡ λατρεία τῶν Χανααίων. Καί ἰδιαίτερα εἰσχώρησε ἡ λατρεία τῆς θεᾶς τῶν Χανααίων Ἀστάρτης. Χάριν δέ τῆς θεᾶς αὐτῆς γινόνταν καί ἀπό τοὺς Ἰουδαίους ἀκόμη ἀνηθικότητες, πού τίς χαρακτηρίζαν ὡς «ἱερή πορνεία» (βλ. Γ' Βασ. 15,12-13).

3. Ἐνα ἄλλο μέσον, πού ἔφερε τήν ἀνάμειξη τῆς ἀληθινῆς θρησκείας τῶν Ἰουδαίων μέ τίς ψεύτικες θρησκείες τῶν ξένων λαῶν, ἦταν ἡ ἐμπορική ἐπικοινωνία μέ τοὺς λαούς αὐτούς. Τήν μεγάλη δέ ζημιά στό ἰουδαϊκό ἔθνος τήν ἔφερε καί ἡ στενή ἐπικοινωνία μέ τό ἀδελφό του ἰσραηλιτικό ἔθνος. Γιατί στό ἔθνος αὐτό ἔμπαινε εὐκολώτερα ἡ λατρεία τῶν ξένων θεῶν, ἐπειδὴ δέν ὑπῆρχε στό ἔθνος αὐτό ναός, ὅπως ὑπῆρχε στό ἰουδαϊκό ἔθνος ὁ ναός τοῦ Σολομῶντος. Ὅταν δέ ὁ βασιλιάς τοῦ ἰουδαϊκοῦ κράτους, ὁ Ἰωράμ, πῆρε γιά σύζυγό του τήν Ἀθαλία, τήν θυγατέρα τοῦ ἀσεβοῦς βασιλιά

του ισραηλιτικού κράτους Ἀχαάβ, ἔ τότε, ἡ ζημιὰ στήν θρησκεία τοῦ ἰουδαϊκοῦ κράτους ἔγινε πολύ πιά μεγάλη. Γιατί ἡ θρησκευτική πτώση πού ὑπῆρχε στόν βορρά, στό ἰσραηλιτικό κράτος, ἦρθε ἀπ' αὐτό καί στόν νότο, στά Ἱεροσόλυμα. Ἐτσι στά Ἱεροσόλυμα ἰδρύθηκε ναός τοῦ Βάαλ, τοῦ θεοῦ τῶν Χανααναίων, μέ ἱερεῖς πού ἐξυπηρετοῦσαν τήν λατρεία τοῦ ψεύτικου αὐτοῦ θεοῦ (βλ. Δ' Βασ. 11,18 καί Μιχ. 6,7).

4. Εἶναι καί ἓνας ἄλλος λόγος ἀκόμη στήν ἐποχή ἰδιαίτερα τοῦ 8ου αἰ. πού μᾶς ἐνδιαφέρει, πού ἔφερε καί στό ἰουδαϊκό καί στό ἰσραηλιτικό κράτος τόν «θρησκευτικό συγκρητισμό». Μέ τόν ὄρο «θρησκευτικό συγκρητισμό» ὀνομάζουμε τήν ἀνάμειξη τῆς ἰσραηλιτικῆς θρησκείας μέ τήν εἰδωλολατρία τῶν ξένων λαῶν. Ἀκούστε, ἀγαπητοί μου: Εἶπαμε ὅτι κατά τόν 8ο αἰ. ὑπῆρχε ὁ φοβερός ἀνταγωνισμός μεταξύ τῶν Ἀσσυρίων καί τῶν Αἰγυπτίων. Τό μικρό λοιπόν ἰουδαϊκό κράτος ἀναγκαζόταν, γιά πολιτικούς λόγους, νά προσκολληθεῖ πότε στήν μία καί πότε στήν ἄλλη δύναμη καί νά συνάψει συμμαχία μαζί της. Συμμαχία δέ τότε μέ ἓνα ἔθνος σήμαινε καί τήν ἀναγνώριση τῶν θεῶν τοῦ ἔθνους αὐτοῦ. Ἐτσι λοιπόν μέ τήν τακτική αὐτή τῆς πολιτικῆς τῶν συμμαχιῶν μέ ξένα εἰδωλολατρικά ἔθνη εἰσάγονταν καί στήν ἰουδαϊκή καί ἰσραηλιτική χώρα οἱ θεοί τῶν ξένων αὐτῶν ἔθνῶν.

5. Ἡ λατρεία τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἀπό τόν λαό γινόταν κατά ὀργανιστικό τρόπο, κατά τόν τρόπο δηλαδή τῆς λατρείας τῶν ξένων χαναανιτικῶν θεῶν. Αὐτός ὁ τρόπος συνιστᾶ τήν «λαϊκή θρησκεία». Παράλληλα ὅμως μέ αὐτήν τήν θρησκεία διαμορφώθηκε στήν Ἰουδαία, ὅπως καί στό Ἰσραήλ, καί ἡ «ἐπίσημη θρησκεία» τοῦ κράτους. Τήν θρησκεία αὐτή τήν ἐκπροσωποῦσαν οἱ βασιλεῖς μέ τούς ἱερεῖς μέ κέντρο τόν ναό τοῦ Σολομῶντος. Πρέπει νά ποῦμε ὅτι ὁ τύπος αὐτός τῆς θρησκείας τῶν ἐπισήμων ἦταν πιά ἀνεβασμένος, δέν ἦταν ὅπως ὁ λαϊκός τύπος. Θά ἦταν δέ ἀκόμη πιά ἀνεβασμένος ἂν δέν γινόταν ἡ ἐξῆς ζημιὰ: Ὁ ναός καί τό ἱερατεῖο περιῆλθαν στήν βασιλική ἐξουσία. Οἱ ἱερεῖς θεωροῦνταν πλέον ὑπάλληλοι τοῦ βασιλέως. Ἐτσι ὁ βασιλεύς ἐπενέβαινε στά θρησκευτικά πράγματα σάν ἀνώτερος ἐπίσκοπος καί κανόνιζε αὐτός τά τῆς λατρείας. Ὁ πολιτικός δέ ἄρχοντας βλέπει μόνο τήν πολιτική του καί θέλει καί αὐτή τήν θρησκεία νά τήν ὑποτάξει στά πολιτικά του σχέδια. Τό ὅτι λοιπόν τώρα, στήν ἐποχή τοῦ προφήτου Ἡσαΐου ὁ ναός καί οἱ ἱερεῖς ὑπήγοντο στήν βασιλική ἐξουσία, δέν ἦταν καθόλου καλό αὐτό γιά τήν θρησκεία. Σέ περίπτωση ἀσεβοῦς βασιλέως μέ μία διαταγή του θά εἰσαγόταν ξένη λατρεία στήν Ἰουδαία καί σ' αὐτόν ἀκόμη τόν ναό. Ποιός νά ἀντιδράσει; Οἱ ἱερεῖς κατά πρῶτον λόγο ἔπρεπε νά ἀντιδράσουν, ἀλλά οἱ ἱερεῖς ἔχουν γίνει τώρα ὑπάλληλοι τοῦ κράτους!... Τό κακό αὐτό συνέβηκε ἰδιαίτερα μέ τούς βασιλεῖς Ἀχαζ καί Μανασσῆ, χωρίς οἱ ἱερεῖς νά μπορούν νά ἀντιδράσουν, λόγω τῆς ὑποτέλειάς τους στόν βασιλέα. Ἀλλά θά συνεχίσουμε στό ἐπόμενο μάθημά μας.

Ο ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΗΣΑΪΑΣ

3. Άπατηλή θρησκευτικότητα

Μελετούμε, αγαπητοί μου χριστιανοί, τόν προφήτη Ἡσαΐα. Στό προηγούμενο κήρυγμά μας μιλήσαμε γιά τήν θρησκευτική καί ἠθική κατάσταση τῆς ἐποχῆ του. Μαζί μέ τά ἄλλα εἶπαμε γιά τόν μεγάλο κακό πού ἔγινε γιά τήν θρησκεία τοῦ Ἰσραήλ, ὅτι δηλαδή στήν ἐποχή τοῦ προφήτου ὁ ναός καί οἱ ἱερεῖς ὑπήχθησαν στήν βασιλική ἐξουσία. Ἐπομένως καί εἰδῶλα ξένων θεῶν μπορούσε ὁ βασιλιάς νά εἰσαγάγει στήν χώρα καί στόν ναό, χωρίς οἱ ἱερεῖς νά μπορούν νά ἀντιδράσουν, γιατί ἔγιναν ὑποτελεῖς του.

1. Δέν ἦταν ὅμως μόνο αὐτό, ἀλλά καί οἱ ἴδιοι οἱ Ἰουδαῖοι στόν ναό ἐξασκοῦσαν μία τυπική θρησκευτικότητα. Γίνονταν βέβαια οἱ ἐορτές στόν ναό καί μάλιστα μέ λαμπρότητα (βλ. Ἡσ. 1,13. 29,1). Τό θυμίαμα καιγόταν ἄφθονο (1,13). Οἱ θυσίες προσφέρονταν συνεχῶς (1,11) καί οἱ νηστεῖες τηροῦνταν καί αὐτές (1,13). Αὐτές ὅμως οἱ πλούσιες ἐξωτερικές ἐκδηλώσεις τῆς θρησκευτικῆς ζωῆς τῶν Ἰουδαίων δέν εἶχαν βαθύτερο περιεχόμενο. Δέν πήγαζαν ἀπό τήν καρδιά καί γι' αὐτό οἱ προφῆτες τίς ἀπέριπταν. Μιά τέτοια λατρεία πολύ εὔστοχα ὁ προφήτης Ἡσαΐας τήν χαρακτηρίζει ὡς λατρεία τοῦ στόματος μόνο καί τῶν χειλέων μόνο, καί ὄχι τῆς καρδιάς. Σέ ἓνα ὠραῖο στίχο τοῦ βιβλίου του ὁ προφήτης παρουσιάζει τόν ἴδιο τόν Θεό νά λέγει: «Ὁ λαός αὐτός μέ πλησιάζει μέ τό στόμα του καί μέ τιμᾶει μέ τά χεῖλη του, ἐνῶ ἡ καρδιά του εἶναι μακριά ἀπό ἐμένα» (29,13). Ἡ λατρεία λοιπόν τῶν Ἰουδαίων στόν ναό τοῦ Σολομῶντος, τήν ἐποχή τοῦ Ἡσαΐου, ἄν καί φαινόταν πομπώδης γιά τήν ἐξωτερική της λαμπρότητα, ὅμως ἦταν ἀνούσια καί χωρίς καθόλου βάθος. Ἦταν λατρεία τῶν τύπων μόνο.

2. Οἱ Ἰουδαῖοι νομίζοντας ὅτι εἶναι ἐντάξει ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ μέ αὐτή τήν τυπική λατρεία πού Τοῦ πρόσφεραν, δέν μπορούσαν νά κατανοήσουν τό κήρυγμα τοῦ Ἡσαΐου, πού προφήτευε τήν καταστροφή τοῦ ἔθνους τους. Πιστεύοντας ἐξάλλου οἱ Ἰουδαῖοι ὅτι αὐτοί εἶναι ὁ ἐκλεκτός λαός τοῦ Θεοῦ, δέν μπορούσαν νά καταλάβουν πῶς εἶναι δυνατόν ὁ Θεός νά καταστρέψει τόν λαό Του, πού σύναψε εἰδική διαθήκη μέ τούς πατέρες του. Ἔτσι ἀπέκρουαν μέ γλευασμό τό περί καταστροφῆς κήρυγμα τοῦ Ἡσαΐου. «Κάναμε συμμαχία μέ τόν θάνατο καί συνάψαμε συμφωνία μέ τόν Ἄδη» (28,15), ἔλεγον ἐμπαικτικά στόν προφήτη. Τά ἴδια, χριστιανοί μου, περίπου ἔλεγον παλαιότερα καί στό βόρειο βασίλειο οἱ Ἰσραηλιτες στόν προφήτη Ἀμώς, πού τούς κήρυττε καί αὐτός τήν καταστροφή: «Δέν θά μᾶς καταλάβει οὔτε θά μᾶς συναντήσει ἡ καταστροφή» (Αμ. 9,10) τοῦ ἔλεγον. Καί αὐτοί, ἄν καί εἶχαν, ὅπως καί οἱ Ἰουδαῖοι, μία ἀπατηλή θρησκευτικότητα, πίστευαν ὅτι ὁ Θεός εἶναι ὑποχρεωμένος, τόπον τινά, νά τούς διαφυλάττει στήν ζωή, γιατί ἔχει κάνει διαθήκη μέ αὐτούς. Καί πῶς θά ἐκπληρωθοῦν οἱ ἐπαγγελίες πού ἔδωσε ὁ Θεός σ' αὐτούς ἄν τούς καταστρέψει; Ἀλλά καί λίγο ἀργότερα ἀπό τήν ἐποχή τοῦ προφήτου Ἡσαΐα τά ἴδια ἔλεγον οἱ ἀδιόρθωτοι Ἰουδαῖοι στόν προφήτη Μιχαία, πού

τούς κήρυττε καί αὐτός τήν καταστροφή τους λόγω τῶν ἁμαρτιῶν τους. «Μήν προφητεύεις – τοῦ φώναζαν – μήν προφητεύεις τέτοια πράγματα. Δέν θά μᾶς ἔρθει καταστροφή. Μήπως εἶναι καταραμένος ὁ οἶκος τοῦ Ἰακώβ (δηλαδή οἱ Ἰουδαῖοι); Δέν εἶναι οἱ λόγοι του εὐνοϊκοί πρὸς τόν Ἰσραήλ τόν λαό του;» (Μιχ. 2,6-7).

Ἐπαναλαμβάνουμε: Ἡ ἐσφαλμένη ἰδέα τῶν Ἰουδαίων ὅτι ὁ Θεός εὐχαριστεῖται σέ μιά μόνο τυπική θρησκευτικότητα καί ἡ ἄλλη πλανημένη ἰδέα τους ὅτι, ἐπειδὴ ὁ Θεός συναίψε διαθήκη μέ τούς καλούς προγόνους τους, εἶναι ὑποχρεωμένος τώρα νά εὐνοήσει καί αὐτούς τούς ἁμαρτωλούς ἀπογόνους τους, τούς ἔκανε νά μήν δέχονται τό περί καταστροφῆς τοῦ ἔθνους τους κήρυγμα τῶν προφητῶν καί νά τό ἀποκρούουν μέ ἀγανάκτηση. Τέτοια ζημιά κάνει ἡ ἰδέα πού τοποθετεῖ τήν θρησκευτικότητα στούς τύπους μόνο καί ὄχι στήν ἐφαρμογή τῶν λόγων τοῦ Θεοῦ καί ἡ ἄλλη ἰδέα, τό νά στηρίζει κανεῖς τήν εὐνοια τοῦ Θεοῦ στήν εὐσέβεια τῶν προγόνων του, χωρίς ὁ ἴδιος νά ἔχει προσωπική ἀρετή. Αὐτά τά δύο τυφλώνουν τόν ἄνθρωπο, ὥστε νά μήν μπορεῖ νά δεῖ οὔτε τόν ἑαυτό του οὔτε καί τήν πραγματική κατάσταση γύρω του.

3. Οἱ Ἰουδαῖοι, ἀκόμη καί ὅταν ἄρχισε νά πραγματοποιεῖται τό περί καταστροφῆς κήρυγμα τῶν προφητῶν καί ἡ συμφορές χτυποῦσαν τήν χώρα τους, ἀκόμη καί τότε δέν εἶχαν τήν ἔννοια τί τούς συνέβαινε καί μέ αὐτοπεποίθηση ἔλεγαν: «Πλίνθοι ἔπεσαν, ἀλλά ἐμεῖς θά οἰκοδομήσουμε τετραγωνικούς λίθους. Συκομουριές κόπηκαν, ἀλλά ἐμεῖς θά φυτέψουμε κέδρους» (Ἡσ. 9,9).

Δίκαια λοιπόν ὁ Ἡσαΐας παραπονεῖται γιά τούς συγχρόνους του, ὅτι δέν μποροῦν νά κατανοήσουν τό παρόν. Ὅτι τό παρόν εἶναι γι' αὐτούς ἓνα κλειστό βιβλίο, πού δέν μποροῦν νά τό διαβάσουν καί γι' αὐτό δίκαια τούς ὀνομάζει «ναρκωμένους καί τυφλούς» (βλ. Ἡσ. 29,9-12).

Αὐτά ὡς πρὸς τήν θρησκευτική κατάσταση τῶν Ἰουδαίων κατά τήν ἐποχή τοῦ προφήτου Ἡσαΐου. Ὁ μέν λαός τελοῦσε κατά ὀργιαστικό τρόπο τίς ἑορτές τοῦ Θεοῦ. Λάτρευε μέν τόν Θεό, ἀλλά κατά τόν τρόπο τῆς χαναανιτικῆς λατρείας. Γιά νά τό νοήσουμε αὐτό ἅς σκεφθοῦμε ὅτι καί πολλοί σημερινοί χριστιανοί ἐορτάζουν εἰδωλολατρικά τίς θρησκευτικές ἑορτές. Ἐπειδὴ, γιά παράδειγμα, εἶναι ἡ ἑορτή τῆς ἀποτομῆς τῆς κεφαλῆς τοῦ Προδρόμου καί γιορτάζει τό χωριό τους, θά φάνε κρέατα καί θά μεθύσουν καί θά χορέψουν, καί ἅς κόπηκε ἀπό τόν χορό τῆς Σαλώμης ἡ κεφαλή τοῦ τιμίου Προδρόμου.

Καί στόν ναό τοῦ Σολομῶντος, εἶπαμε, ἡ λατρεία ἦταν καθαρὰ τυπική. Γιά νά τό καταλάβουμε αὐτό, ἅς σκεφθοῦμε πάλι πολλούς δικούς μας χριστιανούς πού ἔρχονται στόν ναό κατά τίς ἑορτές καί ἀρκοῦνται σέ μερικές τυπικές προσφορές μόνο, χωρίς νά θέλουν νά βάλουν ἀρχή νά γνωρίσουν τόν Θεό καί νά τηροῦν τό ἅγιο θέλημά Του, γιά νά γευθοῦν πόσο γλυκιά εἶναι ἡ ζωή μέ Αὐτόν.

Ο ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΗΣΑΪΑΣ

4. Κοινωνική κατάσταση του Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ

Στά σύντομα κηρύγματά μας, ἀγαπητοί μου χριστιανοί, ἀρχίσαμε νά μελετᾶμε τόν προφήτη Ἡσαΐα. Εἶπαμε γενικά γιά τό βιβλίον τοῦ Προφήτου καί γενικά εἶπαμε γιά τήν πολιτική καί τήν θρησκευτική κατάσταση τοῦ Ἰουδαϊκοῦ ἔθνους κατά τήν ἐποχή τοῦ Προφήτου. Εἶναι ἀνάγκη νά τά μάθουμε αὐτά, γιατί, γιά νά ἐκτιμήσουμε τό ἔργο ενός πνευματικοῦ ἐργάτου, θά πρέπει πρῶτα νά μιλήσουμε γιά τήν ἐποχή κατά τήν ὁποία ἔδρασε ὁ πνευματικός αὐτός ἐργάτης. Γι' αὐτό καί σήμερα θά συνεχίσουμε τόν λόγο μας μιλώντας γιά τήν κοινωνική κατάσταση τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ κατά τήν ἐποχή τοῦ προφήτου Ἡσαΐου.

1. Ὄταν ὁ Ἰσραηλιτικός λαός, ἐρχόμενος ἀπό τήν Αἴγυπτο, μπῆκε στήν γῆ τῆς Παλαιστίνης καί ἐγκαταστάθηκε σ' αὐτήν, ἄφησε τόν νομαδικό βίον, πού ζοῦσε μέχρι τώρα, καί κατέγινε μέ τήν γεωργική ζωή. Ἐτσι ὅμως τώρα, σιγά-σιγά, οἱ Ἰσραηλίτες ἔχαναν τήν ἰσότητα τῶν ἀγαθῶν, πού εἶχαν μέχρι τώρα. Γιατί ἡ γῆ τήν ὁποία ἔλαβαν οἱ Ἰσραηλίτες, ὅπως εἶναι φυσικό, δέν εἶχε παντοῦ τήν ἴδια δυνατότητα παραγωγῆς· ἀλλά καί ἡ διανομή της δέν ἔγινε ἐξ ἴσου, ἐπειδή δέν εἶχαν διοργανωθεῖ ἀκόμη οἱ Ἰσραηλιτικές φυλές.

Στήν ἀρχή αὐτό δέν προκάλεσε κοινωνικό κίνδυνον, γιατί ἡ ζωή μεταξύ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἦταν ἀκόμη ἀπλή. Δέν παρουσίαζε ἐπιτακτικές ἀνάγκες καί δέν εἶχε εἰσρεύσει πολύ χρῆμα στό κράτος. Δέν εἶχε ἀκόμη δημιουργηθεῖ μεγάλη ἀνισότητα. Ἀπό τήν ἐποχή ὅμως τοῦ Σολομῶντος καί ἔπειτα μέ τό ζωηρό ἐμπόριον πού γινόταν, ἄρχισε νά εἰσρέει πολύ χρῆμα στά χέρια τῶν Ἰσραηλιτῶν. Ἐτσι, ἡ ζωή τώρα ἄρχισε νά γίνεται δαπανηρή καί πολυτελής. Πρέπει δέ νά ποῦμε ὅτι οἱ Ἰσραηλίτες, ἐπειδή κατοικοῦσαν μιά χώρα μέ κεντρική θέση, μεταξύ τῆς Ἀσσυρίας, τῆς Αἰγύπτου καί τῶν μερῶν τοῦ Αἰγαιοκρητικοῦ πολιτισμοῦ, ὑπέστησαν γι' αὐτό ζωηρή τήν ἐπίδραση τῶν πολιτισμῶν τῶν χωρῶν αὐτῶν. Καί οἱ χῶρες αὐτές εἶχαν τότε μεγάλη ἀκμή καί ἔκαναν πολύ δαπανηρή τήν ζωή. Ἐτσι λοιπόν τώρα, κατά τήν ἐποχή τοῦ προφήτου Ἡσαΐου, οἱ Ἰουδαῖοι ζοῦν μιά πολυτελῆ καί σπάταλη ζωή. Τά σπίτια τους εἶναι πολυτελέστατα, οἱ γυναῖκες ντύνονται μέ βαρύνοντο στολισμό, χρησιμοποιοῦν πολύτιμα μύρα καί ἡ ζωή τους γενικά εἶναι τρυφηλή (βλ. Ἡσ. 3,16 ἐξ. 5,11. 22,13 κ.ἄ.).

Καί στά δύο βασίλεια, καί στό Ἰουδαϊκό καί στό Ἰσραηλιτικό, παρατηρεῖται ἀνισότητα μεταξύ τῶν ἀνθρώπων. Ἄλλοι ἦταν μεγαλέμποροι καί βαθύπλουτοι, μέ πολλά καί εὐφώρα τμήματα γῆς. Καί ἄλλοι ἦταν ἀκλήροι, πτωχοί, πού δούλευαν στά κτήματα τῶν πλουσίων καί ἐστέναζαν κάτω ἀπό τήν σκληρότητα καί τήν ἀδικία τῶν πλουσίων.

2. Τό κακό δέ εἶναι ὅτι ἡ πολιτική ἐξουσία περιῆλθε στά χέρια τῶν μεγαλοκτηματιῶν καί τῶν πλουσίων γενικά. Καί ἔχοντες τώρα αὐτοί τήν ἐξουσία στά χέρια τους

καί μή ἔχοντες κανένα ἠθικό φραγμό, ἄρπαζαν καί αὐτή τήν λίγη περιουσία τῶν φτωχῶν πού τούς ἀπέμεινε. Μάλιστα δέ, κατά τίς μαρτυρίες τῶν Προφητῶν, δέν δί-σταζαν καί φόνους ἀκόμη τῶν φτωχῶν νά διαπράττουν, γιά νά ἀρπάξουν τήν περιουσία τους!... Καί ὅλα αὐτά γιά νά ζήσουν οἱ πλούσιοι ἀφεντάδες περισσότερο τήν τρυφηλή τους ζωή. Κάπου ὁ Ἡσαΐας λέγει χαρακτηριστικά γι' αὐτούς: «Διοργανώνουν εὐφρο-σύνες καί χαρές, σφάζουν βόδια καί θυσιάζουν πρόβατα, τρώγουν κρέας καί πίνουν κρασί, λέγοντας: “Ἄς φαῖμε καί ἄς πιοῦμε, γιατί αὔριο θά πεθάνουμε”» (22,13). Ἐνῶ τόσο ἦταν τρυφηλή ἡ ζωή τῶν πλουσίων ἀρχόντων, ἡ ζωή τῶν πτωχῶν στίς τρῶγλες τους ἀπέβαινε μαρτυρική.

Δημιουργήθηκε λοιπόν στό ἰουδαϊκό καί ἰσραηλιτικό κράτος κοινωνικό πρόβλημα, τό ὁποῖο ἐπέφερε κοινωνικό σάλο. Στά κείμενα τῶν Προφητῶν τοῦ 8ου αἰῶνος, τῶν συγχρόνων τοῦ Ἡσαΐου, ἀκοῦμε τήν βοή τοῦ κοινωνικοῦ αὐτοῦ σάλου (βλ. καί Μιχ. 2,1-9. 7,1-4). Ἄν καί δέν λέγεται καθαρά, ὅμως θά δημιουργήθηκε καί κοινωνική ἐπανάσταση τοῦ λαοῦ κατά τῶν ἀρχόντων, αὐτῶν πού στά χέρια τους εἶχε συγκεν-τρωθεῖ ἡ ἐξουσία καί καταδυνάστευαν τόν λαό.

3. Στήν ἀνώμαλη κοινωνική κατάσταση καί στήν κατάρρευση τοῦ κράτους ἐξ αἰτίας της, ἀναφέρει ὁ προφήτης Ἡσαΐας τήν κατωτέρω περικοπή: «Ἴδού ὁ Δεσπό-της, ὁ Κύριος τῶν Δυνάμεων, θά ἀπομακρύνει ἀπό τήν Ἱερουσαλήμ καί ἀπό τήν Ἰου-δαία κάθε ἄρχοντα, ἥρωα καί πολεμιστή, κριτή καί προφήτη, μάντη καί πρεσβύτερο, πεντηκόνταρχο καί ἀξιωματοῦχο, σύμβουλο, μάντη καί ἐξορκιστή. Νεανίσκους θά καταστήσει (ὁ Θεός) ἄρχοντες αὐτῶν καί παιδάρια θά ἄρχουν αὐτῶν. Ὁ λαός θά συγ-κρουσθεῖ ἄνθρωπος πρὸς ἄνθρωπο, ὁ ἓνας κατά τοῦ ἄλλου. Ὁ νεανίας θά ἐπιτεθεῖ κατά τοῦ πρεσβυτέρου, ὁ μηδαμινός κατά τοῦ ἐξέχοντος. Τότε πιάνει ἓνας τόν ἀδελφό του (καί λέγει): “ἔχεις ἔνδυμα· γίνε ἀρχηγός μας. Καί αὐτά τά ἐρείπια θά εἶναι ὑπό τήν ἐξουσία σου”. Τότε (αὐτός) ἀρχίζει ἐκείνη τήν ἡμέρα νά λέγει: “Δέν θέλω νά γίνω ἰατρός πληγῶν, εἰς τόν οἶκο μου δέν ὑπάρχει ἄρτος οὔτε ἱμάτιο. Μή μέ κάνετε ἄρχοντα τοῦ λαοῦ”» (Ἡσ. 3,1-7).

Ἡ περικοπή αὐτή ἐξεικονίζει πιθανῶς κοινωνική ἐπανάσταση. Οἱ προφῆτες, χωρίς νά ὑποκινοῦν ἐπαναστάσεις καί κινήματα τοῦ λαοῦ ἐναντίον τῶν ἀρχόντων, ἐλέγχουν αὐτούς γιά τίς ἀδικίες τους καί τούς ὀνομάζουν ἄρπαγες (Ἡσ. 5,8 ἐξ. Μιχ. 2,2), κλέφτες (Ἡσ. 1,23 ἐξ.), φονιάδες (Ἡσ. 1,15. Μιχ. 3,16), ἄρχοντες οἱ ὁποῖοι «τίς σάρκες τοῦ λαοῦ κατατρώγουν, τό δέρμα του ἀφαιροῦν καί τά ὀστᾶ του συντρίβουν» (Μιχ. 3,3· βλ. καί Ἡσ. 3,14).

Εἴπαμε ὅτι οἱ Προφῆτες δέν ὑποκινοῦν λαϊκές ἐπαναστάσεις, γιά τήν λύση τοῦ προβλήματος δέν τήν βλέπουν μέ τά κινήματα αὐτά, ἀλλά μέ τήν μετάνοια, μέ τήν ἐπιτέλεση τοῦ ἀγαθοῦ. Καί ἂν δέν συμβεῖ ἡ ποθητή αὐτή μετάνοια τοῦ λαοῦ, ἡ λύση τοῦ κοινωνικοῦ προβλήματος, κατά τούς Προφῆτες, θά ἔλθει ἔξωθεν ἀπό ἓναν ἐχθρό πού θά ἐπιφέρει τήν καταστροφή.

**ΕΓΚΥΚΛΙΟ ΓΡΑΜΜΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ
ΠΡΟΣ ΙΕΡΕΙΣ ΚΑΙ ΙΕΡΕΣ ΜΟΝΕΣ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΑΥΤΟΥ
ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΓΟΡΤΥΝΟΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΕΩΣ**

Δημητσάνα - Μεγαλόπολη, Τρίτη 16 Φεβρουαρίου 2010

Ἀγαπητοί μου Πατέρες καί Μητέρες,
Συλλειτουργοί ἀδελφοί, καί Ὅσιώτατοι Μοναχοί καί Μοναχές,

Σᾶς εὐχομαι καλή καί εὐλογημένη Μεγάλη Τεσσαρακοστή. Εὐχομαι τήν περίοδο αὐτή ἰδιαίτερα νά γευθοῦμε τήν ἱερή μας κλίση, τό ὅτι ἀφιερωθήκαμε στόν Θεό, καί νά ἀρχίσουμε μέ τήν Χάρη τοῦ Θεοῦ νά ζήσουμε πιστότερα κατά τήν κλίση μας καί ἱερατική μας τιμή.

1. Μέ εἰλικρίνεια καί μέσα ἀπό τήν καρδιά μου, πατέρες μου, σᾶς ζητῶ συγγνώμη εἰς ὅ,τι σᾶς ἐλύπησα, ὅπως κι ἐγώ πάλι παρέχω τήν συγγνώμη μου εἰς ὅλους ὅσους μέ ἐλύπησαν. Στήν πραγματικότητα δέν μέ ἔχετε λυπήσει σέ τίποτε, ἀλλά ἡ λύπη μου, ἀπό τόν ἑαυτό μου πρῶτα καί ἀπό σᾶς ἔπειτα, εἶναι ὅτι πρέπει νά ἔχουμε μεγαλύτερο ζήλο στήν ποιμαντική μας. Στό νά κάνουμε δηλαδή τίς λειτουργικές μας Ἀκολουθίες (Ἐσπερινό καί Ὅρθρο καί Ἀπόδειπνο), νά μελετοῦμε τόν λόγο τοῦ Θεοῦ (Ἁγία Γραφή, Πατερικές Ὁμιλίες καί βίους Ἁγίων) καί νά μιλάμε στήν ἐπικοινωνία μας μέ τούς ἄλλους γιά τήν πίστη μας καί γιά τήν σωτηρία μας. Νά τούς λέμε νά ἔρχονται στήν Ἐκκλησία, νά διαβάζουν τήν Ἁγία Γραφή καί τούς βίους τῶν Ἁγίων, νά ἐξομολογοῦνται καί νά νηστεύουν τίς Τετάρτες καί τίς Παρασκευές. Μήν ξεχνᾶμε, πατέρες, ὅτι εἴμαστε ὑπεύθυνοι γιά τίς ψυχές τοῦ Ποιμνίου μας. Ὅσο πῖο πολλούς χριστιανούς ἔχει ἕνας παπᾶς στήν ἐνορία του, τόσο πῖο πολύ ὑπεύθυνος εἶναι ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ, γιά τήν σωτηρία τῶν χριστιανῶν αὐτῶν. Αὐτό πρέπει νά φοβίζει τούς ἱερεῖς πού ἔχουν μεγάλες ἐνορίες, ὅπως αὐτό πάλι πρέπει νά κάνει ἐμένα τόν ἐπίσκοπο νά τρέμω, γιατί εἶμαι ὑπεύθυνος γιά τήν σωτηρία ὅλων τῶν ἀνθρώπων τῆς Μητροπόλεως.

2. Σᾶς παρακαλῶ, πατέρες μου, ἰδιαίτερα τώρα τήν Μεγάλη Τεσσαρακοστή, νά κάνετε στήν ἐνορία σας τίς πρωινές καί ἔσπερινές Ἀκολουθίες, πού θέσπισαν οἱ ἅγιοι Πατέρες νά γίνονται, χτυπώντας μάλιστα τήν καμπάνα τοῦ Ναοῦ. Ἰδιαίτερα τονίζω νά κάνετε κάθε βράδυ (πλήν Παρασκευῆς, Σαββάτου καί Κυριακῆς) τό Μέγα Ἀπόδειπνο καί νά μιλήσετε στούς χριστιανούς μας γιά τήν ωραία αὐτή Ἀκολουθία, ὥστε νά βρεθεῖ κάποιος, ἔστω καί μιά γιαγιούλα, νά τήν παρακολουθήσει. Θά πικραθῶ πάρα πολύ καί θά πονέσω βαθιά, ἂν διαπιστώσω ὅτι ἱερέας δέν κάνει στήν ἐνορία του τίς Ἀκολουθίες αὐτές τῆς Ἐκκλησίας μας. Καί νά φανταστεῖ μάλιστα κανεῖς ὅτι ὁ ἱερέας αὐτός ἔχει τιμηθεῖ ὡς πρωτοπρεσβύτερος.

Ὅσον ἀφορᾶ τούς ἄλλους ἱερεῖς, πού γιά διάφορους λόγους, εἴτε οἰκογενειακούς εἴτε

λόγω σπουδῶν, δέν μένουσιν στῆς ἐνορίες τους ἀλλά μένουσιν στήν Τρίπολη ἢ στήν Καλαμάτα, τήν Ἡλεία ἢ στήν Ἀθήνα ἢ ἄλλου, ἐνῶ κατανοῶ καί συμπαθῶ τούς λόγους τους, ὅμως λυπᾶμαι γι' αὐτούς, γιατί ποιμαντική ἀπό μακριά (τηλε - ποιμαντική) δέν μπορεῖ νά γίνει. Ὁ ἱερέας πρέπει νά μένει στήν ἐνορία του.

3. Τώρα τήν Μεγάλη Τεσσαρακοστή πρέπει νά τελεῖται καί ὁ Κατανυκτικός Ἐσπερινός τῆς Κυριακῆς, ἀλλά περισσότερο ἀπ' ὅλα ἐπιμένω, μά πολύ ἐπιμένω, οἱ ἱερεῖς νά τελοῦν στήν ἐνορία τους τήν Προηγιασμένη Λειτουργία. Τήν Κυριακή πού ὁ ἱερέας λειτουργεῖ στό ἐνορία του – γιατί ὑποθέτω ὅτι ὁ ἱερέας αὐτός ἔχει καί ἄλλες ἐνορίες πού ἐξυπηρετεῖ – θά ἐτοιμάσει Ἄμνό γιά Προηγιασμένη Λειτουργία, τήν ὁποία θά τελέσει τήν Τετάρτη ἢ τήν Παρασκευή. Ἄκουσα καί πόνεσα πολύ ἀπό τό ὅτι σέ πολλές ἐνορίες τῶν χωριῶν τῆς Μητροπόλεώς μας δέν ἔχει γίνει ποτέ Προηγιασμένη Λειτουργία. Ἀπό φέτος, παρακαλῶ, νά μήν ξαναγίνει ἡ ἁμαρτία αὐτή, πού βαρύνει ὄχι μόνο τόν ἀμελή ἱερέα, ἀλλά καί τόν ἐπίσκοπο – δηλαδή ἐμένα – πού βλέπει στήν Ποίμνη του νά μήν τελεῖται αὐτή ἡ μεγάλη δωρεά τῆς Προηγιασμένης Λειτουργίας, πού θέσπισαν οἱ ἅγιοι Πατέρες, καί ὅμως νά μένει ἀδιάφορος καί νά μήν λαμβάνει τά μέτρα του γι' αὐτό. Καθιστῶ ὑπευθύνους τούς Ἀρχιερατικούς νά ἐπιβλέπουν στῆς ἐνορίες τῆς ἐπαρχίας τους, ἐάν τηρεῖται ἡ ἐντολή μου αὐτή, τῆς τελέσεως δηλαδή τῆς Προηγιασμένης Λειτουργίας στῆς ἐνορίες, ὅπου ἔχουν κατοικοῦντα ἱερέα σ' αὐτήν. Οἱ ἱερεῖς πού διαμένουν μακριά τῆς ἐνορίας τους (Τρίπολη, Καλαμάτα, Πύργο, Ἀθήνα ἢ ἄλλου) ὑποχρεοῦνται καί αὐτοί μία φορά τήν ἐβδομάδα τοῦλάχιστον νά τελοῦν τό Ἀπόδειπνο στήν ἐνορία τους καί τήν Προηγιασμένη Λειτουργία.

4. Πατέρες, συγχωρήσατέ με, ἀλλά θά φανῶ πολύ αὐστηρός στό θέμα αὐτό. Τό θεωρῶ μεγάλη ἁμαρτία, φοβερή ἁμαρτία, ὁ ἱερέας νά μήν γλυκαίνει τόν λαό του μέ τήν Προηγιασμένη Λειτουργία καί μέ τό Ἀπόδειπνο τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς. Ἡ λειτουργική ζωή θά δέσει τόν λαό μέ τήν Ἐκκλησία καί θά τόν κάνει νά γευθεῖ τό μεγαλεῖο τοῦ Θεοῦ μας. Ἀπαράδεκτο ὁ μὲν λαϊκός νά δουλεύει κάθε ἡμέρα ὀκτάωρο, μακριά μάλιστα ἀπό τήν οἰκογένειά του, γιά νά πάρει τό χιλιάριό του γιά τήν φαμελιά του, καί ὁ παπᾶς νά πληρώνεται, ἴσως καί περισσότερο ἀπό αὐτόν, καί ὅμως νά περνάει ἄπραγος τήν ἡμέρα του χωρίς νά δίνει στό Ποίμνιό του τόν γλυκασμό καί τόν ἁγιασμό πού ἔρχεται στῆς ψυχές τους ἀπό τίς λειτουργικές Ἀκολουθίες. Ἀπαράδεκτο αὐτό! Αὐτό δέν εἶναι μόνο ἁμαρτία ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ, ἀλλά εἶναι καί ντροπή ἀπέναντι τῶν ἀνθρώπων!...

Εἶδοποιῶ ἐκ τῶν προτέρων ὅτι οἱ ἱερεῖς πού τώρα τήν Μεγάλη Τεσσαρακοστή δέν θά τελοῦν στήν ἐνορία τους Προηγιασμένη Λειτουργία καί Μέγα Ἀπόδειπνο θά τούς ἀπαγορευθεῖ νά φέρουν Σταυρό, ἐάν ἔχουν τό ὀφθίκιο τοῦ πρωτοπρεσβυτέρου. Σταυρός σημαίνει θυσία, σημαίνει αἷμα. Ὁ Σταυρός εἶναι ἡ πρώτη Ἁγία Τράπεζα, πάνω στήν ὁποία ὁ Χριστός μας πρόσφερε τό Αἷμα Του γιά ἡμᾶς. Ὅποιος ἱερέας δέν ἔχει τήν διάθεση (δηλαδή, βαριέται πού λέμε) τήν Μεγάλη Τεσσαρακοστή νά τελέσει τήν Προηγιασμένη Λειτουργία ἢ τό Μέγα Ἀπόδειπνο στόν λαό του, δέν τό καταλαβαίνετε, πατέρες μου,

ὅτι εἶναι ἀνάξιος ὁ ἱερέας αὐτός νά φορεῖ τόν Σταυρό καί νά παρουσιάζεται ὡς τετιμημένος ὀφφικιοῦχος; Ἔτσι εἶναι, νάί, εἶναι ἀνάξιος!...

5. Ἡ δικαιολογία μερικῶν, καί μάλιστα ὄχι νεαρῶν στήν ἡλικία, ὅτι δέν γνωρίζουν νά τελοῦν τήν Προηγιασμένη Λειτουργία ἢ ὅτι δέν ἔχουν ψάλτη, δέν πρέπει νά ὑφίσταται. Γιά μέν τό πρῶτο, ἐρωτῶ: Πότε, ἐπιτέλους, οἱ ἱερεῖς ἐδῶ θά μάθουν νά τελοῦν τήν Προηγιασμένη Λειτουργία, γιά νά εἶναι ὅπως οἱ ἱερεῖς τῶν γειτονικῶν Μητροπόλεων Μαντινείας, Σπάρτης καί Ἡλείας; Γιατί βουλιάξαμε τόσο πολύ ἐμεῖς; Ὅσοι ἱερεῖς δέν γνωρίζουν τήν τέλεση τῆς Προηγιασμένης Λειτουργίας, νά συμβουλευθοῦν ἄλλους καί μάλιστα τούς Ἀρχιερατικούς καί πρό παντός τόν σεβαστό μας Ἱεροκῆρυκα πατέρα Χρυσόστομο, γιά νά μάθουν τήν τέλεσή της. Ὡς πρός τό ἄλλο θέμα, τό θλιβερό πάλι γιά τήν Μητρόπόλῃ μας, τό ὅτι δέν ὑπάρχουν ψάλτες, κάποιος πιστός (ἢ κάποια πιστή χριστιανή) ἢ καί ὁ ἴδιος ὁ ἱερέας θά ἀναλάβει τήν ψαλμωδία καί τήν ἀνάγνωση τῶν ἀναγνωσμάτων. Τόν Ἀμνό γιά τήν μεταφορά Του στήν Προσκομιδῇ θά τόν ἐτοιμάσει ὁ ἱερεύς ἢ πρῖν ἢ μετά τά ἀναγνώσματα. Ἐάν ἡ Προηγιασμένη γίνεται τό πρῶτῃ (γιατί ἡ κανονική της θέση εἶναι τό ἑσπέρας, συνδεδεμένη μέ Ἑσπερινό καί νηστεία ἀπό πρῖν), τότε, μετά ἀπό σύντομο Ὅρθρο, κατ' οἰκονομίαν, πορευθεῖτε ἀμέσως στήν Ἐνάτη καί στήν συνέχεια στόν Ἑσπερινό μέ τήν Προηγιασμένη Λειτουργία. Στήν ἀνάγκη, γιά τήν ἔλλειψη ψάλτου, ἄς γίνεται διαβαστά καί ὁ Ἑσπερινός (Τό Κύριε ἐκέκραξα καί τά στιχηρά μέ τό Δοξαστικό). Τό πᾶν εἶναι νά τελεστεῖ ἡ Προηγιασμένη Λειτουργία.

6. Ὑπενθυμίζω ὅτι ἡ Ἀνάσταση τό Πάσχα θά γίνει, ὅπως πρέπει νά γίνεται, ἐκτός τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ. Δέν ἐπιτρέπεται νά διαφοροποιεῖται ἡ Μητρόπόλῃ μας ἀπό τίς ἄλλες Μητροπόλεις τῆς ὀρθόδοξης Πατρίδος μας. Σέ ἐλαχίστους Ναούς πέρυσι ἔμαθα ἐκ τῶν ὑστέρων ὅτι δέν τηρήθηκε ἡ ἐντολή αὐτή μέ τήν δικαιολογία μάλιστα ὅτι εἶναι μακρινή ἢ πορεία τῆς ἐξόδου ἀπό τόν Ναό κ.ἄ. κ.ἄ. Παρακαλῶ, ἐφέτος νά μήν ἐπαναληφθεῖ ἡ ἴδια ἀταξία. Τό ἑωθινό Εὐαγγέλιο τοῦ Πάσχα καί τό «Χριστός Ἀνέστη» θά ψαλεῖ ἐκτός τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ.

7. Κάθε Κυριακή, Πατέρες καί Μητέρες, ἀποστέλλω ἓνα κήρυγμα μέ τό ὁποῖο θέλω νά κατηγῶ τό Ποίμνίό μου. Καί σ' αὐτό ἔχω παράπονο, γιατί μοῦ ἔρχονται καταγγελίες ὅτι στήν τάδε καί στήν τάδε ἐνορία οἱ ἱερεῖς κάνουν πολλά λάθη στήν ἀνάγνωση τοῦ κηρύγματος. Δηλαδή, αὐτοί οἱ ἱερεῖς δέν διαβάζουν προηγουμένως τό κήρυγμα καί γι' αὐτό κάνουν λάθη στήν ἀνάγνωσή του καί γι' αὐτό πάλι δέν τό ἀποδίδουν κατά τό νόημά του. Μέ τήν Χάρη τοῦ Θεοῦ τό πρῶτο ἔτος τά κηρύγματά μας ἦταν στά εὐαγγελικά ἀναγνώσματα τῆς Κυριακῆς. Τό δεύτερο ἔτος τά κηρύγματά μας ἦταν ἐρμηνεῖα Θείας Λειτουργίας. Τό τρίτο ἔτος ἀρχίσαμε θεολογικά καί δογματικά κηρύγματα, ἀλλά πήγαμε μετά στήν Παλαιά Διαθήκη καί ἀρχίσαμε νά κάνουμε κηρύγματα ἀπό τό πρῶτο της βιβλίου, τήν Γένεση. Κουράζομαι, πατέρες, γιά τήν δουλειά αὐτή, γιατί δέν εἶναι εὐκόλη. Ὅμως γλυκαίνομαι στήν ἐπιθυμία νά ἐρμηνεύσω τήν Ἁγία Γραφή, Παλαιά καί Καινή Διαθήκη, καί ζητῶ τήν προσευχή σας νά μήν πεθάνω προτοῦ νά τελειώσω τό ἔργο αὐτό.

Ὅμοιως θέλω νά δώσω στόν λαό τοῦ Θεοῦ μέ ἀπλότητα καί τά ἰδιαίτερα σημεῖα τῆς διδασκαλίας ἐκάστου ἁγίου Πατρός τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἔχω ἀρχίσει ἤδη μία τέτοια ἐργασία σέ ἓνα ἐβδομαδιαῖο περιοδικό, πού κρεμῶ, μέ τήν Χάρη τοῦ Θεοῦ, στό Διαδίκτυο κάθε Παρασκευή.

– Σκέφτηκα ὅμως ὅτι θά κουράσει τόν λαό μας κάθε Κυριακή κήρυγμα ἀπό τήν Παλαιά Διαθήκη. Γι' αὐτό καί στό ἐξῆς τίς μελέτες καί τά κηρύγματα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἢ καί τῆς Καινῆς θά τά λαμβάνετε ὡς ἐβδομαδιαῖα κατηχητικά μαθήματα γιά τόν προσωπικό σας θεολογικό καταρτισμό ἢ γιά νά τά χρησιμοποιεῖτε ὡς θέματα «Κύκλων» στίς Ἐνορίες σας (ἂν γίνονται, γιατί παρά τίς παρακλήσεις καί συστάσεις μου σέ σᾶς ξέρω ὅτι δέν γίνονται!). Τό κήρυγμα τῆς Κυριακῆς θά ἀναφέρεται σέ ἄλλα πνευματικά θεολογικά θέματα, χρήσιμα γιά τήν πνευματική πρόοδο τῶν χριστιανῶν μας.

8. Πατέρες, γνωρίζω ὅτι Σᾶς κούρασα μέ τήν μακρά μου αὐτή ἐγκύκλιο Ἐπιστολή, ἴσως δέ καί σᾶς στενοχώρησα, ἀλλά δέν νοιώθω καθόλου τήν ἀνάγκη νά σᾶς ζητήσω συγγνώμη γιά ὅσα σᾶς ἔγραψα. Ἀντίθετα, αἰσθάνομαι ἀναπαυμένος. Καιρό μέ τόν καιρό, ὅσο γνωρίζω περισσότερο τήν Μητρόπολη δένομαι μαζί της, ἀλλά καί αἰσθάνομαι βαθύ τόν πόνο γιά τό ἀκατήχητο τοῦ λαοῦ μας. Τόν ἀφήσατε ἐσεῖς, πατέρες μου, τόν ὑπέροχο αὐτόν λαό, τόν ἀφήσατε καί ἔμεινε ἀκατήχητος. Δέν φροντίσατε νά βάλετε τό Εὐαγγέλιο σέ ὅλα τά σπίτια τῶν χριστιανῶν σας καί δέν μιλάτε στίς συντροφίες σας γιά τήν πίστη τοῦ Χριστοῦ καί τήν ὑψηλή ἀποστολή τῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλά καί σεῖς οἱ ἴδιοι δέν μελετᾶτε τόν λόγο τοῦ Θεοῦ. Μαθαίνω ὅτι ξεκοκκαλίζετε τίς ἐφημερίδες καί δαπανᾶτε χρόνο στήν τηλεόραση, ἀλλά τόν ἀθάνατο προφήτη Ἡσαΐα, τόν βίο τοῦ ἁγίου τῆς ἡμέρας καί τό Ἱερό Πηδάλιο δέν τά διαβάζετε. Γι' αὐτό, σάν ἀκατάρτιστοι πού εἶστε, δέν μπορεῖτε νά κάνετε ποιμαντική.

Ἡ Μητρόπολή μας πρέπει νά ἀναγεννηθεῖ. Ἐσεῖς, πατέρες, πού ἔχετε καθημερινά τό ἴδιο Ποίμνιο στά χέρια σας, ἐσεῖς μπορεῖτε νά πετύχετε τήν ἀναγέννηση αὐτή τῆς Μητροπόλεώς μας. Ἔχω καταλάβει ὅτι ὁ ἐπίσκοπος δέν μπορεῖ νά κάνει τίποτε, μά τίποτε, ἂν οἱ ἱερεῖς δέν εἶναι ζηλωτές στό ἔργο τους. Καί ὅταν λέγω ἔργο τῶν ἱερέων δέν ἐννοῶ τό νά ἀγοράσετε καινούργιες καρέκλες γιά τόν Ναό ἢ νά κάνετε τήν πλακόστρωσή του – καί αὐτά βεβαιότατα πρέπει νά γίνουν – ἀλλά ὡς κύριο ἔργο σας ἐννοῶ τό νά κάνετε συνειδητούς χριστιανούς. Χριστιανούς πού νά ἐξομολογοῦνται, νά μελετοῦν τόν λόγο τοῦ Θεοῦ καί νά ἐπιθυμοῦν τήν Θεία Κοινωνία. Ἄν κρίνουμε τούς ἱερεῖς ἀπό τήν συμπεριφορά μερικῶν ἐπιτρόπων, θά δοῦμε τήν οἰκτρή τους ἀποτυχία στήν ἐνορία τους. Σᾶς τό εἶπα καί σᾶς τό ξαναλέγω: Φροντίστε οἱ συνεργάτες σας ἐπίτροποι νά διακρίνονται γιά τήν εὐσέβειά τους καί γιά τόν πόθο τους στά θεῖα.

Καλή Τεσσαρακοστή. Εὐχέσθε καί ὑπέρ ἐμοῦ νά μέ ἔλεει ὁ Κύριος, νά συγχωρεῖ τά ἁμαρτήματά μου καί νά εὐλογεῖ τούς πόθους μου γιά τήν σωτηρία μου καί τήν δόξα Του.

Μέ πολλές εὐχές, † Ὁ Μητροπολίτης Γόρτυνος καί Μεγαλοπόλεως Ἱερεμίας

ΕΓΚΥΚΛΙΟ ΓΡΑΜΜΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ
ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΡΧΙΕΡΑΤΙΚΟΥΣ ΕΠΙΤΡΟΠΟΥΣ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΑΥΤΟΥ
ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΓΟΡΤΥΝΟΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΕΩΣ

Δημητσάνα - Μεγαλόπολη, Τρίτη 16 Φεβρουαρίου 2010

Σεβαστοί και αγαπητοί πατέρες,
Αρχιερατικοί Έπίτροποι τῆς καθ' ἡμᾶς
Ἱερᾶς Μητροπόλεως Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως,

Κατὰ πρῶτον σᾶς εὐχομαι καλή καὶ εὐλογημένη Μεγάλη Τεσσαρακοστή.

1. Μὲ τὴν ἐπιστολή μου αὐτὴ θέλω, ὡς ἐπίσκοπος, ὑπεύθυνος γιὰ τὴν πνευματικὴ πορεία τοῦ λαοῦ, πατὴρ καὶ ποιμενάρχης, ὅπως τό λέει ἡ φήμη τοῦ ἐπισκόπου, θέλω, λέγω, νὰ σᾶς ἐκφράσω τὴν ἀγωνία μου γιὰ τὴν Μητρόπολή μας. Καιρὸ μὲ τὸν καιρὸ γνωρίζω περισσότερο τὴν Ἱερά Μητρόπολη, ἀλλὰ καὶ ἀγωνιῶ περισσότερο γι' αὐτή. Πονῶ καὶ ἀγωνιῶ, γιατί στὴν Μητρόπολή μας δὲν γίνονται τὰ ὠραῖα πού γίνονται σὲ ἄλλες Μητροπόλεις. Οὔτε κατηχητικά σχολεῖα, οὔτε γενικά κηρύγματα, οὔτε κύκλοι Ἁγίας Γραφῆς, οὔτε συντροφιές νέων καὶ νεανίδων, μὲ τίς ὠραῖες ἐξορμήσεις τους, ἀλλὰ οὔτε καὶ λειτουργικὲς Ἀκολουθίες μὲ τοὺς καθημερινούς Ὁρθροὺς καὶ Ἑσπερινούς, πλήν τῆς ἐνορίας τῆς Βυτίνας, ὅπου ὁ φιλακόλουθος παπα - Νικόλας κάνει καθημερινῶς, ὅλο τό ἔτος, τὴν ὀρθρινὴ καὶ ἑσπερινὴ Ἀκολουθία. Τό θρησκευτικὸ αἶσθημα ἔχει καταπέσει στὴν Μητρόπολή μας. Δὲν ἐνδιαφέρονται οἱ χριστιανοὶ μας νὰ διαβάσουν Παλαιὰ καὶ Καινὴ Διαθήκη, δὲν κουβεντιάζουν οὔτε νοιάζονται γιὰ σωτηρία ψυχῆς. Τὴν εὐθύνη, πατέρες μου, γι' αὐτὸ τὴν ἔχουμε ἐμεῖς. Ἀπὸ σᾶς, ὡς ἀρχιερατικοὶ πού εἶστε καὶ γνωρίζετε καλύτερα τὸν τόπο καὶ τὴν ψυχολογία τῶν κατοίκων, θέλω νὰ σκεφτεῖτε καὶ νὰ μοῦ πείτε τί πρέπει νὰ γίνῃ γιὰ νὰ δημιουργηθεῖ ἓνα ζύπνημα στὸν λαό μας στὰ πνευματικὰ θέματα, νὰ δημιουργηθεῖ καὶ σὲ μᾶς μιὰ στροφή στὸν Θεό. Εἶμαι, μὲ τὴν Χάρη τοῦ Θεοῦ, ἔτοιμος γιὰ κάθε θυσία γιὰ τὴν πνευματικὴ ἀναγέννηση τῆς Ποίμνης, πού μοῦ ἔδωσε ὁ Θεός καὶ γιὰ τὴν ὁποία θὰ λογοδοτήσω τὴν ἡμέρα τῆς Κρίσεως.

2. Ἡ Μητρόπολή μας, πατέρες, πρέπει νὰ ἀναγεννηθεῖ! Τό ἀξίζει. Εἶναι, ὅπως ξέρετε, μιὰ Μητρόπολη μὲ παλαιὰ ἱστορία καὶ δόξα λαμπρὴ. Καὶ ὁ λαός της εἶναι ὑπέροχος. Ἀλλὰ πρέπει νὰ τὸν κατηχήσουμε καὶ νὰ τὸν θερμάνουμε στὰ πνευματικὰ. Πρέπει νὰ τοῦ μιλάμε ζεστὰ γιὰ τὸν Θεό. Δὲν βλέπουμε μὲ τί ζέση καὶ φανατισμὸ μιλοῦν οἱ πολιτικοὶ γιὰ τὸ κόμμα τους, ἀκόμη καὶ αὐτοὶ οἱ ποδοσφαιριστὲς γιὰ τὴν ὀμάδα τους; Πῶς ἐμεῖς νὰ μὴ μιλάμε ἔτσι ζεστὰ καὶ θερμὰ γιὰ τὸν Ἐσταυρωμένο Χριστὸ μας καὶ γιὰ τὸν ἅγιο λόγο Του, πού εἶναι στὴν Ἁγία Γραφή; Γιατί ἀφήνουμε τὸν λαό μας νὰ μένει στὴν ἀδιαφορία του καὶ νὰ λιμοκτονοῦν ἔτσι οἱ ψυχές, ἀφοῦ δὲν τρέφονται ἀπὸ τὸν λόγο τοῦ Θεοῦ;

Ἀπὸ πλευρᾶς ὀρθοδόξου ποιμαντικῆς ἡ ἀναγέννηση τῶν χριστιανῶν γίνεται μὲ τὴν λατρεία, στὴν ὁποία εἶναι καταχωρημένη ἡ Ἁγία Γραφή μὲ τὰ ἱερά Ἀναγνώσματα. Καὶ τὰ ἀναγνώσματα βέβαια, γιὰ νὰ γίνουν καταληπτά, θέλουν τὴν ἐρμηνεία τους, τὸ ἐρμηνευτικὸ κήρυγμα. Ἐτσι λοιπὸν λέγουμε ὅτι μὲ τὴν λατρεία καὶ τὸ κήρυγμα θὰ γίνῃ ἡ ἀναγέννηση τοῦ λαοῦ μας.

3. Εἶμαι στενοχωρημένος, ἀγαπητοὶ μου πατέρες καὶ συλλειτουργοὶ ἀδελφοί, γιατί οἱ ἱερεῖς μας εἶναι ἀμελεῖς στὶς λειτουργικὲς Ἀκολουθίες. Δὲν λέγουν «καλημέρα» καὶ δὲν λέγουν «κα-

λησπέρα» στά χωριά τους. Ὡς «καλημέρα» ἐννοῶ τόν Ὁρθρο καί ὡς «καλησπέρα» ἐννοῶ τόν Ἑσπερινό. Στήν Ἱερά Μητρόπολη Φωκίδος, πού ὑπηρετοῦσα, εἶπε ἓνας ἀπλός χριστιανός στόν παπα - Θεοδόση τῆς Γραβιάς: «Σ' αὐχαριστῶ, παπᾶ μου, γιά τήν καλημέρα πού μου στέλνεις τό πρωί καί γιά τήν καλησπέρα τό βράδυ». «Ποιά καλημέρα καί ποιά καλησπέρα;», τοῦ εἶπε ὁ ἀλησμόνητος π. Θεοδόσιος. «Ὅταν, παπᾶ μου, χτυπᾶς τήν καμπάνα τό πρωί γιά τόν Ὁρθρο καί τό ἀπόγευμα γιά τόν Ἑσπερινό, εἶναι σάν νά ἀκούω τήν καλημέρα σου καί τήν καλησπέρα σου», εἶπε ὁ ἀπλός χριστιανός. Ποῦ ἐμεῖς τέτοια πράγματα ἐδῶ!...

4. Ἀλλά ἄν, πατέρες μου, σέ ἄλλη περίοδο τοῦ ἔτους εἴμαστε κάπως ἀδιάφοροι, ὅμως τήν Μεγάλη Τεσσαρακοστή πρέπει νά δείξουμε φιλοτιμία στίς ἱερατικές μας ὑποχρεώσεις. Οἱ ἅγιοι Πατέρες καθόρισαν εἰδικές λατρευτικές Ἀκολουθίες, πού δίνουν ἄλλο χρῶμα, θεϊκό χρῶμα, τήν Μεγάλη Τεσσαρακοστή.

Λοιπόν: Εἶσθε, ὡς ἀρχιερατικοί, ὑπεύθυνοι στίς ἐνορίες τῆς ἐπικρατείας σας γιά νά γίνονται ἀπό τούς ἱερεῖς πού διαμένουν σ' αὐτές τώρα τήν Μεγάλη Τεσσαρακοστή, τό Μέγα Ἀπόδειπνο, ὁ Κατανυκτικός Ἑσπερινός τῆς Κυριακῆς, οἱ Χαιρετισμοί τῆς Παναγίας μας καί ἡ Προηγιασμένη Λειτουργία. Παρακαλῶ νά μου ἀναφέρετε ἐάν σέ κάποια ἐνορία τῆς περιφέρειάς σας δέν γίνονται οἱ παραπάνω Ἀκολουθίες, γιατί θέλω, ἀλλά καί ὑποχρεοῦμαι νά γνωρίζω τί γίνεται στίς ἐνορίες τῆς Μητροπόλεως. Ταράσσομαι ὅταν σκέπτομαι ὅτι ὁ παπᾶς στήν ἐνορία του, πού μένει μάλιστα σ' αὐτήν, δέν κάνει τίς λειτουργικές Ἀκολουθίες, γιά τήν ψυχή του τοῦλάχιστον. Ποῦ ἴσαι μακαρίτη παπα - Νικόλα τοῦ Ἀσπροπύργου, πού κάθε μεσημέρι μετά τό φαγητό σου σέ ἐβλεπα νά πηγαίνει στήν ἐνορία σου τήν Εὐαγγελίστρια, νά φορᾶς τό πετραχήλι σου καί νά διαβάξεις μπροστά στήν εἰκόνα τῆς Παναγιᾶς μία Παράκληση γιά τό Ποίμνιό σου. Κάθε μέρα αὐτό, χειμῶνα καλοκαίρι καί ὦρα μεσημέρι.

Τό πρόβλημά μου ὅμως, πατέρες, εἶναι μέ τούς ἱερεῖς πού μένουν στήν Τρίπολη, στήν Ἡλεία, στήν Καλαμάτα ἢ ἀκόμη μακρύτερα, στήν Ἀθήνα, πού δέν μποροῦν νά συμμορφωθοῦν μέ τό πρόγραμμα πού χαράσσουμε. Τί, δηλαδή, αὐτοί θά ἀπαλάσσονται ἀπό τήν ποιμαντική τους καί θά ἐπιβαρύνονται ἄλλοι; Πέστε μου τήν γνώμη σας.

5. Ἐπιθυμῶ, πατέρες μου, νά γνωρίζετε ὅτι ἡ ἀρχιερατική ἐποπτεία στήν ἐνορία σας θέλω νά εἶναι κυρίως πνευματική ἐποπτεία. Νά ἐπιμελεῖσθε, δηλαδή, νά χτυπᾶει ἡ καμπάνα στίς ἐνορίες καθημερινῶς γιά Ὁρθρο καί Ἑσπερινό, νά φροντίζετε νά ὑπάρχουν στόν Ναό βιβλιοθήκες πνευματικά, γιά νά τά παίρνουν καί νά διαβάζουν οἱ χριστιανοί τόν λόγο τοῦ Θεοῦ καί νά φροντίζετε νά ἐξομολογοῦνται οἱ κάτοικοι τῶν χωριῶν μας.

Πατέρες, ἅγιοι ἀρχιερατικοί, σᾶς σέβομαι καί σᾶς ἀγαπῶ, ἀλλά θέλω νά γνωρίζετε ὅτι στό ἐξῆς ἐπιθυμῶ νά ἐξασκεῖτε μέ ἐπιμέλεια τά καθήκοντα τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἐπιτρόπου. Νά περιοδεύετε τίς ἐνορίες τῆς περιφέρειάς σας καί νά ἐξασκεῖτε ἔλεγχο σ' αὐτές, ἄν εἶναι εὐπρεπισμένοι οἱ Ναοί καί καθαρά τά ἱερά Σκεύη, ὅπως κατά καιρούς ἔχω ἐκφράσει διά τῶν ἐγκυκλίων γραμμάτων μου. Νά διευθετεῖτε κάποια παρατηρουμένη ἀταξία, ἀλλά προπαντός καί κυρίως νά φροντίζετε στό νά τελοῦνται ἀπό τούς ἱερεῖς οἱ ἱερές Ἀκολουθίες τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἐνιαυτοῦ καί νά μου ἀναφέρετε τί πρέπει νά γίνει γιά τήν πνευματική ἀναγέννηση καί ἄνοδο τῶν ἐνοριῶν σας.

Μέ συγχωρεῖτε, ἅγιοι ἀρχιερατικοί, ἀλλά, ἄν δέν μπορεῖτε νά ἀνταποκριθεῖτε στίς ὑψηλές ὑποχρεώσεις σας, θέλω νά μου τό δηλώσετε, γιά νά φροντίσω γιά τήν ἀντικατάστασή σας.

Μέ πολλές εὐχές † Ὁ Μητροπολίτης Γόρτυνος καί Μεγαλοπόλεως Ἱερεμίας

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΙΕΡΕΙΣ

Δημητσάνα - Μεγαλόπολη, 25 Φεβρουαρίου 2010

Ἀγαπητοί συλλειτουργοί πατέρες καὶ ἀδελφοί,

1. Διερχόμαστε τὴν ἁγία καὶ Μεγάλη Τεσσαρακοστή, ἡ ὁποία οὔτε γιὰ ἡμᾶς οὔτε γιὰ τὸν λαὸ πού διακονοῦμε, πρέπει νὰ περάσει ἀδιάφορα καὶ νὰ εἶναι νεκρή, ἀλλὰ νὰ εἶναι στήν πραγματικότητα μιά περίοδος μετανοίας καὶ καλῆς προετοιμασίας μας γιὰ τὰ Πάθη τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν Ἀνάστασή Του. Σᾶς παρακαλῶ πολύ καὶ ἐμεῖς οἱ ἴδιοι νὰ μὴν ἀμελήσουμε νὰ πᾶμε νὰ ἐξομολογηθοῦμε σέ πνευματικό πατέρα, ἀλλὰ καὶ τό ποιμνιό Σας νὰ τό προτρέψετε ζωηρά νὰ ἐξομολογηθεῖ. Τό νὰ ἐξομολογοῦνται οἱ χριστιανοί νὰ τό λέτε καὶ νὰ τό τονίζετε τακτικά καὶ στήν Ἐκκλησία, πού ἔχετε τὸν λαὸ συγκεντρωμένο, ἀλλὰ καὶ στίς προσωπικές συναντήσεις σας μέ τούς ἀνθρώπους στούς δρόμους καὶ στά καφενεῖα.

Ἐπειδὴ τό θέμα τῆς ἱεραῆς ἐξομολογήσεως τῶν χριστιανῶν μας εἶναι σοβαρό, πρέπει νὰ τό ἐπιμεληθοῦμε ἰδιαίτερα καὶ γι' αὐτό: Ἀναμένω σύντομα εἰδοποίησή σας, ἀφοῦ ἔχετε προετοιμάσει τὸν λαὸ καταλλήλως, νὰ ἀποστείλουμε πνευματικό ἀπό τὴν Ἱερά Μητρόπολη νὰ ἐξομολογήσει τούς χριστιανούς τῶν ἐνοριῶν σας, ὅσοι προσέλθουν.

2. Ἔχετε λάβει προηγουμένη ἐπιστολή μου, στήν ὁποία ἐντέλλομαι νὰ γίνεται ὅπωςδὴποτε στήν ἐνορία σας, τώρα τὴν περίοδο αὐτή, ἡ Προηγιασμένη Λειτουργία καὶ τό Μέγα Ἀπόδειπνο. Δέν εἶναι αὐτό, πατέρες, ἰδιοτροπία δική μου, ἀλλὰ εἶναι κανονισμός τῆς Ἐκκλησίας μας, τὴν ὁποία ταχτήκαμε νὰ διακονοῦμε. Τώρα τὴν περίοδο τῆς Τεσσαρακοστῆς ἰδιαίτερα πρέπει ὁ κάθε ἱερέας νὰ δώσει στήν ἐνορία του ἓνα ἱερό χρῶμα, νὰ δημιουργήσει μιά κατανυκτική ἀτμόσφαιρα, γιὰ νὰ καταλάβει ὁ λαός ὅτι «κάτι ἄλλο» εἶναι αὐτή ἡ περίοδος.

Δέν βλέπετε, πατέρες μου, μέ τί ζῆλο ἐργάζονται οἱ κοσμικοὶ ἀνθρωποὶ; Δέν βλέπετε μέ τί ζῆλο διαφημίζουν οἱ ἔμποροι τό ἐμπόρευσμά τους καὶ οἱ πολιτικοὶ τό κόμμα τους; Γιατί φαινόμεστε ἐμεῖς λιγότερο ζηλωτές ἀπὸ αὐτούς; Ἡ Μητρόπολή μας πρέπει νὰ ἀναγεννηθεῖ. Ἡ δὲ ἀναγέννηση τῆς Ἱεραῆς μας Μητροπόλεως δέν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν ἐπίσκοπο, ἀλλὰ ἀπὸ σᾶς τούς ἱερεῖς, πού ἔχετε τὸν λαὸ στὰ χέρια σας, πού τὸν βλέπετε καθημερινὰ ὁ καθένας στήν ἐνορία του. Μὴν περνᾶει ἄπραγη ἡ ἱερατική μας μέρα. Τουλάχιστον ἄς σκεφθοῦμε ὅτι παίρνουμε μισθὸ ἀπὸ τὴν κρατική μηχανή. Ἄς μὴν ἐπιτρέπουμε στούς λαϊκοὺς νὰ σκέπτονται καὶ νὰ λένε, «τί δουλειά ἔκανε ὁ παπᾶς σήμερα ἢ χθές ἢ προχθές, γιὰ νὰ πάρει τὸν μηνιάτικο μισθό;». Εἴρω ὅτι κουράζεστε ὁ καθένας γιὰ τὰ οἰκογενειακά του θέματα, ἀλλὰ, ὡς ἱερεῖς, ἀνήκετε καὶ στήν ἄλλη ἱερὴ Οἰκογένεια, πού λέγεται Ἐκκλησία. Τὸν δὲ μισθὸ σας τὸν παίρνετε ὡς ἱερεῖς. Ἀλλὰ ὄχι, Χριστέ, δέν δουλεύουμε γιὰ Σένα, ἐπειδὴ ἡμᾶς πληρώνουν! Καὶ νὰ ἡμᾶς κόψουν τὸν μισθὸ καὶ μαχαίρι στὸν λαιμό νὰ ἡμᾶς βάλουν, ἐμεῖς θὰ δουλεύουμε γιὰ Σένα, γιατί Σέ ἀγαπᾶμε, ἐπειδὴ ἡμᾶς ἀγάπησες καὶ ἔχυσες τό Αἷμα Σου γιὰ ἡμᾶς καὶ ἐπειδὴ ἡμᾶς τίμησες μέ τό νὰ ἡμᾶς κάνεις ἱερεῖς Σου!

3. Ἐπιμένω, πατέρες, γιὰ τὴν ποιμαντική ἐργασία στὸν λαὸ μας. Πρέπει νὰ τούς ξυπνήσουμε τὸν πόθο τους γιὰ τὸν Θεό. Τὴν σπίθα τὴν ἔχουν ἀπὸ τὴν μάνα τους καὶ τὴν γιαγιά

τους. Ἀλλά ἔχει πέσει πολλή στάχτη σ' αὐτήν μέ τήν ἀποστασία τῶν καιρῶν μας καί ἔχει καταχωθεῖ. Ἡ δουλειά ἡ δική μας εἶναι νά γονατίσουμε στίς ψυχές τους καί νά ἀνασκουμπωθοῦμε γιά νά ἀνασύρουμε τήν στάχτη καί νά ἀρχίσουμε νά φυσᾶμε μέ δύναμη, μέσα ἀπό τά πνευμόνια μας, τήν ἱερή σπίθα, γιά νά ἀναλάμψει, ὅπως πρῶτα, καί ἄς πεθάνουμε στό φύσημα αὐτό. Πόσο πραγματικά εἶναι γλυκός καί ποθητός ἕνας τέτοιος θάνατος τοῦ ἱερέα πάνω στήν ἐκτέλεση τοῦ ποιμαντικοῦ του καθήκοντος!¹

4. Πατέρες, σᾶς σέβομαι καί σᾶς ἀγαπῶ, ἀλλά σκέπτομαι κι ἐγώ τήν εὐθύνη μου ὡς ἐπίσκοπος, πνευματικός πατήρ καί ποιμενάρχης τῆς Μητροπόλεως. Γιατί θά δώσω λόγο στόν Θεό, ἄν δέν εἶμαι ζηλωτής γιά τήν σωτηρία τοῦ Ποιμνίου μας. Ὁ ἐπίσκοπος τελεῖ τό ποιμαντικό του ἔργο διά τῶν ἱερέων τῆς Μητροπόλεως του. Δέν μπορῶ νά ἀνεχθῶ τούς ἀδιαφόρους ἱερεῖς. Εἶναι βαρὺ πράγμα, παπᾶ μου, νά χτυπᾶς τήν καμπάνα στήν ἐνορία σου καί νά κάνεις τόν Ὅρθρο καί τόν Ἑσπερινό σ' αὐτήν; Γιά τήν ψυχή σου τουλάχιστον νά τό κάνεις, πού σέ τίμησε ὁ Θεός μέ τιμή, πού δέν εἶναι μεγαλύτερη ἀπό αὐτήν, τό νά γίνεις ἱερέας. Εἶναι πάλι βαρὺ πράγμα τό νά κάνεις τήν Προηγιασμένη Λειτουργία, γιά νά κοινωνήσεις τό Σῶμα καί τό Αἷμα τοῦ Χριστοῦ καί νά καταλύσεις τό Ἅγιο Ποτήριο; «Μὴν κατηγορεῖτε τούς παπάδες σας, χριστιανοί μου, ἔλεγε ὁ ἅγιος Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός, γιατί καταλύουν κάθε ἡμέρα Ἅγιο Ποτήριο!» Κάθε μέρα! Οἱ ἱερεῖς τῆς Τουρκοκρατίας κάθε μέρα Θεία Λειτουργία. Κι ἐμεῖς στήν ἐλεύθερη πατρίδα, νά σοῦ λέει παπᾶς – χρόνια παπᾶς – τῆς Γορτυνίας καί τῆς ἐπαρχίας Μεγαλόπολης ὅτι δέν ξέρει νά κάνει Προηγιασμένη Λειτουργία. Καί δέν φιλοτιμήθηκε, τόσα χρόνια, γιά νά μάθει τήν τέλεσή της. Τότε ποιός θά κάνει τήν Προηγιασμένη Λειτουργία; Ὁ Δήμαρχος;!...

Πατέρες, συγχωρέστε με, ἀλλά θά φανῶ πολύ αὐστηρός μέχρις ὅτου μπεῖ κάποια λειτουργική καί ποιμαντική σειρά καί τάξη στήν καλή καί ὑπέροχη, κατά τά ἄλλα, Μητρόπολή μας. Εὐχεσθε καί ὑπέρ ἐμοῦ τοῦ ἐπισκόπου σας, νά μοῦ συγχωρέσει ὁ Κύριος τά ἁμαρτήματά μου καί νά μοῦ δώσει τήν Χάρη Του νά κάνω ἀρχή μετανοίας. Γιατί τότε θά πάει καλύτερα ἢ Μητρόπολη, ὅταν ἐγώ ὁ ἐπίσκοπος ζῶ καθαρά, προσεύχομαι θερμά καί κηρύττω σωστά τόν λόγο τοῦ Θεοῦ, κήρυγμα μέσα ἀπό τήν ἐρμηνεία τῆς Ἁγίας Γραφῆς, τήν διδασκαλία τῶν ἁγίων Πατέρων μας καί τούς βίους τῶν ἁγίων τῆς Ἐκκλησίας μας.

Μέ πολλές εὐχές, † Ὁ Γόρτυνος καί Μεγαλοπόλεως Ἱερεμίας

Ἀνακοινώνω ὅτι τήν Τετάρτη 3 Μαρτίου θά γίνει Ἱερατική Σύναξη τῶν Γορτυνίων ἱερέων στίς 5 τό ἀπόγευμα στόν Ἱερό Ναό Ἁγίας Κυριακῆς Δημητσάνας. Διά δέ τούς ἱερεῖς τῆς Μεγαλοπόλεως ἡ Σύναξη θά γίνει τήν Πέμπτη 4 Μαρτίου, ὥρα 4 τό ἀπόγευμα στό Ἐπισκοπεῖο.

1. Αὐτήν ἀκριβῶς τήν στιγμή πού σᾶς γράφω τό γράμμα αὐτό μέ πῆρε τηλέφωνο ἕνας πρόεδρος τοπικοῦ μας Συλλόγου καί ἐκδηλώθηκε μέ πολλή ζωηρότητα καί ἀπαιτητικότητα γιά θέμα τοῦ τόπου του. Καί αὐτό τό κάνει ἐπανειλημμένως. Μπράβο του! Ἄς εἶχαμε καί ἐμεῖς τέτοιο ἐνδιαφέρον γιά τήν σωτηρία τοῦ ποιμνίου μας.

Ο ΑΓΙΟΣ ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΣ ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΣΜΥΡΝΗΣ (†167)

1. Ὁ ἅγιος Πολύκαρπος, καθώς μᾶς βεβαιώνει ὁ μαθητῆς του Εἰρηναῖος, ἐμαθήτευσε στους Ἀποστόλους καί εἰδικώτερα μάλιστα ἐμαθήτευσε στόν ἀπόστολο καί εὐαγγελιστή Ἰωάννη, ἀπό τόν ὁποῖο χειροτονήθηκε ἐπίσκοπος τῆς Σμύρνης.¹

Γιά τό ἱερό πρόσωπο τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου μαθαίνουμε πάλι ἀπό τόν Εἰρηναῖο, ὅπως αὐτός τά γράφει σέ κάποιον παλαιό του φίλο Φλωρῖνο. Στήν ἐπιστολή του αὐτή ὁ Εἰρηναῖος γράφει – ἐπειδή τοῦ ἔκανε ἐντύπωση – γιά τήν ὄλη ἱεροπρεπή ἐμφάνιση τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου («τόν χαρακτῆρα τοῦ βίου καί τήν τοῦ σώματος ἰδέαν»), γιά τίς διαλέξεις πού ἔκανε ὁ ἅγιος στό πλῆθος, γιά τήν συναναστροφή του μέ τόν εὐαγγελιστή Ἰωάννη καί τούς ἄλλους πού εἶδαν τόν Κύριο, ἀλλά ἰδιαιτέρως κάνει ἐντύπωση στόν Εἰρηναῖο τό ὅτι ὁ ἅγιος Πολύκαρπος «ἀπεμνημόνευε τούς λόγους αὐτῶν καί τοῦ Κυρίου» καί ὅτι ὁ ἅγιος τά «ἀπήγγειλε» ὅλα αὐτά «σύμφωνα ταῖς Γραφαῖς».² Καί μάλιστα, λέγει ἄλλοῦ ὁ Εἰρηναῖος ὅτι ὁ ἅγιος Πολύκαρπος εἶναι ὁ γνησιότατος ἐκπρόσωπος τῆς ἀποστολικῆς διδασκαλίας, γιατί παραδίδει ὅ,τι παρέλαβε ἀπό τούς ἀποστόλους. Καί αὐτό «μαρτυροῦσαι κατὰ τήν Ἀσίαν Ἐκκλησίαι πᾶσαι».³

Ὁ Πολύκαρπος ποίμανε τήν Ἐκκλησία τῆς Σμύρνης μέ πολύ ζῆλο, ὅπως τό διαβάζουμε σέ μία ἐπιστολή τοῦ Εἰρηναίου σέ κάποιον Φλωρῖνο. Ἀπό τόν Ἱερώνυμο μάλιστα χαρακτηρίζεται ὁ ἅγιος ὡς «ὁ ἄρχοντας ὅλης τῆς Ἀσίας» («totius Asiae princeps»), γι' αὐτό καί παρουσιάζεται ὡς συντονιστής τῶν ἐπικοινωνιῶν τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου μέ τίς Ἐκκλησίες τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ὅταν αὐτός πορεύεται στήν Ρώμη γιά τό μαρτύριό του. Γι' αὐτό ἐξ ἄλλου καί ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος σ' αὐτόν καί μόνο στέλνει ἰδιαίτερη ἐπιστολή, στήν ὁποία ἐκφράζει τήν χαρά του γιά τήν σταθερότητα τῆς πίστεώς του. Τοῦ λέγει: «Ἀποδεχόμενός σου τήν ἐν Θεῷ γνώ-

1. Ἐλεγχος, 3,3,4. Εὐσεβίου, Ἐκκλ. Ἱστορία 4,14,3. Βλ. καί Τερτυλλιανοῦ, *De praescr. haer.* 32,2. Εὐσεβίου, *Χρονικόν*, ἔτος 2123. Ἱερωνύμου, *De viris illustribus* 17. Ἡ πληροφορία αὐτή τοῦ Εἰρηναίου ἀπό τήν ὁποία προέρχεται καί ἡ πληροφορία τοῦ Τερτυλλιανοῦ καί τοῦ Ἱερωνύμου, ἀμφισβητεῖται ἀπό νεωτέρους Πατρολόγους, διότι στήν σωζομένη ἐπιστολή τοῦ Πολυκάρπου δέν φαίνεται ἐπίδραση τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἰωάννου. Κατ' αὐτούς, ὁ ἐπίσκοπος Σμύρνης πρός τόν ὁποῖο ὁ εὐαγγελιστής Ἰωάννης γράφει στήν Ἀποκάλυψή του θεωρεῖται ὅτι εἶναι ὁ προκάτοχος τοῦ ἁγ. Πολυκάρπου. Βλ. Π. Χρήστου, Ἑλληνική Πατρολογία, τόμ. Β', σελ. 437.

2. Εὐσεβίου, Ἐκκλ. Ἱστ. 5,20,5 ἐξ. Ἄλλα στοιχεῖα στό ἴδιο ἔργο 5,20,4-8. 5,24,17.

3. Ἐλεγχος 3,3,4. Εὐσεβίου, Ἐκκλ. Ἱστ. 4,14,3.

μην, ἠδρασμένην ὡς ἐπὶ πέτραν ἀκίνητον, ὑπερδοξάζω καταξιωθείς τοῦ προσώπου σου τοῦ ἀμώμου, οὗ ὀναίμην ἐν Θεῶ». ⁴

Καί κατά τό μαρτύριό του ὁ ἅγιος Πολύκαρπος χαρακτηρίζεται καί μάλιστα ἀπό τούς ἐθνικούς «ὁ τῆς Ἀσίας διδάσκαλος, ὁ πατήρ τῶν Χριστιανῶν, ὁ τῶν ἡμετέρων θεῶν καθαιρέτης, ὁ πολλούς διδάσκων μή θύειν μηδέ προσκυνεῖν». ⁵ Γενικῶς λέγοντες «ὁ Πολύκαρπος Σμύρνης ὑπῆρξε ἢ κατ' ἐξοχὴν ὀρθόδοξος φυσιογνωμία στήν Ἐκκλησία τῆς Μικρᾶς Ἀσίας κατά τό α' ἡμισυ τοῦ Β' αἰώνα. Καί τοῦτο διότι ὁ Πολύκαρπος ἦταν ἀποστολικός ἄνδρας» (Σ. Παπαδόπουλος).

2. Ὁ ἅγιος Πολύκαρπος ἦταν σταθερός στήν διδασκαλία τῶν ἀγίων Ἀποστόλων, στούς ὁποίους ἐμαθήτευσε, ὅπως εἶπαμε. Βδελυσσόταν τούς αἵρετικούς καί, ὅπως ἀναφέρει ὁ Εἰρηναῖος, ἐπέστρεψε πολλούς στήν ὀρθή πίστη τῆς Ἐκκλησίας ἀπό τίς αἵρέσεις τοῦ Βαλεντίνου καί τοῦ Μαρκίωνος. Ὁ ἴδιος ὁ Εἰρηναῖος μᾶς διηγεῖται ἓνα ἐπεισόδιο συναντήσεως τοῦ ἀγίου Πολυκάρπου καί τοῦ αἵρετικοῦ Μαρκίωνος. Ὁ αἵρεσιάρχης αὐτός πλησίασε κάποτε τόν ἅγιο καί τοῦ εἶπε παρακλητικά: «Ἐπιγίγνωσκε ἡμᾶς» (δηλαδή, ἀναγνώρισε τήν κοινότητά μας). Καί ὁ Πολύκαρπος τοῦ ἀπήντησε: «ἐπιγιγνώσκω ἐπιγιγνώσκω σε τόν πρωτότοκον τοῦ Σατανᾶ!» ⁶

3. Ὁ ἅγιος Πολύκαρπος κατά τήν γεροντική του ἡλικία συναντήθηκε στήν Ρώμη περί τό 155 μέ τόν πάπα Ἀνίκητο καί συζήτησε μαζί του ἓνα σοβαρό λειτουργικό ἐκκλησιαστικό θέμα. Οἱ Ἐκκλησίες τῆς Μικρᾶς Ἀσίας τότε ἐόρταζαν τό Πάσχα τήν 14η τοῦ μηνός Νισάν, ὁποιαδήποτε ἡμέρα καί ἂν ἔπεφτε ἡ ἡμερομηνία αὐτή. Ἔτσι τηροῦσαν τό Πάσχα κατά τόν ἰουδαϊκό ἐορτασμό. Κατά τό Πάσχα ὅμως τῶν Ἰουδαίων ἐγίνε ἡ Σταύρωσις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἄρα οἱ Ἐκκλησίες τῆς Μικρᾶς Ἀσίας συνεώρταζαν τό Πάσχα μέ τήν Σταύρωση τοῦ Χριστοῦ. Σέ μερικά μάλιστα μέρη τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἀπό τό πρωί ἕως τῆς 3 μ.μ. τῆς 14ης τοῦ Νισάν ἐόρταζαν τό Πάθος τοῦ Χριστοῦ (Πάσχα σταυρώσιμο). Καί ἀπό τίς 3 μ.μ. καί ἔπειτα διέκοπταν τήν νηστεία καί ἐόρταζαν τήν Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ (Πάσχα ἀναστάσιμο). ⁷ Οἱ Ἐκκλησίες τῆς Ρώμης, ἀντίθετα, δέν ἐόρταζαν καθόλου τό Πάσχα, ὡς ἐτήσια ἐορτή, ἀλλά ἀρκοῦνταν στόν ἐβδομαδιαῖο ἐορτασμό τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου τήν ἡμέρα τῆς Κυριακῆς.

4. Πρὸς Πολύκαρπον 1,1. Βλ. Πρὸς Ἐφεσίους 21,1 καί Πρὸς Μαγνησιεῖς 15.

5. Μαρτύριον Πολυκάρπου 12,2.

6. Εἰρην., Αἴφ. 3,3,4.

7. Ὁ μήνας Νισάν ἀντιστοιχεῖ ἐν μέρει πρὸς τόν ἰδικόν μας Μάρτιον καί ἐν μέρει πρὸς τόν Ἀπρίλιο.

Τόνιζαν όμως περισσότερο, ως ημέρα έορτασμού τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου, τήν πρώτη Κυριακή μετά τήν πανσέληνο τῆς ἔαρινῆς ἰσημερίας. Ἡ διαφορά αὐτή τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης μέ τίς Ἐκκλησίες τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἦταν σοβαρή καί γιά νά μή φέρεי διένεξη τῶν Ἐκκλησιῶν ὁ γέροντας Πολύκαρπος ἀναγκάστηκε νά μεταβεῖ στήν Ρώμη γιά νά διευθετήσῃ τήν διαφορά αὐτή σέ συζήτησή του μέ τόν πάπα. Τήν συνάντησή μᾶς τήν περιγράφει μέ κάποια λεπτομέρεια ὁ Εἰρηναῖος, ὁ ὁποῖος μᾶς λέγει ὅτι ἡ διαφορά δέν διευθετήθηκε, ἀλλά οἱ δύο ἐπίσκοποι ἀποχωρίστηκαν εἰρηνικά μεταξύ τους. Μάλιστα ὁ πάπας Ἀνίκητος συλλειτούργησε μέ τόν ἅγιο Πολύκαρπο, στόν ὁποῖο καί παρεχώρησε τήν τέλεση τῆς Θείας Εὐχαριστίας. Ὁ σκοπός τοῦ Εἰρηναίου, περιγράφοντας τά συμβάντα, εἶναι νά δείξει ὅτι μεταξύ τῶν Ἐκκλησιῶν ἐπικρατοῦσε ἄλλοτε ἓνα εἰρηνικό πνεῦμα, παρά τίς ὑπάρχουσες διαφορές. Γράφει ἐπί λέξει: «Οὔτε γάρ ὁ Ἀνίκητος τόν Πολύκαρπον πείσαι ἐδύνατο μή τηρεῖν, ἄτε μετά Ἰωάννου τοῦ μαθητοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν καί τῶν λοιπῶν ἀποστόλων οἷς συνδιέτριψεν αἰεὶ τετηρηκότα, οὔτε μήν ὁ Πολύκαρπος τόν Ἀνίκητον ἔπεισε τηρεῖν, λέγοντα τήν συνήθειαν τῶν πρό αὐτοῦ πρεσβυτέρων ὀφείλειν κατέχειν. Καί τούτων οὕτως ἐχόντων, ἐκοινώνησαν ἑαυτοῖς καί ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ παρεχώρησεν ὁ Ἀνίκητος τήν εὐχαριστίαν τῷ Πολυκάρπῳ, κατ' ἐντροπήν δηλονότι, καί μετ' εἰρήνης ἀπ' ἀλλήλων ἀπηλλάγησαν, πάσης τῆς Ἐκκλησίας εἰρήνην ἐχόντων, καί τῶν τηρούντων καί τῶν μή τηρούντων».⁸ Τί σημαίνει ἡ τελευταία φράση τῆς περικοπῆς «καί τῶν τηρούντων καί τῶν μή τηρούντων»; Σημαίνει ἐκείνους πού ἐόρταζαν τό Πάσχα καί ἐκείνους πού δέν τό ἐόρταζαν. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρώμης, ὅπως γράψαμε προηγουμένως, δέν εἶχε ὀρισμένη μέρα τοῦ ἔτους ἐορτασμοῦ τοῦ Πάσχα, ἀλλά τό ἐόρταζε ἀπλῶς κάθε Κυριακή εἰς ἀνάμνησιν τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου. Ἀντίθετα οἱ Ἐκκλησίες τῆς Ἀνατολῆς εἶχαν ἰδιαίτερη ἡμέρα τοῦ ἔτους γιά τήν ἐορτή τοῦ Πάσχα, τήν 14ῃ τοῦ μηνός Νισάν. Ἀπό αὐτό φαίνεται ὅτι ἡ διαφορά τῶν δύο Ἐκκλησιῶν δέν ἦταν διαφορά ἡμερομηνίας τῆς ἐορτῆς τοῦ Πάσχα, ἀλλά ἂν πρέπει νά ἐορτάζεται τό Πάσχα ἤ ὄχι. Ἦταν διαφορά «τῶν τηρούντων καί τῶν μή τηρούντων», ὅπως λέγει τό κείμενο.

4. Κατά τήν μαρτυρία τοῦ Εἰρηναίου⁹ ὁ ἅγιος Πολύκαρπος ἔγραψε, κατά προτροπή τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου,¹⁰ ἐπιστολές σέ γειτονικές Ἐκκλησίες, γιά νά τίς στηρίξει, ἢ πρὸς κάποιους ἀδελφούς γιά νά τούς νοθετήσῃ. Ἀπό τά γραπτά ὅμως

8. Εἰρηναίου, *Πρὸς Βίκτορα*, εἰς Εὐσεβίου, *Ἐκκλ. Ἱστ.* 5,24,15.

9. Εὐσεβίου, *Ἐκκλησιαστ. Ἱστορ.* 5,20,8.

10. Ἐπιστολή Ἰγνατίου πρὸς Πολύκαρπον, 8.

αὐτά τοῦ ἁγίου μόνο ἓνα μᾶς διατηρήθηκε, ἡ ἐπιστολή του πρὸς τοὺς χριστιανούς τῶν Φιλίππων τῆς Μακεδονίας.

5. Γενικῶς, μαρτυρίες γιὰ τὴν ζωὴ καὶ τὸν θάνατο τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου μᾶς δίνουν τέσσερα κείμενα, τὰ παρακάτω:

α. Ἡ ἐπιστολή τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου πρὸς τὸν Πολύκαρπο. Στὴν ἐπιστολή αὐτὴ ὁ Ἰγνάτιος διδάσκει τὸν Πολύκαρπο γιὰ τὴν ποιμαντικὴ του καὶ τὸν προτρέπει νὰ εἶναι ἀθλητὴς, νὰ εἶναι σταθερός, ὅπως ἓνα ἀμόνι κάτω ἀπὸ τὰ χτυπήματα τοῦ σφυριοῦ! «Στῆθι ὡς ἄκμων τυπτόμενος· μεγάλου ἐστὶν ἀθλητοῦ τό δέρεσθαι καὶ νικᾶν» (3)! Ἀκόμη τοῦ λέγει νὰ εἶναι πρὸς ὅλους ἀνεκτικός καὶ νὰ τοὺς ὑποτάσσει ὅλους μὲ τὴν πραότητά του: «Πάντας βάσταζε, ὡς καὶ σέ ὁ Κύριος. Πάντων ἀνέχου ἐν ἀγάπῃ... Πάντων τὰς νόσους βάσταζε, ὡς τέλειος ἀθλητὴς» (1). «Καλούς μαθητάς ἐάν φιλῆς χάρις σοι οὐκ ἔστιν· μᾶλλον δέ τοὺς λοιμοτέρους ἐν πραότητι ὑπότασσε» (2). Ἐπίσης ὁ Ἰγνάτιος ἀναθέτει στὸν Πολύκαρπο νὰ χειροτονήσει κάποιον καὶ νὰ τὸν ἀποστείλει στὴν Ἀντιόχεια γιὰ νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν ἐκεῖ Ἐκκλησία. Αὐτός ὅμως πού θά χειροτονηθεῖ πρέπει πρῶτον νὰ εἶναι «ἀγαπητός λίαν» στὴν Ἐκκλησία, ἄρα πρέπει νὰ ἔχει καλὴ μαρτυρία σ' αὐτήν· πρέπει δέ ἔπειτα νὰ ἔχει τὸ «ἄκνον», ὥστε νὰ εἶναι «θεοδρόμος», γιὰ νὰ πορεύεται πρόθυμα ἐκεῖ πού τὸν καλεῖ ἡ Ἐκκλησία (7).

β. Ἡ ἐπιστολή τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου πρὸς Φιλιππησίους. Ὅπως μαθαίνουμε ἀπὸ τὴν ἐπιστολή αὐτὴ (κεφ. 13) ἡ Ἐκκλησία τῶν Φιλίππων ζήτησε ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία τῆς Σμύρνης ἀντίγραφα τῶν ἐπιστολῶν τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου. Ὁ ἐπίσκοπος Σμύρνης Πολύκαρπος ἀπέστειλε στὴν Ἐκκλησία τῶν Φιλίππων τὶς ζητηθεῖσες ἐπιστολές, ἀλλὰ καὶ ἄλλες ὅσες εἶχε, ἐπισύναψε δέ σ' αὐτές καὶ τὴν ἰδική του πρὸς τοὺς χριστιανούς τῆς Ἐκκλησίας αὐτῆς ἐπιστολή, αὐτὴν πού τοὺς ἀποστέλλει.¹¹

Σέ πολλὰ σημεῖα ἡ ἐπιστολή αὐτὴ τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου ὑπενθυμίζει τὴν πρὸς Κορινθίους Α' ἐπιστολή τοῦ ἁγίου Κλήμεντος, ἀπὸ τὴν ὁποία καὶ ἀναφέρει

11. «Τὰς ἐπιστολάς Ἰγνατίου τὰς πεμφθείσας ἡμῖν ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἄλλας, ὅσας εἶχομεν παρ' ἡμῖν, ἐπέμψαμεν ὑμῖν, καθὼς ἐνετείλασθε· αἵτινες ὑποτεταγμένοι εἰσὶ τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ» (κ.13). – Δυστυχῶς ἡ ἐπιστολή τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου Πρὸς Φιλιππησίους δὲν ὑπάρχει ὁλόκληρη στό ἐλληνικὸ κείμενο. Τὸ ἐλληνικὸ κείμενο ἔχει μόνο τὰ κεφ. 1-9. 2. 13, ἐνῶ ἡ ἐπιστολή περιέχει 14 κεφάλαια. Εὐτυχῶς πού ἡ λατινικὴ μετάφραση τῆς ἐπιστολῆς διασώζεται ὁλόκληρη καὶ ἔτσι ἀπὸ τὸ λατινικὸ κείμενο μαθαίνουμε ὁλόκληρο τὸ ὄραϊο τῆς περιεχόμενου.

πολλά χωρία. Γενικά τό περιεχόμενό της εἶναι τό ἐξῆς: Στήν ἀρχή ὁ ἅγιος Πολύκαρπος ἐπαινεῖ τούς Φιλιππησίους χριστιανούς γιά τήν θεοσέβειά τους, μιά θεοσέβεια πού δέν εἶναι τωρινή, ἀλλά παλαιά καί ἀποδεικνύεται τώρα στήν ἀγάπη τους πρός τούς μάρτυρες, «τούς ἐνειλιγμένους τοῖς ἁγιοπρεπέσι δεσμοῖς» (κεφ. 1). Κατόπιν ἀπευθύνει γενικές νουθεσίες, νά δουλεύουν τόν Θεό μέ φόβο καί ἀλήθεια, νά ἀπέχουν ἀπό κάθε κακία καί νά πράττουν τό καλό καί πρό παντός νά ἀγαποῦν τόν Θεό καί τόν πλησίον, γιατί «ὁ ἔχων ἀγάπην μακράν ἐστὶ πάσης ἁμαρτίας». (κ.2-3). Εἰδικά ἔπειτα ὁ Πολύκαρπος συμβουλεύει τίς ὑπανδρες γυναῖκες νά ἀγαποῦν τούς ἄνδρες τους (4,2) καί τίς χῆρες συμβουλεύει νά σωφρονοῦν καί νά ἀποφεύγουν τίς διαβολές, τίς καταλαλιές καί κάθε ἁμάρτημα, γιατί εἶναι «θυσιαστήριον Θεοῦ» (4,3)!¹² Τούς νέους ὁ ἅγιος συμβουλεύει νά προσέχουν πρός παντός τήν ἀγνότητά τους καί νά χαλιναγωγῶν τούς ἑαυτούς τους· τήν δέ τάξη τῶν παρθένων συμβουλεύει νά πολιτεύονται μέ ἄμωμη καί ἀγνή συνείδηση (5,3). Ἰδιαίτερα ὁ ἅγιος Πολύκαρπος ἐπιμένει στίς νουθεσίες του πρός τό ἱερατεῖο, τούς πρεσβυτέρους καί τούς διακόνους. Οἱ διάκονοι πρέπει νά εἶναι ἄμεμπτοι, ἀφιλάργυροι, ἐγκρατεῖς σέ ὅλα, εὐσπλαγχοὶ καί ἐπιμελεῖς, ἔχοντες γιά παράδειγμα τόν Κύριο (5,2). Οἱ πρεσβύτεροι, λέει ὁ ἅγιος στήν ἐπιστολή του, πρέπει νά εἶναι «εἰς πάντα ἐλεήμονες, ἐπιστρέφοντες τά ἀποπεπλανημένα, ἐπισκεπτόμενοι πάντα ἀσθενεῖς, μὴ ἀμελοῦντες χήρας ἢ ὄρφανου ἢ πένητος...μακράν ὄντες πάσης φιλαργυρίας» (6,1). Ἀκόμη οἱ πρεσβύτεροι πρέπει νά εἶναι εὐσπλαγχοὶ καί ἐπιεικεῖς στά ἁμαρτήματα τοῦ ποιμνίου τους, «μὴ ἀπότομοι ἐν κρίσει, εἰδότες ὅτι πάντες ὀφειλέται ἐσμέν ἁμαρτίας», γιατί, «ἂν ἐμεῖς παρακαλοῦμε τόν Κύριο νά μᾶς συγχωρέσει, πρέπει καί ἐμεῖς νά συγχωροῦμε» (κεφ. 6). Στρεφόμενος ἔπειτα ὁ ἅγιος Πολύκαρπος σ' ὅλους τούς χριστιανούς τούς προτρέπει νά ἀποφεύγουν τούς αἵρετικούς, οἱ ὁποῖοι, ὅπως γνωρίζουμε ἀπό τήν σπουδή στήν θεολογία τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου, ἀρνοῦνταν τήν πραγματική ἐνανθρώπηση καί τό πραγματικό Πάθος τοῦ Κυρίου. Στήν ἐποχή τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου ὑπῆρχαν αἵρετικοί πού ἔλεγον ὅτι δέν θά γίνει ἀνάσταση νεκρῶν καί κρίση. Ὅποιος κηρύττει τέτοιες διδασκαλίες, λέει ὁ ἅγιος, εἶναι «ἀντίχριστος», εἶναι «ἀπό τόν Διάβολο» καί ἀκόμη εἶναι «πρωτότοκος τοῦ Σατανᾶ» (7,2). Τίς διδασκαλίες ὅλων αὐτῶν τῶν αἵρετικῶν ὀφείλουν οἱ χριστιανοί νά τίς ἀποφεύγουν (7,2). Οἱ χριστιανοί πρέπει νά προσκαρτεροῦν στήν ἐλπίδα τους στόν Κύριο (8,1) καί νά τόν δοξάζουν, ἂν πάσχουν γιά τό ὄνομά Του (8,2), ὅπως ἔκαναν οἱ ἅγιοι μάρτυρες, πού ἀξιώθηκαν νά τούς γνωρίσουν προσωπικά καί νά δοῦν τήν ἀρετή τους (κεφ.

12. Πολύ τιμητική ἡ ἔκφραση αὐτή γιά τίς χῆρες.

9). Ἰδιαίτερα ἐπιμένει ὁ ἅγιος στό νά προσπαθοῦν οἱ χριστιανοί νά διατηροῦν τήν ἀγάπη μεταξύ τους καί τούς συμβουλεύει νά εἶναι «ἐρασταί τῆς ἀδελφότητος» (10,1), γιατί ὅλοι οἱ χριστιανοί ἀποτελοῦν μιά ἀδελφότητα, μιά οἰκογένεια, πού λέγεται Ἐκκλησία.

Στό τέλος ὁ ἅγιος Πολύκαρπος μνημονεύει μέ θλίψη ἕναν πρεσβύτερο τῆς Ἐκκλησίας τῶν Φιλίππων, τόν Οὐάλεντα. Ὁ πρεσβύτερος αὐτός ἀποδείχθηκε ἀνάξιος τῆς ἱερωσύνης, γιατί ἦταν φιλάργυρος καί πλεονέκτης (11,1). Καί ἀπό τό κακό αὐτό παράδειγμα τοῦ Οὐάλεντα παίρνει ἀφορμή ὁ ἅγιος γιά νά συμβουλέψει τούς χριστιανούς νά ἀπέχουν ἀπό τό πάθος τῆς φιλαργυρίας (11, 1-2). εὐχεται ὁμως καί γιά τόν Οὐάλεντα νά μετανοήσει εἰλικρινά καί νά σωθεῖ καί αὐτός καί ἡ οἰκογένειά του. Τέλος, ὁ ἅγιος εὐχεται στούς Φιλιππησίους νά εἶναι πιστοί, πρᾶοι, μακρόθυμοι καί ἄγνοοι καί νά ἀξιωθοῦν μαζί μέ ὅλους ὅσους πίστευσαν στόν Κύριο νά λάβουν μέρος στήν Βασιλεία Του (κεφ. 12).¹³

Τό παλαιό αὐτό κείμενο τοῦ ἀποστολικοῦ πατέρα, τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου, ἡ ἐπιστολή του πρὸς Φιλιππησίους, ἔχει σπουδαία σημασία. Κηρύττει πίστη στήν

13. Τήν ἐπιστολή κλείει τό 13ο κεφάλαιο, τό ὁποῖο λέει ὅτι ἀποστέλλει στούς χριστιανούς τῶν Φιλιππων ὅσες ἐπιστολές τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου εἶχαν, οἱ ὁποῖες καί συνοδεύονται μέ τήν παροῦσα ἐπιστολή. Παρακαλεῖ δέ ὁ ἅγιος Πολύκαρπος νά γνωρίσουν σ' αὐτούς ἄν μάθουν κάτι νεώτερο γιά τόν Ἰγνάτιο καί τήν συνοδεία του. Ἡ τελευταία ὁμως αὐτή παράγραφος, ὅπως καί ἡ πρώτη παράγραφος τοῦ κεφαλαίου («Ἐγράφατέ μοι καί ὑμεῖς καί Ἰγνάτιος»), προϋποθέτουν ὅτι ζοῦσε ἀκόμη ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος, ἐνῶ ἡ ἐπιστολή πού ἀναλύσαμε προϋποθέτει ὅτι μαρτύρησε ὁ ἅγιος καί τόν κατατάσσει μεταξύ τῶν «μακαρίων» (9,1). Γι' αὐτό καί φαίνεται ὡς βásiμη ἡ προταθεῖσα ἐρμηνεία (τοῦ Harrison) ὅτι ἐδῶ ἔχουμε δύο ἐπιστολές. Το 13ο κεφάλαιο ἀποτελεῖ ἴδια ἐπιστολή καί γράφτηκε ὅταν ζοῦσε ἀκόμη ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος. Αὐτή ἡ μικρή ἐπιστολή, τό κεφ. 13, ἀποτελεῖ τό συνοδευτικό ἔγγραφο τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Ἰγνατίου, πού ἀπέστειλε ἡ Ἐκκλησία τῆς Σμύρνης στήν Ἐκκλησία τῶν Φιλίππων. Ἡ ἄλλη, ἡ μεγάλη ἐπιστολή, ἡ ὁποία τελειώνει μέ τό 12ο κεφάλαιο, γράφτηκε μετά τό μαρτύριο τοῦ Ἰγνατίου μέ σκοπό νά προφυλάξει τούς Φιλιππησίους χριστιανούς ἀπό τίς αἱρέσεις (κεφ. 7). Τό 12ο κεφάλαιο ἀρμόζει γιά τέλος τῆς ἐπιστολῆς, γιατί περιέχει εὐχές, ὅπως καί πραγματικά γίνεται στό τέλος μιᾶς ἐπιστολῆς. Τήν ἰδέα αὐτή περὶ τῶν δύο ἐπιστολῶν φαίνεται νά ἐνισχύει καί τό γεγονός ὅτι τό 13ο κεφάλαιο σώζεται ἐλληνιστί, ἐνῶ, ὅπως εἶδαμε, τά κεφ. 10-12 ὑπάρχουν μόνο σέ λατινική μετάφραση. Τό 14ο κεφ., πού λέει ὅτι ὡς γραφέας τῆς ἐπιστολῆς χρησιμοποιήθηκε κάποιος Κέσκεντος, θεωρεῖται μεταγενέστερο. Ὁ πατρολόγος καθηγητής Π. Χρήστου λέγει: «Θεωροῦμεν πιθανόν ὅτι ἡ σύνταξις τῶν δύο ἐπιστολῶν ἐπραγματοποιήθη κατὰ τά ἐξῆς περιστατικά. Κατόπιν συστάσεως τοῦ Ἰγνατίου οἱ Φιλιππήσιοι ἐζήτησαν ἀπό τόν Πολύκαρπον ἀφ' ἑνός μὲν νά διαβιβάσῃ ἐπιστολάς των πρὸς Ἀντιοχεῖς, ἀφ' ἑτέρου δέ νά ἀποστείλῃ εἰς αὐτούς ἀντίγραφα ἐπιστολῶν τοῦ ἱεροῦ ἀνδρός, οὗτος δέ ἀπέστειλεν ἀμέσως τά ἀντίγραφα μετά σημειώματός του, διὰ τοῦ ὁποίου παρεκάλει νά γνωστοποιήσουν εἰς αὐτόν ὅσας εἰδήσεις εἶχον περὶ τῆς τύχης του. Ἀπόσπασμα τοῦ σημειώματος τούτου εἶναι τά κεφ. 13 καί 14. Προφανῶς οἱ Φιλιππήσιοι ἱκανοποίησαν τήν παράκλησιν ταύτην, γράψαντες ὅσα ἔμαθον καί ἀποστείλαντες συγχρόνως ἔκθεσιν περὶ ὠρισμένων ἐσωτερικῶν ζητημάτων τῆς κοινότητός των, καί τότε οὗτος ἀπέστειλε τήν ἄλλην ἐπιστολήν (1-12), μερικούς μῆνας μετά τό μαρτύριον τοῦ Ἰγνατίου».

ἐνανθρώπηση τοῦ Χριστοῦ καί τόν σωτήριο Θάνατό Του (κεφ. 7) καί περιέχει ὠραῖες νοουθεσίες γιά κληρικούς καί λαϊκούς. Ἰδιαίτερα εἶναι σπουδαῖες οἱ συμβουλές στούς πρεσβυτέρους (κεφ. 6) καί μάλιστα ἡ συμβουλή οἱ πρεσβύτεροι νά εἶναι μέν «ζηλωταί... ἀπεχόμενοι σκανδάλων καί τῶν ψευδαδέλφων» (6,3), ἀλλά νά εἶναι καί «εὐσπλαγχοί... μή ταχέως πιστεύοντες κατά τινος, μή ἀπότομοι ἐν κρίσει» (6,1).¹⁴

Ἐπίσης, ὁ ἅγιος Πολύκαρπος στήν ἐπιστολή αὐτή συμβουλεύει τούς χριστιανούς νά προσεύχονται γιά τούς ἄρχοντες τοῦ κράτους, οἱ ὁποῖοι ἀσφαλῶς ἦταν εἰδωλολάτρες· νά προσεύχονται καί γιά τούς διώκτες τους καί «γιά τούς ἐχθρούς τοῦ σταυροῦ» (12,3).

Τέλος, ἀπό τήν ἐπιστολή προσθέτουμε αὐτόν τόν ὠραῖο λόγο τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου: «Ὅλοι νά ὑποτάσσεσθε ἀμοιβαίως ὁ ἕνας στόν ἄλλο· “τὴν ἀναστροφήν ὑμῶν ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἔχοντες καλήν”, ὥστε ἀπό τὰ καλά σας ἔργα καί ἐσεῖς νά ἔχετε ἔπαινο καί ὁ Κύριος νά μή βλαστημεῖται ἐξ αἰτίας σας. “Οὐαί δι’ οὗ βλαστημεῖται τό ὄνομα τοῦ Κυρίου”. Νά διδάσκετε, λοιπόν, σέ ὅλους τήν νηφαλιότητα, μέ τήν ὁποία καί ἐσεῖς νά συμπεριφέρεσθε» (10,3).

γ. Ἄλλη πηγή γιά τήν ζωή καί τό μαρτύριο τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου εἶναι τό *Μαρτυρολόγιό* του. Πρόκειται γιά μιὰ ἐπιστολή τῆς Ἐκκλησίας τῆς Σμύρνης πρὸς τήν Ἐκκλησία τοῦ Φιλομηλίου τῆς Φρυγίας. Ἡ ἐπιστολή αὐτή διαδόθηκε ἀπό τήν Ἐκκλησία τοῦ Φιλομηλίου καί σέ ἄλλες τοπικές Ἐκκλησίες, διασώθηκε ὁμως τό ἀντίγραφο πρὸς τήν Ἐκκλησία αὐτή. Τό κείμενο στήν ἀρχή (κ. 1-4) ὁμιλεῖ γιά τό μαρτύριο Χριστιανῶν ἀπό τήν Φιλαδέλφεια οἱ ὁποῖοι, χωρίς νά τούς καλέσει κανεῖς, ἦρθαν αὐθόρμητα μέ τό διδάσκαλό τους Κόιντο στήν Σμύρνη καί ἀνέφεραν στόν ἀνθύπατο τήν χριστιανική τους ιδιότητα. Μετά ἀπό τήν ὁμολογία αὐτή μαρτύρησαν ἔντεκα Φιλαδελφεῖς Χριστιανοί, ἀλλά ὁ διδάσκαλός τους Κόιντος ἐδειλίασε καί ἐθυσίασε. Τό πλῆθος δέ τῶν θεατῶν εἰδωλολατρῶν, παρά τό ὅτι ἐθαύμαζε γιά τήν γενναιότητα τῶν μαρτύρων, ἐκραύγαζε: «Αἶρε τούς ἀθέους· ζητήσθω Πολύκαρπος».

Στήν συνέχεια τό κείμενο τῆς Ἐπιστολῆς περιγράφει τό μαρτύριο τοῦ Πολυκάρπου. Ὁ ἅγιος γηραιός Ἐπίσκοπος μέ τήν ἐπίμονη παράκληση τῶν Χριστιανῶν κατέφυγε σέ κάποια ἀγροικία, διότι δέν εἶναι ἄξιο ἐπαίνου, λέγει ἡ ἐπιστολή (κ. 4), τό νά προσέρχεται κανεῖς ἐκούσια στό μαρτύριο, «ἐπειδὴ οὐχ’

14. Στήν ἐπιστολή δέν μνημονεύεται Ἐπίσκοπος, ἀλλά ἀναφέρονται μόνο πρεσβύτεροι καί διάκονοι (κεφ. 5-6), γι’ αὐτό καί ὑποθέτουν μερικοί ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῶν Φιλίππων θά διοικεῖτο ἀπό πρεσβυτέρους.

οὕτως διδάσκει τό *Εὐαγγέλιον*». Τόν εὐρήκαν ὅμως ἐκεῖ οἱ εἰδωλολάτρεις στρατιῶτες, κατόπιν προδοσίας κάποιου ὑπηρέτου. Τόν εὐρήκαν προσευχόμενο ἔχοντα γαλήνιο καί λάμπον τό πρόσωπό του. Ἀπό τήν ἀγροικία τόν μετέφεραν στό στάδιο, ὅπου κατά τήν εἴσοδό του σ' αὐτό μιᾶ θεία φωνή τόν προέτρεψε καί τοῦ εἶπε: «*Ἴσχυε, Πολύκαρπε, καί ἀνδρίζου*». Ὁ ὄχλος ἀπαιτοῦσε νά δοθεῖ ὁ ἅγιος στά θηρία· ἐπειδή ὅμως τέτοια θεάματα εἶχαν δοθεῖ κατά τίς προηγούμενες ἡμέρες, ὁ ἀνθύπατος προτίμησε τόν θάνατο διά τῆς πυρᾶς, ὥστε νά μήν ἀπομείνουν λείψανα ἀπό τό σῶμα του καί τά λάβουν οἱ χριστιανοί. Τά πρῶτα ξύλα τά συνέλεξαν οἱ Ἰουδαῖοι καί ἀνάψε μεγάλη πυρά, στήν ὁποία ἐτέθη ὁ Πολύκαρπος. Ἐπειδή ὅμως τό πῦρ σχηματίζε γύρω ἀπό τό σῶμα τοῦ μάρτυρος καμάρα, κάποιος στρατιώτης ἐκτελεστής (κομφέκτωρ) τελείωσε τόν μάρτυρα μέ τό ξίφος. Τό νεκρό σῶμα τοῦ ἁγίου κήκε καί οἱ χριστιανοί συνέλεξαν τά ὀστᾶ του. Κατά τήν χρονολόγησι τόν ἐπίλογο τοῦ Μαρτυρολογίου τό μαρτύριο τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου ἔγινε τήν 2α τοῦ μηνός Ξανθικοῦ, δηλαδή τήν 23η Φεβρουαρίου, τότε πού ἡ Ἐκκλησία μας ἑορτάζει τήν μνήμη του.

Κατά τήν μαρτυρία τοῦ *Εἰρηναίου*¹⁵ ὁ ἅγιος Πολύκαρπος ἀπέθανε «*πάνυ γηραιαῖος*». Αὐτό τό βλέπουμε καί στό Μαρτυρολόγιό του, γιατί, ὅταν προσκλήθηκε ἀπό τόν ἀνθύπατο νά ἀρνηθεῖ τόν Χριστό καί νά θυσιάσει, ἀπάντησε: «*Ὅγδοῦντα καί ἕξ ἔτη ἔχω δουλεύων αὐτῷ καί οὐδέν με ἠδίκησεν· καί πῶς δύναμαι βλασφημηῆσαι τόν βασιλέα μου, τόν σώσαντά με;*» (κ. 9). Ἄν καί ὁ λόγος αὐτός τοῦ ἁγίου μάρτυρος δέν εἶναι σαφής περί τῆς ἡλικίας του, γιατί δέν γνωρίζουμε ἀπό πότε ἀρχίζουν τά 86 αὐτά ἔτη, ἄν δηλαδή γεννήθηκε ἀπό χριστιανούς γονεῖς ἢ ἄν ἐνήλικας ἔγινε χριστιανός (πού εἶναι καί τό πιθανώτερο), ὁ λόγος του ὅμως αὐτός μαρτυρεῖ πραγματικά τό γηραῖό τῆς ἡλικίας του. Ἀπό συγχρόνους πατρολόγους τό μαρτύριο τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου τοποθετεῖται στό ἔτος 167. Κατά τό ἴδιο αὐτό ἔτος πρέπει νά ἐγράφη καί τό Μαρτυρολόγιό του (ἢ ἐπιστολή τῆς Ἐκκλησίας Σμύρνης πρὸς τήν Ἐκκλησία Φιλομηλίου τῆς Φρυγίας), ὅπως τό ὑποδηλώνει ἡ θερμότητα τῆς συγγραφῆς.

δ. Ὁ *Βίος τοῦ Πολυκάρπου* γραφεῖς ἀπό κάποιον πρεσβύτερο τῆς Σμύρνης Πιόνιο, μάρτυρα στά χρόνια τοῦ Δεκίου (250) δέν θεωρεῖται μεγάλης σημασίας. Ἡ τελική ἐκτενής μορφή τοῦ βίου εἶναι ἐπεξεργασία τοῦ 4ου αἰ.

6. Εἰδικά θεολογικά σημεῖα ἀπό τό κείμενο τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου πρὸς Φιλιππησίους ἔχουμε νά ἐπισημάνουμε τά ἑξῆς:

15. Ἔλεγχος 3,3.4.

α. Ἡ ἐπιστολή ὑπερασπίζεται τό χριστολογικό δόγμα τῆς Σαρκώσεως καί τοῦ Θανάτου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ κατά τῆς «ψευδοῦς διδασκαλίας» καί λέγει: « “Ὅς ἐάν μή ὁμολογῇ Ἰησοῦν Χριστόν ἐν σαρκί ἐλυληθέναι ἀντίχριστός ἐστι” καί ὅς ἂν μή ὁμολογῇ τό μαρτύριον τοῦ σταυροῦ, ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστίν· καί ὅς ἂν μεθοδεύῃ τά λόγια τοῦ Κυρίου πρός τάς ἰδίας ἐπιθυμίας καί λέγη, μήτε ἀνάστασιν μήτε κρίσιν εἶναι, οὗτος πρωτότοκός ἐστι τοῦ Σατανᾶ» (7,1).

β. Ὁ Πολύκαρπος δέν μνημονεύει ἐπίσκοπο γιά τήν Ἐκκλησία τῶν Φιλίππων, ἀλλά ὁμιλεῖ γιά ὑπακοή σέ πρεσβυτέρους καί διακόνους. Ἀπό αὐτό συμπεραίνουν ὅτι ἡ χριστιανική κοινότητα τῶν Φιλίππων ἐκυβερνᾶτο ἀπό πρεσβυτέρους. Στήν ἐπιστολή του πρός αὐτούς ὁ Πολύκαρπος λέγει πῶς πρέπει νά εἶναι ὁ ἰδανικός πρεσβύτερος: «Καί οἱ πρεσβύτεροι δέ εὐσπλαγχοί, εἰς πάντας ἐλεήμονες, ἐπιστρέφοντες τά ἀποπεπλανημένα, ἐπισκεπτόμενοι πάντας ἀσθενεῖς, μή ἀμελοῦντες χήρας ἢ ὀρφανοῦ ἢ πένητος· ἀλλά “προνοοῦντες αἰεὶ τοῦ καλοῦ ἐνώπιον Θεοῦ καί ἀνθρώπων”, ἀπεχόμενοι πάσης ὀργῆς, προσωποληψίας, κρίσεως ἀδίκου, μακράν ὄντες πάσης φιλαργυρίας, μή ταχέως πιστεύοντες κατά τινος, μή ἀπότομοι ἐν κρίσει, εἰδότες ὅτι πάντες ὀφειλέται ἐσμέν ἁμαρτίας» (6,1).

γ. Ὁ ἅγιος Πολύκαρπος συνιστᾶ θερμῶς τήν ἐλεημοσύνη. Γράφει (κατά μετάφραση ἀπό τό λατινικό κείμενο): «Ὅταν δύνασθε νά εὐεργετῆτε, μή ἀδιαφορεῖτε, “διότι ἐλεημοσύνη ἐκ θανάτου ρύεται”. Πάντες νά ὑποτάσσησθε ἀμοιβαίως ὁ εἷς εἰς τόν ἄλλον, “τήν ἀναστροφὴν ὑμῶν ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἔχοντες καλήν, ἵνα ἐκ τῶν καλῶν ὑμῶν ἔργων” καί σεῖς ἔχητε ἔπαινον, καί ὁ Κύριος μή βλασφημῆται διά σᾶς» (10,2).

δ. Εἶναι ἄξιο μεγάλης προσοχῆς τό ὅτι ὁ ἅγιος Πολύκαρπος συνιστᾶ στούς χριστιανούς νά προσεύχονται ὑπέρ τῶν ἡγεμόνων τοῦ εἰδωλολατρικοῦ κράτους καί ὑπέρ ὅλων γενικῶς τῶν ἀντιθέτων τῆς πίστεως:

«Προσεύχεσθε ὑπέρ πάντων τῶν ἀγίων. Προσεύχεσθε προσέτι ὑπέρ τῶν βασιλέων καί τῶν ἀρχόντων καί τῶν ἡγεμόνων καί ὑπέρ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι σᾶς καταδιώκουν καί σᾶς μισοῦν, καί ὑπέρ τῶν ἐχθρῶν τοῦ σταυροῦ, διά νά εἶναι φανερός κατά πάντα ὁ καρπός σας, καί διά νά εἴσθε τέλειοι ἐν ἐκείνῳ» (12,3).

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

Θερμή μου ἐπιθυμία, πού παρακαλῶ τόν Κύριο νά μέ ἀξιώσει νά τήν πραγματοποιήσω, εἶναι, μαζί μέ τήν Παλαιά Διαθήκη, νά δώσω καί ἕνα σύντομο ἐρμηνευτικό σχολιασμό στήν Καινή Διαθήκη. Ἡ ἐργασία αὐτή μαζί μέ τόν σύντομο σχολιασμό, κυρίως ἀπό τά δύο σύντομα γαλλικά ὑπομνήματα *La Bible de Jerusalem (BJ)* καί *Traduction Oecumenique de la Bible (TOB)*, στό τέλος κάθε περικοπῆς, μετά τό κείμενο καί τήν ἐρμηνεία, θά παραθέτω καί πρακτική ἀνάλυση, χρήσιμη γιά τό κήρυγμα καί γιά τούς λεγομένους «κύκλους μελέτης τῆς Ἁγίας Γραφῆς». Ἀρχίζω ἀπό τό Κατά Ματθαῖον Εὐαγγέλιον, διαμορφώνοντας σέ μερικά σημεία διαφορετικά, ἀνάλογα μέ τόν σκοπό μου, τά ὅσα ἐρμηνευτικά εἶχα γράψει σέ προηγούμενα τεύχη τοῦ περιοδικοῦ.

ΤΟ ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

Ι. ΠΡΟΛΟΓΟΣ: ΓΕΝΕΑΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ (1,1-2,23)

Ἡ γενεαλογία τοῦ Ἰησοῦ (1,1-17)

(Λουκ. 3,23-38)

Γεν. 2,4. 5,1
σγ. Ματθ. 9,27.
σγ. Γαλ. 3,16

1,¹Βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, υἱοῦ Δαυῖδ, υἱοῦ Ἀβραάμ.

1,¹Βιβλίον τῆς ἱστορίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἀπογόνου τοῦ Δαυῖδ, ὁ ὁποῖος ἦταν ἀπόγονος τοῦ Ἀβραάμ.

Ὁ πρόλογος τοῦ Εὐαγγελίου (κ. 2-3) περιλαμβάνει, μετά τήν γενεαλογία τοῦ Ἰησοῦ (1,1-17), πέντε σκηνές στίς ὁποῖες ἐναλλάσσονται

τά ὄνειρα τοῦ Ἰωσήφ (1,18-25. 2,13-15. 2,19-23) καί οἱ ἐπεμβάσεις τοῦ Ἡρώδου (2,1-12.16-18). Πρόκειται περί δύο παραδόσεων,

²Ἀβραάμ ἐγέννησε τὸν
Ἰσαάκ,
Ἰσαάκ δὲ ἐγέννησε τὸν
Ἰακώβ,
Ἰακώβ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰού-
δαν καὶ τοὺς ἀδελφούς αὐτοῦ,

³Ἰούδας δὲ ἐγέννησε τὸν
Φαρές καὶ τὸν Ζαρά ἐκ τῆς
Θάμαρ,
Φαρές δὲ ἐγέννησε τὸν
Ἐσρώμ,
Ἐσρώμ δὲ ἐγέννησε τὸν
Ἀράμ,

⁴Ἀράμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀμι-
ναδάβ,

²Ὁ Ἀβραάμ γέννησε τὸν
Ἰσαάκ,
ὁ δὲ Ἰσαάκ γέννησε τὸν
Ἰακώβ,

ὁ δὲ Ἰακώβ γέννησε τὸν
Ἰούδα καὶ τοὺς ἀδελφούς
του,

³ὁ δὲ Ἰούδας γέννησε τὸν
Φαρές καὶ τὸν Ζαρά ἀπὸ τὴν
Θάμαρ,

ὁ δὲ Φαρές γέννησε τὸν
Ἐσρώμ,

ὁ δὲ Ἐσρώμ γέννησε τὸν
Ἀράμ,

⁴ὁ δὲ Ἀράμ γέννησε τὸν Ἀμι-
ναδάβ,

ἀπὸ τίς ὁποῖες ἢ μία ἀφορᾶ τὸν
Ἡρώδη καὶ ἢ ἄλλη τὸν Ἰωσήφ,
καὶ φαίνονται ἀνεξάρτητες ἢ μία
ἀπὸ τὴν ἄλλη κατὰ τό ὕφος, τὴν
κατασκευὴ καὶ τό περιεχόμενο.
**1,1. Βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ
Χριστοῦ.** Ὁ Ματθαῖος ἀρχίζει τὴν
γενεαλογία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ μέ
τὸν ἴδιο τρόπο πού ἀρχίζει ἢ γενε-
αλογία τοῦ πρώτου ἀνθρώπου
(«Αὕτη εἶναι ἢ βίβλος γενέσεως
τοῦ ἀνθρώπου», Γεν. 5,1) καὶ θέλει
νά ὑποδηλώσει μέ αὐτό ὅτι ἀνοίγον-
τας ὁ Ἰησοῦς ἓνα τέτοιο βιβλίον

παίρνει τὴν θέση τοῦ Ἀδάμ (Λουκ.
3,38). Ἐν τούτοις ἢ ἀναφερόμενη
ἐδῶ ἱστορία δέν εἶναι τῶν ἀπογόν-
ων, ἀλλά τῆς καταγωγῆς: Στόν
γενεαλογικό κατάλογο τοῦ Ἰησοῦ
περνᾶ ἢ ἱστορία τοῦ Ἰσραήλ καὶ
βρίσκει τό νόημά της. – Τὴν
ἐκφραση «βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ
Χριστοῦ» ὁ Χρυσόστομος (MPG
57,29) καὶ οἱ ἐξ αὐτοῦ ἐξαρθώμενοι
ἐρμηνευτές θεωροῦν ὡς τίτλο ὀλο-
κλήρου τοῦ βιβλίου καὶ θά τὴν με-
ταφράσουμε, λοιπόν, «βιβλίον τῆς
ἱστορίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ»,

Ἄμιναδάβ δὲ ἐγέννησε τὸν
Ναασσών,
Ναασσών δὲ ἐγέννησε τὸν
Σαλμών,
⁵Σαλμών δὲ ἐγέννησε τὸν
Βοόζ ἐκ τῆς Ραχάβ,
Βοόζ δὲ ἐγέννησε τὸν Ὠβήδ
ἐκ τῆς Ρούθ,
Ὠβήδ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰεσ-
σαί,
⁶Ἰεσσαί δὲ ἐγέννησε τὸν
Δαυῖδ τὸν βασιλέα.

Δαυῖδ δὲ ὁ βασιλεὺς ἐγέννησε
τὸν Σολομῶντα ἐκ τῆς τοῦ
Οὐρίας,

ὁ δὲ Ἄμιναδάβ γέννησε τὸν
Ναασσών,
ὁ δὲ Ναασσών γέννησε τὸν
Σαλμών,
⁵ὁ δὲ Σαλμών γέννησε τὸν
Βοόζ ἀπὸ τῆς Ραχάβ,
ὁ δὲ Βοόζ γέννησε τὸν Ὠβήδ
ἀπὸ τῆς Ρούθ,
ὁ δὲ Ὠβήδ γέννησε τὸν Ἰεσ-
σαί,
⁶ὁ δὲ Ἰεσσαί γέννησε τὸν
Δαυῖδ τὸν βασιλέα.

Ὁ δὲ Δαυῖδ ὁ βασιλεὺς
γέννησε τὸν Σολομῶντα ἀπὸ
τῆς σύζυγο τοῦ Οὐρία,

διότι ἡ λέξις «γένεσις» σημαίνει γενικῶς «ἱστορία» καὶ ὄχι «γέννησις» ἢ «καταγωγή». Πρὸς τὴν πατερικὴ αὐτὴ ἐρμηνεία συνηγορεῖ καὶ τὸ ὅτι «βιβλος» στὴν ἀρχαιότητα ἐσήμαινε αὐτὸ τὸ ὅποιο ἡμεῖς σήμερα λέγομεν «βιβλίον». **1,2. Ἐγέννησε.** «Ἐγέννησε» κάποιος κάποιον σημαίνει ὅτι μεταβίβασε σ' αὐτόν τὴν εἰκόνα του, τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ (Γεν. 5,1-3), διὰ τοῦ αἵματος (γραμμικὲς γενεαλογίαι, Γεν. 11. Α' Παρ. 5,27-29), εἴτε διὰ τῆς υἰοθεσίας (Γεν. 10).

Γιὰ νὰ παρουσιάσει ὁ Ματθαῖος τὴν προέλευση τοῦ Ἄνθρωπου, τὸν ὅποιο γνωρίζει ἀναστημένο καὶ παρόντα στὴν Ἐκκλησία Του μέχρι τὸ τέλος τῶν αἰώνων (Ματθ. 28,16-20), χρησιμοποιεῖ κατ' ἀρχὴν τὸ φιλολογικὸ βιβλικὸ εἶδος τῶν γενεαλογιῶν: Ὁ Ἰησοῦς ριζώνει στὸν ἐκλεκτὸ λαό. **1,3 ἐξ.** Στὴν γενεαλογία ἐμφανίζονται τέσσερις γυναῖκες: Ἡ Θάμαρ (στίχ. 3), ἡ Ραχάβ (στίχ. 5), ἡ Ρούθ (στίχ. 5) καὶ ἡ Βηρσαβεέ (στίχ. 6). Καμμιά ἀρχὴ δὲν δικαιολογεῖ τὴν περιληψή

⁷ Σολομών δὲ ἐγέννησε τὸν Ροβοάμ, Ροβοάμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀβιά, Ἀβιά δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀσά, ⁸ Ἀσά δὲ ἐγέννησε τὸν Ἴωσα- φάτ, Ἴωσαφάτ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἴωράμ, Ἴωράμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ὀζίαν, ⁹ Ὀζίας δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰωά- θαμ, Ἰωάθαμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἄχαζ, Ἄχαζ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἐζε- κίαν,	⁷ ὁ δὲ Σολομών γέννησε τὸν Ροβοάμ, ὁ δὲ Ροβοάμ γέννησε τὸν Ἀβιά, ὁ δὲ Ἀβιά γέννησε τὸν Ἀσά, ⁸ ὁ δὲ Ἀσά γέννησε τὸν Ἴωσαφάτ, ὁ δὲ Ἴωσαφάτ γέννησε τὸν Ἴωράμ, ὁ δὲ Ἴωράμ γέννησε τὸν Ὀζία, ⁹ ὁ δὲ Ὀζίας γέννησε τὸν Ἰωάθαμ, ὁ δὲ Ἰωάθαμ γέννησε τὸν Ἄχαζ, ὁ δὲ Ἄχαζ γέννησε τὸν Ἐζεκία,
---	--

τους στόν κατάλογο. Ἡ Θάμαρ ἀπάτησε τὸν πεθερό της Ἰούδα γιὰ μιὰ ἀθέμιτη ἔνωση (βλ. Γεν. 38). Ἡ Ραχάβ ἐθεωρεῖτο ἡ πόρνη τῆς Ἱεριχώ πού προστάτευσε τοὺς κατασκόπους καί ἔγινε δεκτὴ στὴν ἰσραηλιτικὴ κοινότητα (Ἰησ. Ν. κεφ. 2). Ἡ Ρούθ, ἡ ἡρώιδα τοῦ ὁμωνύμου βιβλίου, ἦταν Μωαβίτιδα καί ἐνώθηκε μέ τὴν ἰσραηλιτικὴ κοινότητα. Ἡ Βηρσαβεέ ἦταν ἡ γυναίκα τοῦ Οὐρίου μέ τὴν ὁποία ἀμάρτησε ὁ Δαυίδ (στίχ. 6· βλ.

Β΄ Βασ. 11-12). Τό μόνο κοινὸ στοιχεῖο καί τῶν τεσσάρων γυναικῶν (πιθανόν ὅμως ὄχι τόσο σαφές αὐτό γιὰ τὴν Βηρσαβεέ) εἶναι ὅτι ὅλες ἦταν ξένες. Μνημονεύοντας ὁ Εὐαγγελιστὴς τὰ ὀνόματα τῶν τεσσάρων αὐτῶν γυναικῶν θέλει νά τονίσει τὴν παρουσία καί ξένων προσώπων στόν γενεαλογικὸν κατάλογο τοῦ Ἰησοῦ (μάθημα παγκοσμιότητας) καί τίς συνθῆκες στίς ὁποῖες τὰ πρόσωπα αὐτά δημιουργήθηκαν (μάθημα

¹⁰ Ἐζεκίας δὲ ἐγέννησε τὸν
Μανασσῆ,
Μανασσῆς δὲ ἐγέννησε τὸν
Ἀμών,
Ἀμών δὲ ἐγέννησε τὸν
Ἰωσία,
¹¹ Ἰωσίας δὲ ἐγέννησε τὸν
Ἰεχονίαν καὶ τοὺς ἀδελφούς
αὐτοῦ ἐπὶ τῆς μετοικεσίας
Βαβυλῶνος.

¹² Μετὰ δὲ τὴν μετοικε-
σίαν Βαβυλῶνος
Ἰεχονίας ἐγέννησε τὸν Σαλα-
θιήλ,
Σαλαθιήλ δὲ ἐγέννησε τὸν
Ζοροβάβελ,
¹³ Ζοροβάβελ δὲ ἐγέννησε τὸν

¹⁰ ὁ δὲ Ἐζεκίας γέννησε τὸν
Μανασσῆ,
ὁ δὲ Μανασσῆς γέννησε τὸν
Ἀμών,
ὁ δὲ Ἀμών γέννησε τὸν
Ἰωσία,
¹¹ ὁ δὲ Ἰωσίας γέννησε τὸν
Ἰεχονία καὶ τοὺς ἀδελφούς
του τὴν ἐποχὴ τῆς αἰχμα-
λωσίας στή Βαβυλώνα.

¹² Μετὰ δὲ τὴν αἰχμαλω-
σία στή Βαβυλώνα
ὁ Ἰεχονίας γέννησε τὸν Σα-
λαθιήλ,
ὁ δὲ Σαλαθιήλ γέννησε τὸν
Ζοροβάβελ,
¹³ ὁ δὲ Ζοροβάβελ γέννησε

χάριτος). 1,16. Τὸν Ἰωσήφ τὸν
ἄνδρα Μαρίας. Οἱ γενεαλογικοὶ
κατάλογοι τοῦ Ἰησοῦ, καὶ τοῦ
Ματθαίου καὶ τοῦ Λουκᾶ (Λουκ.
3,23), καλοῦν τὸν Ἰωσήφ ἔτσι,
ἀλλ' αὐτὸ ἀναφέρεται μόνο στήν
νομική πατρότητα. Ἄς παρατηρή-
σουμε ἐδῶ τὴν ἐναλλαγὴ τῆς δια-
θέσεως τοῦ ρήματος ἀπὸ
«ἐγέννησε» εἰς «ἐξ' ἧς ἐγεννήθη»,
ἔκφραση μὲ τὴν ὁποία ὁ Ματθαῖος

ὑποδηλώνει τὴν παρθενικὴ γέν-
νηση τοῦ Μεσσία. — Χριστός.
Εἶναι μετάφραση τῆς ἐβραϊκῆς λ.
יְהוָה (Μασίαχ), πού σημαίνει τὸν
χρισμένο. Στὸ Ἰσραήλ οἱ βασιλεῖς
καὶ οἱ ἱερεῖς ἐχρίοντο μὲ ἔλαιο (βλ.
Λευϊτ. 4,3.5.16. 21,10-12. Α' Βασ.
10,1. 16,1-13. Β' Βασ.
1,14.16. Ψαλμ. 17,51). 1,17.
Πᾶσαι οὖν αἱ γενεαί...δεκατέσ-
σαρες. 1,14. Ὁ Εὐαγγελιστὴς

Ἄβιούδ,	τόν Ἄβιούδ,
Ἄβιούδ δὲ ἐγέννησε τὸν	ὁ δὲ Ἄβιούδ γέννησε τὸν
Ἐλιακείμ,	Ἐλιακείμ,
Ἐλιακείμ δὲ ἐγέννησε τὸν	ὁ δὲ Ἐλιακείμ γέννησε τὸν
Ἄζώρ,	Ἄζώρ,
¹⁴ Ἄζώρ δὲ ἐγέννησε τὸν	¹⁴ ὁ δὲ Ἄζώρ γέννησε τὸν
Σαδώκ,	Σαδώκ,
Σαδώκ δὲ ἐγέννησε τὸν	ὁ δὲ Σαδώκ γέννησε τὸν
Ἀχείμ,	Ἀχείμ,
Ἀχείμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἐλι-	ὁ δὲ Ἀχείμ γέννησε τὸν
ούδ,	Ἐλιούδ,
¹⁵ Ἐλιούδ δὲ ἐγέννησε τὸν	¹⁵ ὁ δὲ Ἐλιούδ γέννησε τὸν
Ἐλεάζαρ,	Ἐλεάζαρ,
Ἐλεάζαρ δὲ ἐγέννησε τὸν	ὁ δὲ Ἐλεάζαρ γέννησε τὸν
Ματθάν,	Ματθάν,
Ματθάν δὲ ἐγέννησε τὸν	ὁ δὲ Ματθάν γέννησε τὸν
Ἰακώβ,	Ἰακώβ,
¹⁶ Ἰακώβ δὲ ἐγέννησε τὸν	¹⁶ ὁ δὲ Ἰακώβ γέννησε τὸν

Ματθαῖος χωρίζει τὴν γενεαλογία του σὲ τρεῖς σειρές ἀπὸ δέκα τέσσερα ὀνόματα ἢ κάθε σειρά, 42 ὀνόματα συνολικά. Ἡ ταξιθέτηση τοῦ γενεαλογικοῦ καταλόγου σὲ τρεῖς σειρές, ἀπὸ δεκατέσσερις γενεές ἢ κάθε σειρά, ἔγινε ἐπίτηδες ἀπὸ τὸν συγγραφέα γιὰ νὰ εἶναι εὐκολομνημόνευτη (memoria technica). Οἱ τεχνητές αὐτές διαιρέσεις εἶναι ἄνισες, περίπου 750 ἔτη ἢ

πρώτη, 400 ἢ δεύτερη καὶ 600 ἔτη ἢ τρίτη. Ἀλλὰ γιατί ὁ Ματθαῖος προτιμᾷ τὸν χωρισμὸ σὲ δεκατέσσερις γενεές; Δόθηκαν πολλές ἐρμηνεῖες. (1) Μία εὐκολὴ ἀπάντηση εἶναι νὰ πεῖ κανεὶς ὅτι ὁ ἀριθμὸς 14 εἶναι διπλάσιος τοῦ ἱεροῦ ἀριθμοῦ 7. Ἀλλὰ, ἂν εἶχε τέτοια πρόθεση ὁ Εὐαγγελιστής, θὰ ἔκανε ἕξι σειρές ἀπὸ ἑπτὰ ὀνόματα τὴν κάθε σειρά. Ἡ, ἂν ὁ Ματθαῖος

Ἰωσήφ τὸν ἄνδρα Μαρίας, ἐξ ἧς ἐγεννήθη Ἰησοῦς ὁ λεγόμενος Χριστός.

¹⁷ Πᾶσαι οὖν αἱ γενεαὶ ἀπὸ Ἀβραάμ ἕως Δαυῖδ γενεαὶ δεκατέσσαρες, καὶ ἀπὸ Δαυῖδ ἕως τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος γενεαὶ δεκατέσσαρες, καὶ ἀπὸ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος ἕως τοῦ Χριστοῦ γενεαὶ δεκατέσσαρες.

Ἰωσήφ, τὸν ἄνδρα τῆς Μαρίας, ἀπὸ τῆν ὁποία γεννήθηκε ὁ Ἰησοῦς, ὁ ὁποῖος λέγεται Χριστός.

¹⁷ Ὅλες δὲ οἱ γενεές ἀπὸ τὸν Ἀβραάμ μέχρι τὸν Δαυῖδ εἶναι γενεές δεκατέσσες, καὶ ἀπὸ τὸν Δαυῖδ μέχρι τῆν αἰχμαλωσία στή Βαβυλώνα γενεές δεκατέσσες, καὶ ἀπὸ τῆν αἰχμαλωσία στή Βαβυλώνα μέχρι τὸν Χριστό γενεές δεκατέσσες.

1. Ἀρχίζοντας ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος νά ἐρμηνεύει τό κατά Ματθαῖον Εὐαγγέλιο λέγει τῆν νόστιμη καί ωραία ἰδέα (βλ. MPG 57,13), τῆν ὁποία ἐπαναλαμβάνουν καί οἱ ἐξαρτώμενοι ἐξ αὐτοῦ ἐρμηνευτές, ὅτι θά πρέπει νά εἴχαμε τόσο καθαρὴ καρδιά, ὥστε νά μὴν εἴχαμε ἀνάγκη

ἤθελε νά ἐξάρει τὸν ἀριθμὸ 7, θά ἦταν καλύτερο νά μὴν παραλείψει τὰ ὀνόματα πού παρέλειψε ἀπὸ τὸν γενεαλογικὸ κατάλογο καὶ νά κάνει ἐπτά σειρές ἀπὸ ἐπτά ὀνόματα κάθε σειρά. (2) Εἶπαν ἀκόμα ὅτι ὁ Εὐαγγελιστὴς προτιμᾷ τὸν ἀριθμὸ 14, γιατί εἶναι ἡ ἀριθμητικὴ ἀξία τῶν ἐβραϊκῶν γραμμάτων τοῦ ὀνόματος Δαυῖδ (ⲛⲓⲧ: 4+6+4=14). (3) Κατὰ τούς ἀποκαλυπτικούς

ὑπολογισμούς αὐτῆς τῆς ἐποχῆς, ὁ Ἰησοῦς ἔρχεται στό τέλος τῆς ἕκτης ἐβδομάδος (6 x 7 = 3 x 14) (4) Ὡς καλύτερη ἐρμηνεία εἶναι νά ποῦμε ὅτι ὁ Ματθαῖος παρατήρησε τῆν γενεαλογία εἰς Ρούθ 4,18-22 (ἐπαναλαμβάνεται καί εἰς Ἀ Παραλ. 2,10-13), ἡ ὁποία δίδει 10 ὀνόματα ἀπὸ τὸν Φαρές μέχρι τὸν Δαυῖδ. Στὸν ἀριθμὸ αὐτὸ ἂν προσθέσουμε τὸν πατέρα τοῦ Φαρές

ἀπό τήν μελέτη τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἀλλά τό Ἅγιο Πνεῦμα, πού θά ὑπῆρχε μέσα μας, λόγω τῆς καθαρότητός μας, αὐτό, ἀντί τῆς Ἁγίας Γραφῆς, νά μᾶς ἔλεγε τό τί νά πράττουμε. Ἔτσι πραγματικά ἐπικοινωνοῦσε ὁ Θεός μέ τόν Νῶε, μέ τόν Ἀβραάμ καί τούς ἐγγόνους του, μέ τόν Ἰώβ καί τόν Μωυσῆ καί ἄλλους δικαίους τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ἐπειδή ὅμως, λόγω τῶν ἁμαρτιῶν μας, ἀπωλέσαμε αὐτόν τόν καθάρο καί σαφῆ τρόπο θεογνωσίας, ὁ Θεός συγκατέβηκε καί μᾶς ἀπεκάλυψε τό θέλημά του γραπτῶς. Ἔτσι ἔχουμε τήν Ἁγία Γραφή. Ἄς μὴν ἀποκρούσουμε ὅμως καί αὐτό τόν δεύτερο τρόπο θεογνωσίας, τό «δεύτερο φάρμακο», ὅπως λέγει ὁ Ζιγαβηνός, ἀλλά ἄς μελετοῦμε τίς Ἁγίες Γραφές, γιατί ἀπό αὐτές «θά λάβουμε καί πλοῦτο ἀπό ὀρθά δόγματα καί θά συλλέξουμε πολλά παραδείγματα ὑγιоῦς πολιτείας» (MPG 129,113).

2. Ἡ περικοπή μας ἀρχίζει μέ τό «βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, υἱοῦ Δαυίδ, υἱοῦ Ἀβραάμ» (1,1). Αὐτό ἀποτελεῖ τίτλο ὅλου τοῦ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγελίου καί ὄχι μόνο τῆς ἐδῶ περικοπῆς μας, τῆς γενεαλογίας. Μέ τήν

καί τούς τρεῖς πατριάρχες, ἔχουμε τόν ἀριθμό 14 ἀπό τόν Ἀβραάμ μέχρι τόν Δαυίδ. Παίρνοντας τώρα ὁ Ματθαῖος τόν ἀριθμό αὐτό ὡς βάση γιά τίς δύο ἄλλες περιόδους, παραλείποντας καί τρεῖς βασιλεῖς μεταξύ τῶν Ἰωράμ καί Ὁζία, βρίσκει ἓνα βιβλικό πλαίσιο γιά τήν γενεαλογία του. Οἱ γενεές ὅμως τῆς τρίτης σειρᾶς, ἀπό τήν αἰχμαλωσία στήν Βαβυλώνα μέχρι τοῦ

Χριστοῦ, δέν εἶναι δέκα τέσσερις, ἀλλά δέκα τρεῖς, ἢ πιθανόν καί δώδεκα, ἂν δέν ὑπολογίσουμε τόν Ἰεχονία δύο φορές, μία φορά στόν στίχ. 11, ὡς τερματίζοντα τήν περίοδο τῶν βασιλέων, καί δεύτερη φορά στόν στίχ.12, γιατί αὐτός ἀνοίγει τούς ἀπλούς βασιλικούς ἀπογόνους. Μάλιστα ἔτσι ὑπολογίζει τήν ἀρίθμηση τῆς τρίτης σειρᾶς ὁ Χρυσόστομος καί ἐρωτᾷ: «Γιατί

ἔκφραση «γενέσεως» ὁ Εὐαγγελιστής ἐννοεῖ τήν γέννηση τοῦ Ἰησοῦ. Ἀλλά γιατί τήν λέγει «γένεση» καί ὄχι «γέννηση»; Τήν ἐκφράζει ἔτσι ὁ Ματθαῖος, γιατί πρόκειται περί ὑπερφυῶς καί παραδόξου γεννήσεως καί ὄχι συνηθισμένης. Γι' αὐτό καί χρησιμοποίησε διαφορετική ἔκφραση.

Ἡ περικοπή μας θά ὁμιλήσει γιά τήν γενεαλογία τοῦ Ἰησοῦ. Ἐπειδή ὅμως ἔχουμε καί ἄλλον Ἰησοῦν, τόν υἱόν τοῦ Ναυῆ, γιά νά μή νομίσουν μερικοί Ἰουδαῖοι ὅτι πρόκειται γι' αὐτόν τόν Ἰησοῦν, γι' αὐτό καί ὁ Εὐαγγελιστής προσθέτει τήν λέξη «Χριστοῦ». Πρόκειται γιά τήν γενεαλογία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Τό ὄνομα «Ἰησοῦς» εἶναι ἐβραϊκό καί σημαίνει «σωτήρας». Ἡ λέξη «Χριστός» σημαίνει «χρισμένος». «Χριστοί» λέγονταν οἱ βασιλεῖς καί οἱ ἱερεῖς, γιατί χρίονταν μέ τό ἅγιο ἔλαιο. Ὁ Κύριος λέγεται «Χριστός» ὡς βασιλεύς, γιατί ἐβασίλευσε κατά τῆς ἁμαρτίας. Λέγεται «Χριστός» καί ὡς ἱερεύς, γιατί προσήγαγε τόν ἑαυτόν του θῦμα γιά μᾶς. Ἀλλά ὁ Κύριος Ἰησοῦς εἶναι πραγματικά «Χριστός», γιατί χρίστηκε μέ τό ἀληθινό Ἑλαιό, μέ τό Ἅγιο Πνεῦμα. Κανείς ἄλλος δέν εἶχε τό Ἅγιο Πνεῦμα ὅπως

(ὁ Εὐαγγελιστής) ἀναφέρει δώδεκα γενεές καί λέγει ὅτι εἶναι δέκα τέσσαρες;» (Στό κατά Ματθαῖον ὁμιλία Δ', ΕΠΕ 9, 108.13-15. Ὅμοιος βλ. καί ὁμιλία Α', ΕΠΕ 9, 42.9-11). Δόθηκαν διάφορες λύσεις, ἀνεπαρκεῖς ὅμως. Μία σοβαρή λύση εἶναι νά προσθέσουμε στό τέλος τῆς τρίτης σειρᾶς τήν Μητέρα τοῦ Ἰησοῦ, ἡ Ὅποία καί μνημονεύεται. Γιά τήν φράση «Ἰωσήφ

τόν ἄνδρα Μαρίας» (στίχ. 16) ὁ Χρυσόστομος λέγει: «Δεικνύς (ὁ Ματθαῖος) ὅτι δι' ἐκείνην καί τοῦτον (τόν Ἰωσήφ) ἐγενεαλόγησεν» (Στό Κατά Ματθαῖον ὁμιλ. Δ', ΕΠΕ 9. 114.19). Ὁ Χρυσόστομος γιά τήν τρίτη σειρά ὡς πρώτη γενεά νομίζει ὅτι ὁ Εὐαγγελιστής ὑπολογίζει τόν χρόνο τῆς αἰχμαλωσίας γενικά καί ὡς τελευταία, 14η γενεά, τόν ἴδιο τόν Χριστό (Στό

ὁ Κύριος. Στούς ἀγίους ἐνεργούσε ἡ Χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Στόν Χριστό ὅμως δέν ἐνεργούσε ἡ Χάρη, ἀλλά Αὐτός μαζί μέ τό ὁμοούσιο Ἅγιο Πνεῦμα ἐνεργούσε τά θαύματα.

Μέ τήν ἔκφραση «υἱοῦ Δαυίδ, υἱοῦ Ἀβραάμ» οἱ ἀναγνώστες Ἰουδαῖοι θά θυμοῦνταν τίς ἐπαγγελίες πού ἔδωσε ὁ Θεός περί τοῦ Μεσσίου στόν Ἀβραάμ καί τόν Δαυίδ, ὅτι ἀπό τό σπέρμα τους θά ἀναστήσει τόν Χριστό. Ἄς παρατηρήσουμε ὅτι, ἄν καί προηγεῖται ὁ Ἀβραάμ, ὅμως ὁ Ματθαῖος θέτει πρῶτον τόν Δαυίδ. Τό κάνει αὐτό ἐπειδή ὁ Ἀβραάμ ἦταν μέν καί αὐτός ἐπίσημος σάν Πατριάρχης, ἀλλά ἦταν πολύ παλαιός καί δέν τόν ἐνθυμοῦνταν. Ἐνῶ ἀπό ὄλους μνημονεύταν ὁ Δαυίδ καί σάν βασιλεύς καί σάν προφήτης καί ἐπειδή δέν ἦταν τόσο παλαιός ὅσο ὁ Ἀβραάμ. Ἐπειτα ὄλοι καλοῦσαν τόν Μεσσία ὅχι «υἱό Ἀβραάμ», ἀλλά «υἱό Δαυίδ» (Ματθ. 9,27. 15,22. 20,30.31. Μάρκ. 10,47 κ.ἄ.).

3. Ἐπειδή ἡ Παλαιά Διαθήκη λέγει ὅτι ὁ Μεσσίας θά

κατά Ματθαῖον ὁμιλ. Δ', ΕΠΕ 9, 108.18-20).

Ἡ γενεαλογία τοῦ Ματθαίου, ἐνῶ τονίζει τίς ἐπιδράσεις τῶν ξένων γυναικῶν (βλ. στίχ. 3.5.6), ὅμως περιορίζεται στήν Ἰσραηλιτική καταγωγή τοῦ Χριστοῦ. Ἡ γενεαλογία ἀποβλέπει στό νά συνδέσει τόν Χριστό μέ τούς κυριωτέρους ἀντιπροσώπους τῶν μεσσιανικῶν ὑποσχέσεων, τόν Ἀβραάμ (τόν πρό-

γονο τοῦ Ἰσραήλ, βλ. 3,9, καί τόν πρόγονο πολλῶν ἄλλων ἐθνῶν ἐπίσης, βλ. Γεν. 17,4-5) καί τόν Δαυίδ, καί τούς βασιλικούς ἀπογόνους τοῦ Δαυίδ (βλ. Β' Βασ. 7,1 σχόλ. Ἠσ. 7,14 σχόλ.). Ἡ γενεαλογία τοῦ Λουκᾶ, πύο παγκόσμια αὐτή, ἀνέρχεται μέχρι τόν Ἀδάμ, τόν ἀρχηγό τῆς ἀνθρωπότητος. Ἀπό τόν Δαυίδ μέχρι τόν Ἰωσήφ οἱ δύο κατάλογοι ἔχουν ὡς κοινό μόνο

κατάγεται από τόν Ἀβραάμ καί τόν Δαυίδ (βλ. Γεν. 12,3. 22,18. Β' Βασ. 7,12. Ψάλμ. 89, 3. 132, 11), γι' αὐτό καί στήν περικοπή μας ἐδῶ ὁ Ματθαῖος, θέλοντας νά ἀποδείξει στούς Ἰουδαίους ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι ὁ πραγματικός Μεσσίας, ἀποδεικνύει, βάσει ἐγκύρων καταλόγων, τήν ἀπό τοῦ Ἀβραάμ καί τοῦ Δαυίδ καταγωγή του. Ἡ ἐδῶ γενεαλογία τοῦ Ἰησοῦ μᾶς ἀποκαλύπτει τήν ἱστορία τῆς ἐκλογῆς τῶν ἀνθρώπων τοῦ Θεοῦ καί γενικώτερα τήν προετοιμασία τῆς ἀνθρωπότητος γιά τόν ἐρχομό Του. Γιά νά εἶναι εὐκολομνημόνευτος ὁ γενεαλογικός κατάλογος, τόν ὁποῖο μᾶς προσφέρει ὁ Ματθαῖος, τόν χωρίζει σέ τρεῖς σειρές μέ δεκατέσσερα ὀνόματα ἢ κάθε σειρά. Γιατί σέ δεκατέσσερα ὀνόματα; Ἐπειδή τῆς πρώτης σειρᾶς τά ὀνόματα, ἀπό τόν Ἀβραάμ μέχρι τόν Δαυίδ, εἶναι πραγματικά δεκατέσσερα (βλ. ἐρμηνεία), γι' αὐτό καί ὁ Ματθαῖος θέλησε καί τῶν ἄλλων σειρῶν τά ὀνόματα νά τά κάνει καί αὐτά δεκατέσσερα. Στήν πρώτη σειρά, ἀπό τόν Ἀβραάμ μέχρι τόν Δαυίδ, τό πολίτευμα τῶν Ἰουδαίων ἦταν δημοκρατικό (περίοδος τῶν Πατριαρχῶν καί τῶν Κριτῶν): στήν δεύτερη σειρά, ἀπό τόν Δαυίδ μέχρι τήν αἰχμαλωσία στήν Βαβυλώνα, τό πολίτευμά τους ἦταν ἡ βασιλεία καί στήν τρίτη σειρά, ἀπό τήν αἰχμαλωσία στήν Βαβυλώνα, τό πολίτευμα ἦταν δι-

δύο ὀνόματα. Αὐτή ἡ ἀπόκλιση
μπορεῖ νά ἐξηγηθεῖ εἴτε ἀπό τό γε-
γονός ὅτι ὁ Ματθαῖος προτίμησε
τήν δυναστική διαδοχή ἀπό τήν φυ-
σική καταγωγή, εἴτε ἀπό τήν ἰσο-
δυναμία τήν τεθεῖσα μεταξύ τῆς

νομικῆς (λεβιρατικός νόμος, βλ.
Δευτ. 25,5 σχόλ.) καί τῆς φυσικῆς
καταγωγῆς. Ὁ συστηματικός χα-
ρακτήρας τῆς γενεαλογίας ὑπο-
γραμμίζεται ἐξ ἄλλου στόν
Ματθαῖο μέ τήν κατανομή τῶν

κατατορία. Ἄλλά κανένα ἀπό αὐτά τὰ ἀνθρώπινα πολιτεύματα δέν ἔφερε τήν σωτηρία, ἡ ὁποία ἦρθε μόνον ἀπό τόν σαρκωθέντα Υἱό τοῦ Θεοῦ, τόν Ἰησοῦ Χριστό (βλ. Ἰωάν. Χρυσοστόμου, εἰς τό κατά Ματθαῖον ὁμιλ. Δ'– ΕΠΕ 9, 108.7-12. 20-23). Στήν περικοπή μας ἀκοῦμε ὅτι ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ ἔγινε υἱός τοῦ Ἀβραάμ καί τοῦ Δαυίδ. Ἄς μήν ἀμφιβάλλουμε λοιπόν, ὅπως μᾶς βεβαιώνει ὁ Χρυσόστομος, ὅτι καί ἐμεῖς, οἱ υἱοί τοῦ Ἀδάμ θά γίνουμε υἱοί τοῦ Θεοῦ (Εἰς τό κατά Ματθαῖον ὁμιλ. Β'– ΕΠΕ 9, 108. 19-25)!

4. Προξενεῖ ἐντύπωση τό ὅτι στόν γενεαλογικό κατάλογο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὁ εὐαγγελιστής Ματθαῖος παραθέτει ἀμαρτωλές καί ἄλλοεθνεῖς γυναῖκες: Ἡ Θάμαρ (στίχ. στίχ. 3) μίχθηκε μέ τόν πεθερό της, ἡ Ραχάβ (στίχ. 5) ἔθεωρεῖτο πόρνη, ἡ Ρούθ (στίχ. 5) ἦταν Μωαβίτιδα, καί ἡ Βηρσαβεέ (στίχ. 6) μοιχαλίδα. Γιατί τό κάνει αὐτό; Μέ ἐρμηνευτή τόν Ζιγαβηνό ἔχουμε νά ποῦμε τρεῖς λόγους: α) Ὁ Ματθαῖος μνημονεύει ἀμαρτωλές γυναῖκες στόν κατάλόγο του, γιατί θέλει νά δεῖξει ὅτι δέν ἐντρέπεται ὁ Χριστός νά κατάγεται ἀπό τοιοῦτους προγόνους. Δέν βλάπτει σέ τίποτε τόν ἄνθρωπο τό νά κατάγεται ἀπό ἀμαρτωλούς προγόνους. «Πᾶς γάρ ἀπό τῶν οἰκείων πράξεων, ἀλλ' οὐκ ἀπό τῶν ἄλλοτριῶν κρίνεται καλός ἢ φαῦλος». Ἄλλά γι' αὐτό σαρ-

προγόνων τοῦ Χριστοῦ σέ τρεῖς σειρές μέ δεκατέσσερα ὀνόματα ἡ κάθε σειρά (βλ. 6,9 σχόλ.), ὅπως εἴπαμε, πράγμα πού ὑποχρεώνει νά παραλειφθοῦν τρεῖς βασιλεῖς (Ἀχαζ, Ἰωάς καί Ἀμαζίας) μεταξύ

τοῦ Ἰωράμ καί τοῦ Ὀζία, καί νά ὑπολογισθεῖ ὁ Ἰεχονίας δύο φορές (στίχ. 11-12· μέ αὐτό τό ἴδιο ἑλληνικό ὄνομα μπορεῖ νά μεταφραστοῦν τά δύο παρεμφερῆ στήν ἐβραϊκή ὀνόματα τοῦ Ἰωακίμ καί

κώθηκε ὁ Χριστός καί ἦλθε ἀνάμεσά μας, ὄχι γιά νά ἀποφύγει τό ὄνειδός μας, ἀλλά γιά νά δεχθεῖ καί νά ἀναιρέσει διά τῶν ἀρετῶν του. «Ὡς ἰατρός γάρ, οὐχ ὡς κριτής παραγέγονε»! (MPG 129,121.124). β) Ἐπειδή οἱ Ἰουδαῖοι, ἐνῶ ἀδιαφοροῦσαν γιά τήν ἀρετή τῆς ψυχῆς τους, ὅμως κόμπιζαν γιά τήν δόξα τῶν προγόνων τους, γι' αὐτό καί ὁ Ματθαῖος παραθέτει ἐδῶ ἀμαρτωλά πρόσωπα τῶν γυναικῶν τῶν Ἰουδαίων, γιά νά τοὺς δείξει ὅτι καί αὐτοὶ προῆλθαν ἀπό παρانونόμους γάμους. Γιατί ὁ πατριάρχης τους καί ὁμώνυμός τους Ἰούδας μέ παράνομο γάμο ἐγέννησε τόν πρόγονό τους Φαρές καί τόν Ζαρά. Καί ὁ περιβόητος Δαυίδ ἀπό μοιχεία ἐγέννησε τόν Σολομώντα. Ἀνόητο εἶναι λοιπόν νά μεγαλαυχεῖ κανεὶς γιά τοὺς προγόνους του. γ) Τρίτη αἰτία γιά τήν ὁποία ὁ Ματθαῖος μνημονεύει ἐδῶ ὀνόματα ἀμαρτωλῶν γυναικῶν εἶναι ὅτι οἱ γυναῖκες αὐτές ἦταν τύπος τῆς ἐξ ἔθνῶν Ἐκκλησίας. Ὅπως ὁ Χριστός ἔχει στόν γενεαλογικό του κατάλογο τίς ἀμαρτωλές αὐτές γυναῖκες, ἔτσι προσέλαβε στήν Ἐκκλησία του καί τά ἀμαρτωλά εἰδωλολατρικά ἔθνη. Τό συμπέρασμα λοιπόν ἀπό τήν μνεία στόν ἐδῶ κατάλογο τῶν ἀμαρτωλῶν γυναικῶν εἶναι νά διδαχθοῦμε, πρῶτον μέν, ὅτι, ὅπως αὐτές οἱ γυναῖκες δέν ἀποκλείστηκαν τῆς τιμῆς νά εἶναι στήν γραμμή τῶν προγόνων τοῦ Μεσσία, ἔτσι καί ἄλλοι, σάν κι αὐτές ἀμαρτωλοί, δέν θά ἀποκλειστοῦν ἀπό τήν Βασιλεία του. Ἡ αὐστηρή κρίση τῶν Φαρισαίων, ἀντίθετα, ἀπέκλειε τοὺς ἀμαρτωλοὺς ἀπό τήν συνοδεία τους.

τοῦ Ἰωαχίμ, Α' Παραλ. 3,16). Οἱ μικρός πατήρ τοῦ Ἰησοῦ· αὐτή
δύο κατάλογοι καταλήγουν στόν ὅμως ἡ νομική πατρότητα (μέ τήν
Ἰωσήφ, ὁ ὁποῖος εἶναι μόνον ὁ νο- υίθεσία, τόν λεβιρατικό γάμο κ.ἄ.)

Δεύτερον δέ, «νά μήν ντρεπόμαστε γιά τά ἀμαρτήματα τῶν προγόνων μας, ἀλλά νά ντρεπόμαστε γιά τά δικά μας ἀμαρτήματα, οὔτε πάλι νά μεγαλοφρονοῦμε γιά τούς προγόνους, ἀλλά νά φροντίζουμε νά ἔχουμε προσωπική ἀρετή. Οὔτε νά κατηγοροῦμε τούς προερχομένους ἀπό ἀμαρτωλούς γάμους, πού ὁμως ἔγιναν ἐνάρετοι, οὔτε νά διώχνουμε αὐτούς πού προσέρχονται στήν πίστη μας, ἐπειδή βαρύνονται μέ διάφορα ἀμαρτήματα» (MPG 129,124).

5. Στόν γενεαλογικό κατάλογο τῆς περικοπῆς μας παρατηροῦμε ὅτι τά ὀνόματα τῆς τρίτης γενεᾶς εἶναι δώδεκα. Καί ὁ Χρυσόστομος ρωτάει: «Γιατί στήν τελευταία σειρά ὁ Εὐαγγελιστής ἀναφέρει δώδεκα γενεές καί λέει ὅτι εἶναι δεκατέσσερις;» (Στό κατά Ματθαῖον ὁμιλ. Δ' – ΕΠΕ 9,108.13-15). Γιά νά γίνουν δεκατέσσερις, κατά τήν ἐρμηνεία τοῦ Χρυσοστόμου, ὡς μία γενεά πρέπει νά ὑπολογίσουμε τόν χρόνο τῆς αἰχμαλωσίας γενικά («μετοικεσία Βαβυλῶνος»). Καί ὡς τελευταῖο ὄνομα νά παραθέσουμε τόν ἴδιο τόν Χριστό. Λέγει ἐπί λέξει ὁ ἱερός Πατήρ: «Ἐμοί ἐνταῦθα δοκεῖ καί τόν χρόνον τῆς αἰχμαλωσίας ἐν τάξει γενεᾶς τιθέναι καί αὐτόν τόν Χριστόν πανταχόθεν συνάπτων ἡμῖν αὐτόν» (Στό κατά Ματθαῖον ὁμιλ. Δ' – ΕΠΕ 9,108.18-20). Ἀλλά μία σοβαρή λύση στό πρόβλημα εἶναι νά προσθέσουμε στό τέλος τῆς τρίτης σειρᾶς καί τήν Μητέρα τοῦ Ἰησοῦ, τήν Παρθένο Μαρία, ἥ ὁποία καί μνημονεύεται. Δέν ἀναφέρεται μέν ἡ γενεαλογία τῆς Παρθένου,

ἀρκοῦσε νά παράσχει ὅλα τά κληρονομικά δικαιώματα, καί, στήν περίπτωση μας, τά δικαιώματα τῆς δαυτικῆς γραμμῆς. Καί ἡ Μαρία ἀνήκε στήν ἴδια γραμμή, ἔστω καί ἂν δέν τό μνημονεύουν οἱ

ἀλλά, ἀφοῦ ὁ Εὐαγγελιστής τήν μνημονεύει στό τέλος τοῦ καταλόγου του μέ τήν φράση «*Ἰωσήφ τόν ἄνδρα Μαρίας*» (στίχ. 16) τήν κατατάσσει καί αὐτή στόν κατάλογο.

6. Μιά ἄλλη ἀπορία: Γιατί ὁ εὐαγγελιστής Ματθαῖος παραθέτει τήν γενεαλογία τοῦ Ἰωσήφ, ἐνῶ αὐτός δέν ἔχει καμμιά σχέση μέ τήν γέννηση τοῦ Ἰησοῦ, καί δέν παραθέτει τήν γενεαλογία τῆς Παρθένου Μαρίας, ἀπό τήν ὁποία καί μόνο γεννήθηκε κατά σάρκα ὁ Ἰησοῦς Χριστός; Τό ἐρώτημα αὐτό εἶναι παλαιό καί μνημονεύεται ἀπό τόν ἱερό Χρυσόστομο (βλ. Β' ὁμιλία στό κατά Ματθαῖον. – ΕΠΕ 9,62.25-66.1-21). Σ' αὐτό μπορεῖ νά ἀπαντήσῃ κανεῖς ἀπλᾶ ὅτι στούς Ἰουδαίους ὑπῆρχε συνήθεια νά μήν παρατίθενται γενεαλογίες τῶν γυναικῶν. Σκοπός τοῦ εὐαγγελιστή Ματθαίου μέ τόν γενεαλογικό κατάλογο πού παραθέτει, εἶναι νά ἀποδείξῃ ὅτι ὁ Ἰησοῦς κατάγεται κατά σάρκα ἀπό τόν Δαυίδ, ἀπ' ὅπου ἔπρεπε κατά τούς προφῆτες νά κατάγεται ὁ Μεσσίας· τό κάνει δέ αὐτό ἀποδεικνύοντας ὅτι ὁ Ἰωσήφ, ὁ μνηστήρας τῆς Παρθένου, κατάγεται ἀπό τόν οἶκο Δαυίδ. Ἄρα ἀπό τόν ἴδιο οἶκο κατάγεται καί ἡ παρθένος Μαρία, γιατί, κατά νόμο δέν ἐπιτρεπόταν ὁ ἄνδρας νά λάβῃ γυναίκα ἀπό ἄλλη φυλή. Ὁ Εὐαγγελιστής, λοιπόν, ἐδῶ προτιμᾷ νά καταγράψῃ τόν Ἰωσήφ στόν κατάλογο καί ὄχι τήν Παρθένο, γιά νά τηρήσῃ τήν συνήθεια πού ὑπῆρχε νά μήν καταγράφονται γενεαλογίες γυναικῶν. Κατά τήν ἐρμηνεία αὐτή, ὅπως λέγει ὁ Χρυσόστομος, ὁ Ματθαῖος «*δι' ἐκείνην (τήν παρθένον) καί τοῦτον*

Εὐαγγελιστές (βλ. Ζιγαβηνοῦ εἰς τῶν διαφορῶν στίς γενεαλογίες τοῦ
MPG 129,125. καί Θεοφυλάκτου Ματθαίου καί τοῦ Λουκᾶ θίγεται
εἰς MPG 123,153). Ὁ συνδυασμός ἤδη καί ἀπό τούς Πατέρες.

(τόν Ἰωσήφ) ἐγενεαλόγησεν» (Στό κατά Ματθαῖον ὁμιλ. Δ' – ΕΠΕ 9,114.19).

Παρθενική σύλληψη τοῦ Ἰησοῦ·
ὁ Ἰωσήφ ἀναλαμβάνει τήν νομική
πατρότητά του (1,18-25)

Λοκ. 1,27. 2,5

1,¹⁸ Τοῦ δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ γέννησις οὕτως ἦν. Μνηστευθείσης γὰρ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας τῷ Ἰωσήφ, πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτοὺς εὗρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου.

¹⁹ Ἰωσήφ δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, δίκαιος ὢν καὶ μὴ θέλων αὐτὴν παραδειγματίσαι, ἐβουλήθη λάθρα ἀπολύσαι αὐτήν.

1,¹⁸ Ἡ δὲ γέννησις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἔγινε ὡς ἐξῆς: Ἀφοῦ ἡ Μητέρα του Μαρία μνηστεύθηκε τόν Ἰωσήφ, προτοῦ νά συγκατοικήσουν, βρέθηκε ἔγκυος ἀπό τό Ἅγιο Πνεῦμα.

¹⁹ Ὁ δὲ Ἰωσήφ, ὁ ἀνδρας της, ἐπειδὴ ἦταν σπλαχνικός καί δέν ἤθελε νά τή διαπομπεύσει, σκέφτηκε νά τῆς δώσει κρυφά διαζύγιο.

1,18. Τοῦ δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ γέννησις... (βλ. 1,1). Τό γεγονός τῆς νομικῆς γεννήσεως, τήν ὁποία ἐπιβεβαίωσε ἡ γενεαλογία, εἶναι ἐδῶ τό θέμα μιᾶς διηγήσεως: Ὁ

Ἰωσήφ, ὁ υἱός τοῦ Δαυίδ, δέχεται τόν Ἰησοῦ στήν γραμμή του. Γι' αὐτήν τήν διήγησι λέγουν οἱ ἐρμηνευτές ὅτι χωρίς ἀμφιβολία εἶναι ἀποτέλεσμα μιᾶς μακρᾶς ἐπεξερ-

²⁰ Ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐνθυμηθέν-
τος ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου κατ'
ἄναρ ἐφάνη αὐτῷ λέγων·
Ἰωσήφ υἱὸς Δαυῖδ, μὴ φο-
βηθῆς παραλαβεῖν Μαριάμ
τὴν γυναῖκά σου· τὸ γὰρ ἐν
αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ Πνεύματος
ἔστιν Ἁγίου.

σγ. Γεν. 16,7
σγ. Πράξ. 7,38

Λουκ. 1,35

²¹ Τέξεται δὲ υἱὸν καὶ καλέ-
σεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν·
αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν
αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν
αὐτῶν.

Ψάλμ. 129,8
Σ. Σειρ. 46,1
σγ. Πράξ. 3,16. 4,12

²² Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν ἵνα
πληρωθῆ τὸ ρηθὲν ὑπὸ τοῦ
Κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέ-
γοντος·

²³ Ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ
ἔξει καὶ τέξεται υἱόν, καὶ κα-
λέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ
Ἐμμανουήλ, ὃ ἔστι μεθερμη-

²⁰ Ἀλλά, ἐνῶ σκεπτόταν
αὐτά, τοῦ παρουσιάστηκε σέ
ὄνειρο ἕνας ἄγγελος τοῦ Κυ-
ρίου καὶ εἶπε: «Ἰωσήφ, ἀπό-
γоне τοῦ Δαυῖδ, μὴ φοβᾶσαι
νά πάρεις στό σπίτι σου τή
Μαριάμ. τή γυναῖκα σου·
γιατί τό παιδί πού γεννήθηκε
μέσα της εἶναι ἀπό τό Ἅγιο
Πνεῦμα.

²¹ Θά γεννήσει δέ υἱό καὶ θά
τόν ὀνομάσεις Ἰησοῦ, γιατί
αὐτός θά σώσει τό λαό του
ἀπό τίς ἁμαρτίες τους».

²² Ὅλο δέ αὐτό ἔγινε γιά νά
ἐκπληρωθεῖ ὁ λόγος τοῦ Κυ-
ρίου, πού εἰπώθηκε διὰ τοῦ
προφήτου,

²³ «Ἰδοὺ ἡ Παρθένος
θά συλλάβει
στήν κοιλιά της
καί θά γεννήσει υἱό

γασίας. Ὁ Ματθαῖος, διὰ μέσου
τῶν ἀμφιβολιῶν τοῦ Ἰωσήφ, ἀνα-
φέρεται μᾶλλον στίς συκοφαντίες
σχετικά μέ τήν παρθενική γέν-
νηση· τίς ξεπερνάει μέ τήν παρά-

θεση τοῦ χωρίου Ἦσ. 7,14, πού
ἐκφράζει τήν πίστη τῆς Ἐκκλη-
σίας γιά τήν παρθενική σύλληψη
τῆς Παρθένου (βλ. Λουκ. 1,26-
38). Ἐτσι ἐνεργῶντας ὁ εὐαγγε-

νευόμενον μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός.

καί θά τόν ὀνομάσουν
Ἐμμανουήλ»,
πού σημαίνει

«ὁ Θεός εἶναι μαζί μας».

²⁴ Διεγερθεῖς δὲ ὁ Ἰωσήφ ἀπὸ τοῦ ὕπνου ἐποίησεν ὡς προσέταξεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος Κυρίου καὶ παρέλαβε τὴν γυναῖκα αὐτοῦ,

Λουκ. 2,7

²⁵ καὶ οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτὴν ἕως οὗ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν.

²⁴ Ὄταν δέ ὁ Ἰωσήφ ξύπνησε, ἔκανε ὅπως τὸν διέταξε ὁ ἄγγελος τοῦ Κυρίου καὶ παρέλαβε σὲ σπῖτι τοῦ τῆ γυναῖκα του,

²⁵ καὶ δὲν εἶχε σχέση μαζί της, ἕως ὅτου γέννησε τὸν υἱό της τὸν πρωτότοκο καὶ τὸν ὀνόμασε Ἰησοῦ.

1. Ὁ προφήτης Ἡσαΐας (7,14) εἶχε προφητεύσει ὅτι ὁ Μεσσίας θά γεννηθεῖ ἀπὸ παρθένο· γι' αὐτό καὶ ὁ εὐαγγελιστής Ματθαῖος στὴν περικοπὴ μας ἐδῶ λέγει ὅτι καὶ αὐτό ἀνταποκρίνεται στὸν Ἰησοῦ, ὁ ὁποῖος ἐγεννήθη παρθενικά ἀπὸ τὴν Μαρία. Ἀλλά γιατί ἐμνηστεύθη ἡ Παρθένος μέ τὸν Ἰωσήφ, ἀφοῦ δὲν εἶχε σκοπὸ τὸν γάμο μαζί του (βλ. Λουκ. 1,34); Γιά νά ἀπατηθεῖ ὁ ἀπατεώνας Διάβολος, ἀπαντοῦμε κατὰ τὸν Θεοφύλακτο Βουλγαρίας! Γιατί ὁ Διάβολος ἄκουσε τὴν προφητεία τοῦ Ἡσαΐου, «ἡ Παρθένος

λιστής ἀπαντᾷ σὲ τεθὲν ἀπὸ τὴν γενεαλογία ἐρώτημα: Ἰδοὺ ὁ τρόπος μέ τὸν ὁποῖο ὁ Ἰησοῦς, ἂν καὶ υἱὸς μιᾶς Παρθένου, ἔγινε υἱὸς τοῦ Δαυίδ. — Μνηστευθεῖσης γάρ...

Ἡ ἰουδαϊκὴ μνηστεία ἦταν μία δέσμευση τόσο στενὴ καὶ πραγματικὴ, ὥστε ὁ μνηστήρας ἐκαλεῖτο «σύζυγος» καὶ πρὶν ἀκόμη ἀπὸ τὴν συγκατοίκηση μέ τὴν μνηστή

ἐν γαστρί ἔξει» (Ήσ. 7,14), καί γι' αὐτό φρόντιζε νά μήν ὑπάρξει παρθένος, ἀλλά ὅλες νά ὑπανδρευθοῦν· «ἵνα τοίνυν ἀπατηθῆ ὁ ἀπατεῶν μνηστεύεται τήν ἀειπάρθενον ὁ Ἰωσήφ· καί σχῆμα μέν γίνεται συζυγίας, πρᾶγμα δέ οὐ» (MPG 123,156). Καί ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος εἶχε πεῖ: «Ἔλαθον τόν ἄρχοντα τοῦ αἰῶνος τούτου ἡ παρθεσία Μαρίας καί ὁ τοκετός αὐτῆς, ὁμοίως καί ὁ θάνατος τοῦ Κυρίου· τρία μυστήρια κραυγῆς, ἅτινα ἐν ἡσυχίᾳ Θεοῦ ἐπράχθη» (πρός Ἐφεσίους, 19,1).

2. Κατά τήν περικοπή μας ἡ παρθένος Μαρία, ἡ μνηστή τοῦ Ἰωσήφ, φάνηκε ἔγκυος «πρίν ἢ συνελθεῖν αὐτούς» (στίχ. 18). Μέ τήν ἔκφραση αὐτή ὁ Εὐαγγελιστής δέν θέλει νά σημάνει τήν συγκατοίκηση τοῦ Ἰωσήφ καί τῆς Μαρίας, γιατί, ὅπως σημειώνει ὁ Ζιγαβηνός, συγκατοικοῦσαν ἤδη. Γιατί, λέγει, «ἦταν συνήθεια σέ πολλούς νά ἔχουν μαζί τους τήν μνηστή τους γιά ἀσφάλεια» (MPG 129,128). Ἀλλά θά ἐρωτήσουμε: Γιατί ἡ Παρθένος δέν ἔμεινε ἔγκυος πρίν ἀπό τήν μνηστεία; Γιατί ὅλοι θά ὑποπτεύονταν τήν Παρθένο, ἐνῶ τώρα ἀπό τό ὅτι εἶναι μνηστευμένη καί ἀπό τό ὅτι ἐγκυμόνησε στήν οἰκία τοῦ μνηστῆρος της, δέν ἔχει καμμία κατηγορία ἀπό τούς ἄλλους, οἱ ὅποιοι νόμισαν φυσικῶς ὅτι ἐγκυμόνησε ἐκ τοῦ Ἰωσήφ. Ὡστε ἡ μνηστεία τῆς Παρθένου ἐξυπηρετοῦσε τήν προστασία της, γιατί ἂν συνελάμβανε

του καί δέν μπορούσε νά ἀποδευθεῖ ἀπό αὐτήν παρά μέ κάποια πράξη διαζεύξεως (στίχ. 19). Τό γραπτό συμβόλαιο τοῦ γάμου μεταξύ τοῦ Ἰωσήφ καί τῶν γονέων

τῆς παρθένου Μαρίας συνετάγη. Ἡ τελετή τοῦ ἰουδαϊκοῦ γάμου ἐκπληρωνόταν ὅταν ὁ γαμβρός ἐλάμβανε τήν νύμφη στήν οἰκία του· αὐτό εἶναι τό «συνελθεῖν

τόν Ἰησοῦ ὡς ἐλεύθερη παρθένος καί ὄχι ὡς μνηστευμένη παρθένος, ποιός θά πίστευε ὅτι τό γεννώμενον ἦταν ἐκ Πνεύματος Ἁγίου; Ὁ Ἰωσήφ ὅταν εἶδε τό παράδοξο γι' αὐτόν θέαμα, τήν ἐγκυμοσύνη τῆς Μαριάμ, ταράχθηκε («Ζάλην ἔνδοθεν ἔχων λογισμῶν ἀμφιβόλων ὁ σώφρων Ἰωσήφ ἐταράχθη», τό Ζ' τῶν Χαιρετισμῶν). Δέν ἤθελε νά τήν «παραδειγματίσει» (στίχ. 19), δέν ἤθελε δηλαδή νά τήν προσαγάγει στό Συνέδριο ὡς ὑποπτη καί ἔτσι νά τήν ἐκδιώξει ἀπό τήν οἰκία του φανερά. Ἀλλά «ἐβουλήθη λάθρα ἀπολύσαι αὐτήν» (στίχ. 19). Νά διαλύσει δηλαδή τόν δεσμό του μέ τήν Μαρία κρυφά, χωρίς κρίση, κατά ἓνα ἐντελῶς ἰδιωτικό τρόπο. Ἦθελε νά τήν «ἀπολύσει», ὥστε καί αὐτός νά μήν εἶναι ὑπεύθυνος στό νόμο, ὁ ὁποῖος ἀπαγόρευε στόν ἄνδρα νά συγκατοικεῖ μέ τήν γυναίκα του πού συνέλαβε παρανόμως, ἀλλά καί γιά τήν Παρθένο νά μήν δώσει κακή ὑποψία μέ τό νά δημοσιεύσει τό γεγονός. Καί σκέφτηκε ἔτσι ὁ Ἰωσήφ, ἐπειδή, λέγει ὁ Εὐαγγελιστής, ἦταν «δίκαιος» (στίχ. 19). Τό «δίκαιος» σημαίνει ἐδῶ γενικά τόν ἐνάρετο, τόν ἔχοντα πραότητα καί εὐσπλαχνία. Θά πρέπει δέ νά μᾶς κάνει ἐντύπωση ὅτι τήν σκέψη του αὐτή ὁ Ἰωσήφ ὄχι μόνο δέν τήν εἶπε σέ κανένα, ἀλλά οὔτε στήν ἴδια τήν Παρθένο. Γι' αὐτό καί λέγει τό κείμενο «ταῦτα δέ αὐτοῦ ἐνθυμηθέντος» (στίχ. 20), καθ' ἑαυτόν

αὐτούς» τοῦ στίχ. 18 καί τό «παραλαβεῖν» τῶν στίχ. 20.24. **1,19.** Ἄνῆρ δίκαιος. Ἡ δικαιοσύνη τοῦ Ἰωσήφ συνίσταται στό ὅτι αὐτός δέν θέλει νά καλύψει μέ τό ὄνομά

του ἓνα παιδί, τοῦ ὁποῖου ἀγνοεῖ τόν πατέρα, ἀλλά καί στό ὅτι, ἐπειδή εἶναι πεπεισμένος γιά τήν ἀρετή τῆς Μαρίας, ἀρνεῖται νά παραδώσει στήν αὐστηρή διαδικασία

δηλαδή συλλογίστηκε. Πρέπει νά μᾶς κάνει ἐντύπωση τό ὅτι ὁ Ἰωσήφ πολιτεύτηκε ἀνώτερα ἀπό τόν νόμο, ὁ ὁποῖος διέτασσε νά λιθοβολεῖται μία ὑποπτος γυναίκα. Ὅπως λέγει ὁ Χρυσόστομος, «ὁ Ἰωσήφ ἔδειξε πολύ φιλοσοφία. Οὔτε κατήγγειλε τήν παρθένο στό δικαστήριο, οὔτε τήν διαπομπέυσε, ἀλλά σκέφτηκε μόνο νά τήν ἀπομακρύνει ἀπό τό σπίτι του» (Στό κατά Ματθ. ὁμιλ. Δ'. – ΕΠΕ 9,124.7-17). Ἡ ἐπιείκεια αὐτή τοῦ Μνήστορος Ἰωσήφ πρέπει νά μᾶς διδάξει πολύ. Καί ἄς διδαχθοῦμε γενικά ἀπό τήν δική του συμπεριφορά ὅτι δέν πρέπει νά διαπομπεύουμε τούς ἄλλους, ἀλλά νά εἴμαστε πάντοτε ἐπιεικεῖς καί λεπτοί πρὸς αὐτούς, ὅχι σκληροί ἐπιτιμητές καί τιμωροί.

3. Ἐνῶ ὁ Ἰωσήφ ἐσκέπτετο νά πράξει ὅπως εἶπαμε παρᾶπάνω, ἔρχεται ὁ Θεός νά τοῦ ἀποκαλύψει τήν ἀλήθεια: «Ἰδού ἄγγελος Κυρίου κατ' ὄναρ ἐφάνη αὐτῷ» (στίχ. 20). Ἰποθέτουν ὅτι εἶναι ὁ ἴδιος ἄγγελος, ὁ Γαβριήλ, πού ἔφερε τόν Εὐαγγελισμό στήν Παρθένο. Ἐνα ἐρώτημα: Γιατί ὁ ἄγγελος παρουσιάστηκε στόν Ἰωσήφ στόν ὕπνο του καί δέν παρουσιάστηκε σ' αὐτόν φανερά, ὅπως ἐμφανίστηκε στους βροσμούς, στόν Ζαχαρία καί στήν Παρθένο; Παρουσιάστηκε στόν ὕπνο του, ἀπαντάει ὁ Χρυσόστομος, γιατί «ὁ ἄνθρωπος αὐτός ἦταν πολύ πιστός καί δέν εἶχε ἀνάγκη ἀπό φανερή

τοῦ Νόμου (Δευτ. 22,20 ἐξ.) αὐτό τό μυστήριο πού αὐτός δέν κατανοεῖ. Ὁ Χρυσόστομος τήν ἔκφραση «δίκαιος» τήν ἐρμηνεύει «ἡμέρος καί ἐπιεικής», βλ. ΕΠΕ 9, 128.21, δηλαδή εὐσπλαγγνικός.

βλ. καί Θεοφυλάκτου εἰς MPG 123,156. Καί στήν Παλαιά Διαθήκη ἡ ἐβραϊκή ἔκφρασις יְרֵךְ (τσεδακά), ἡ σημαίνουσα τήν δικαιοσύνην, ἀποδίδεται ἀπό τούς Οἰκιστοὺς μέ τήν λ. «ἐλεημοσύνη».

ἐμφάνιση τοῦ ἀγγέλου. Ἡ Παρθένος, βέβαια, ἐπειδὴ εἰδοποιεῖτο γιὰ κάτι τό πολύ-πολύ μεγάλο, πολύ μεγαλύτερο ἀπὸ ἐκεῖνο πού εἰδοποιεῖτο ὁ Ζαχαρίας καί ἐπειδὴ εἰδοποιεῖτο προτοῦ νά συμβεῖ αὐτό, εἶχε ἀνάγκη ἀπὸ τὴν θαυμαστή αὐτὴ ἐμφάνιση· οἱ ποιμένες πάλι εἶχαν ἀνάγκη ἀπὸ τὴν φανερὴ ἐμφάνιση τῶν ἀγγέλων, ἐπειδὴ ἦταν λιγώτερο πιστοί» (Στό κατά Ματθαῖον, ὁμιλ. Δ' – ΕΠΕ 9,128.23 ἔξ.).

Ὁ Ἰωσήφ ἤθελε νά ἔχει τὴν Μαρία στό σπίτι του, ἀλλὰ δίσταζε, ὕστερα ἀπὸ αὐτό πού ὑποψιάστηκε γι' αὐτήν, μήπως κάνει κάτι πού δέν τό θέλει ὁ Θεός. «Ἐφοβεῖτο». Ἔρχεται ὅμως τώρα ὁ ἄγγελος νά τοῦ ἀναιρέσει τόν δισταγμό του αὐτόν λέγοντάς του «μή φοβηθῆς παραλαβεῖν Μαριάμ τὴν γυναῖκα σου» (στίχ. 20), ἐξηγώντας καί τόν λόγο γιὰ τόν ὁποῖο πρέπει νά ἀναιρέσει τόν δισταγμό του: «Τό γάρ ἐν αὐτῇ γεννηθέν ἐκ Πνεύματος ἐστὶν Ἁγίου!» Ὅχι μόνο δέν συνέβη στήν Παρθένο παρανομία, ἀλλ' αὐτὴ κυοφορεῖ ὑπερφυσικά. Πρέπει, λοιπόν, ὁ Ἰωσήφ ὄχι μόνο νά διαλύσει τόν φόβο του, ἀλλὰ καί νά χαρεῖ πολύ γι' αὐτό πού βλέπει στήν Μαρία. «Τό γάρ ἐν αὐτῇ γεννηθέν ἐκ Πνεύματος ἐστὶν Ἁγίου!» Τό «γεννηθέν» θά ἐρμηνεύσουμε «συλληφθέν», «διαπλασθέν». Λέει «γεννηθέν», ἐρμηνεύει ὁ Ζιγαβηνός, γιὰ νά μάθουμε ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ δέν διαπλά-

– **Λάθρα.** Μέ «ἓνα γράμμα διαζυγίου», ὅπου δέν θά ἀναφερόταν ἡ αἰτία τοῦ χωρισμοῦ, ἀλλὰ θά γινόταν ὑπαινιγμός σέ μία διαφωνία κατά τρόπο ἀόριστο. Κανένα ὅμως κείμενο τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης

δέν μπορεῖ νά δικαιώσῃ τό «λάθρα» αὐτῆς τῆς ἀποπομπῆς. Ἀντίθετα, γιὰ νά εἶναι νόμιμη ἡ πράξη, πρέπει νά σφραγισθεῖ μέ μία ἐπίσημη βεβαίωση (Δευτ. 24,1). **1,20. Ἄγγελος Κυρίου.** Στά πα-

στηκε στήν Κοιλία τῆς Παρθένου σιγά-σιγά, ὅπως διαπλάσσεται κάθε ἄνθρωπος μέ σπέρμα, ἀλλά, ὡς πρός τήν ἀνθρώπινη διάπλασή του, μορφώθηκε τέλεια ἀμέσως.

Τήν παρθένο Μαρία ὁ ἄγγελος ὀνομάζει στόν Ἰωσήφ «γυναῖκα σου». Ἐπίτηδες τήν ὀνομάζει ἔτσι· δέν θά τήν ὀνόμαζε ἔτσι, ἂν αὐτή εἶχε συλλάβει ἀπό ξένον ἄνδρα. Ἐπειτα ὁ ἄγγελος μιλάει κατά τήν γλώσσα τῆς ἐποχῆς, πού ἦ μνηστή καί πρό τοῦ γάμου ἐθεωρεῖτο ἀπό τόν κόσμο γυναῖκα τοῦ μνηστήρα («“Ἄνδρα” [στίχ. 19] δέ αὐτῆς εἶπε τόν Ἰωσήφ ὡς μνηστήρα. Καί γάρ καί γυναῖκα ταύτην αὐτοῦ καλεῖ προιών [στίχ. 20], ὡς μνηστήν. Οὕτω γάρ ἦν ἔθος καλεῖσθαι καί πρός τῆς συναφείας», Ζιγαβηνός, MPG 129,125.128).

4. Ἡ σάρκωση τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ στήν Κοιλία τῆς Παρθένου ἦταν «ἐκ Πνεύματος Ἁγίου» (στίχ. 20). Δηλαδή εἶναι ἀνερμήνευτη. «Σύ δέ μή ζητήσης πῶς συνέλαβε, μηδέ περιεργάση πῶς διεπλάσθη τό ἔμβρυον. Τοῦτο γάρ οὔτε ὁ Εὐαγγελιστής ἐδίδαξεν, οὔτε πρό αὐτοῦ ὁ ἄγγελος, ὁ εὐαγγελισάμενος τῇ Θεοτόκῳ τήν σύλληψιν. Ἠγνόησαν γάρ τοῦτο καί αὐτοί, διά τό εἶναι πᾶσιν ἀκατάληπτον, καί μόνῃ τῇ μακαρίᾳ Τριάδι γνώριμον. Τοῦτο δέ γίνωσκε μόνον, ὅτι

λαιά κείμενα (βλ. Γεν. 16,7 σχόλ. 16,10. 22,11. 15-16. Ἔξ. 3,2. Κριτ. 6,13. Β' Βασ. 24,16), ὁ «Ἄγγελος Κυρίου» ἀντιπροσώπευε κυρίως τόν Ἴδιο τόν Γιαχβέ. Διακριθείς ἀπό τόν Θεό, ὅπως φαίνε-

ται ἀπό τήν σπουδή στήν ἀγγελολογία (βλ. Τωβίτ 5,4 σχόλ.), παρὰ μένει ὁ τύπος τοῦ οὐρανοῦ ἀγγελιαφόρου καί ἐμφανίζεται συχνά μέ αὐτό τόν τίτλο στίς εὐαγγελικές διηγήσεις τῆς παι-

σεσάρκωται ὁ Υἱός, εὐδοκία τοῦ Πατρός καί συνεργία τοῦ ἁγίου Πνεύματος» (Ζιγαβηνός, MPG 129,128).

Τό ὄνομα στό νήπιο τό ἔδινε ὁ πατέρας ἢ ἡ μητέρα (βλ. Λουκ. 1, 31.60) τήν ὥρα τῆς περιτομῆς, ὀκτώ μέρες μετά τήν γέννηση. Ὁ ἄγγελος πού προσκαλεῖ τόν Ἰωσήφ ν' ἀναλάβει τόν ρόλο τοῦ πατέρα στό Παιδίον πού θά γεννηθεῖ, τοῦ ἀπονέμει ἀμέσως καί τά καθήκοντα: «Καλέσεις τό ὄνομα αὐτοῦ» (στίχ. 21). Ἀλλά, γιά νά μήν τόν ὑποπτευθεῖ κανεῖς ἀπό αὐτό γιά κανονικό πατέρα του, ἄς προσέξουμε ἀκριβῶς τί λέει ὁ ἄγγελος στόν Ἰωσήφ: «Τέξεται υἱόν». Δέν εἶπε: «Τέξεται σοί», θά γεννήσει σέ σένα υἱό, ἀλλά ἀπλῶς «τέξεται» καί τό ἄφησε ἀόριστο. Γιατί ἡ Παρθένος θά τόν γεννοῦσε γιά ὀλόκληρη τήν οἰκουμένη καί ὄχι γιά τόν Ἰωσήφ μόνο (βλ. Χρυσόστ. Δ' ὁμιλ. στό κατά Ματθαῖον. – Ε.Π.Ε 9, 134.8-19).

Τό ὄνομα τοῦ Παιδίου πού ἐπρόκειτο νά γεννηθεῖ δέν θά τό διάλεγε ὁ Ἰωσήφ, ἀλλά ἀπλῶς θά τό ἀπένεμε αὐτός. Θά εἶναι τό ὄνομα «Ἰησοῦς», πού φανέρωσε ὁ ἄγγελος στήν Παρθένο κατά τόν Εὐαγγελισμό (βλ. Λουκ. 1,31). Συγχρόνως ἐδῶ ὁ ἄγγελος δίνει στόν Ἰωσήφ καί τήν σημασία τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ: «Αὐτός γάρ σώσει τόν λαόν αὐτοῦ ἀπό

δικῆς ἡλικίας τοῦ Ἰησοῦ: ψών (Κριτ. 13,3). Ἐδῶ ἀναγγέλλει τό ὄνομα τοῦ Παιδίου: Ἰησοῦς. Ματθ.1,20.24. 2,13.19. Λουκ. 1,11. 2,9· βλ. ἀκόμη Ματθ. 28,2. Δέν πρέπει νά συγχέεται ὁ Ἄγγελος Κυρίου μέ τούς ἀγγέλους. Ἰωάν. 5,4. Πράξ. 5,19. 8,26. 12,7.23. Ὁ Ἄγγελος τοῦ Κυρίου – Κατ' ὄναρ. Καί στήν Καινή ἀνήγγειλε τήν γέννηση τοῦ Σαμ- Διαθήκης, ὅπως στήν Παλαιά (βλ.

τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ» (στίχ. 21). Δέν λέγεται ὅτι ὁ Ἰησοῦς θά σώσει τόν λαό ἀπό τόν Ἰδουμαῖο τόν Ἡρώδη τόν Μεγάλο, αὐτόν τόν μισο-ἄλλοδαπό, πού τόν κυβερνοῦσε καί τόν τυραννοῦσε σαράντα περίπου χρόνια, οὔτε ἀπό τήν Ρωμαϊκή κυριαρχία, πού ἦταν τόσο καταπιεστική. Ὁ Μεσσίας δέν ἔρχεται σάν πολιτικός ἡγέτης καί ἐπαναστάτης, ἀλλά ὡς Σωτήρας, ἐλευθερωτής μας ἀπό τήν βαρειά δουλεία τῆς ἁμαρτίας μας. Ἡ ἐρμηνεία τοῦ ἀγγέλου στό ὄνομα τοῦ Μεσσία «Ἰησοῦς» ὅτι «αὐτός σώσει τόν λαόν αὐτοῦ ἀπό τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ», δείχνει τήν θεότητά του, ὅτι Αὐτός εἶναι ὁ Γιαχβέ. «Ἰησοῦς» (ἔβρ. *Yehoshua* κατά τήν πλήρη μορφή τοῦ ὀνόματος, βλ. Ἐξοδ. 24,13· ἢ *Yeshua* κατά τήν συνεπτυγμένη μορφή, βλ. Νεεμ. 7,7) σημαίνει ὁ «Γιαχβέ εἶναι σωτήρας». Στόν Ἰωσήφ ὅμως ὁ ἄγγελος λέει ὅτι Αὐτός, τό Παιδίον πού πρόκειται νά γεννηθεῖ, Αὐτός θά σώσει τόν λαό ἀπό τίς ἁμαρτίες. Αὐτός θά εἶναι ὁ Σωτήρας. Ἄρα Αὐτός εἶναι Γιαχβέ. Ἐπειδή δέ τό ὄνομα «Ἰησοῦς» δίνεται μέ τέτοια ἐρμηνεία ἀπό τόν ἄγγελο, γι' αὐτό καί ὁ ἄγγελος πάλι παρουσιάζει τόν «λαόν» (πού πρέπει νά τόν νοήσουμε ὡς ὅλη τήν οἰκουμένη, βλ. Χρυσόστ. ὁμιλ. Δ' στό κατά Ματθαῖον. – Ε.Π.Ε 9, 136.10-14)), ὡς λαόν τοῦ

Σοφ. Σειρ. 34,1-8+), συμβαίνει ὁ 9,10 ἐξ. 10,3 ἐξ. 11 ἐξ. 1,21. Θεός νά κάνει γνωστό τό σχέδιό Ἰησοῦν. Τό ὄνομα αὐτό εἶναι μιά του μέ ἓνα ὄνειρο: Ματθ. ἐξελληνισμένη μορφή τοῦ ἀραμαϊκοῦ יְהוֹשֻׁעַ («Γιесου'α»), πού συντομεύεται συχνά εἰς יְשׁוּעַ («Γιесου'»), καί τοῦ ἐβραϊκοῦ יְהוֹשֻׁעַ («Γιεχωσου'α»). Ἡ

Ἰησοῦ· «*Λαόν αὐτοῦ*», λέει (βλ. Ν. Σωτηροπούλου, Ο ΙΗΣΟΥΣ ΓΙΑΧΒΕ, Ἀθήναι 1976 σ. 134-137).

5. Στήν παράγραφό μας ἐδῶ ὁ Ματθαῖος μίλησε γιά τήν παρθενική σύλληψη τοῦ Χριστοῦ, γιά νά πει τώρα ὅτι αὐτό ἔγινε γιά νά ἐκπληρωθεῖ ἡ σχετική προφητεία τοῦ Ἡσαΐα. Ὁ προφήτης Ἡσαΐας εἶχε πει γιά τήν παρθενική γέννηση τοῦ Μεσσία λέγοντας, «*Ἰδού ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει καί τέξεται υἱόν, καί καλέσουσι τό ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ*» (στίχ. 21. Ἡσ. 7,14).

Τήν προφητεία αὐτή ὁ Ἡσαΐας τήν εἶπε στόν Ἄχαζ, τόν βασιλιά τοῦ ἰουδαϊκοῦ κράτους, ὅταν αὐτός ἐτοιμαζόταν γιά τόν πόλεμο ἐναντίον τῶν Ἰσραηλιτῶν καί Ἀραμαίων. Οἱ Ἀραμαῖοι μέ ἀρχηγό τόν βασιλιά τους Ρασεῖμ συμάχησαν μέ τόν βασιλιά τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ κράτους Φακεέ καί μέ πολλούς ἄλλους ἡγεμόνες Φοινικικῶν καί Φιλισταϊκῶν πόλεων καί διοργάνωσαν κίνημα ἐναντίον τῶν Ἀσσυρίων. Στό κίνημά τους προσκάλεσαν καί τόν Ἄχαζ, τόν βασιλιά τοῦ Ἰουδαϊκοῦ κράτους, καί ἐπειδὴ αὐτός ἀρνήθηκε ἐξερράγη τό 734/733 π.Χ. ὁ λεγόμενος Συρο-ἐφραϊμιτικός πόλεμος. Οἱ ἐνωμένοι στρατοί τῶν Ἰσραηλιτῶν καί τῶν Ἀραμαίων εἰσέβαλαν στό ἰουδαϊκό ἔδαφος. Περίτρομος ὁ Ἄχαζ ἤθελε

ἀρχική ἔννοια τοῦ *נְשִׂיָה* («*Γιε-
χωσού'α*») ἦταν ὁ «*Γιαχβέ βοη-
θεῖ*» ἀπό ρίζα *נָשָׂא* («*σαβά'*») «*βοηθῶ*». Μία λαϊκή ὅμως ἐτυμολογία συνέδεσε τό ὄνομα καί μάλιστα τήν συντομευμένη του μορφή μέ τήν ρίζα *נָשָׂא* («*γιασά'*»),

«*σώζω*» καί μέ τό οὐσιαστικό *נְשִׂיָה* («*Γιεσού'α*»), «*σωτηρία*». Ἡ λαϊκή ἐρμηνεία τοῦ «*Ἰησοῦς*» ὡς «*ὁ Θεός σώζει*» ἐκφράζεται δυνατά στήν Κ.Δ. καί μάλιστα στόν στίχο μας ἐδῶ: «*Αὐτός γάρ σώσει τόν λαόν αὐτοῦ...*» (βλ. καί Πράξ.

νά προσκαλέσει τούς Ἀσσυρίους σέ βοήθεια γιά τήν ἀποτροπή τοῦ κινδύνου. Ἐδῶ ἐπενέβη ὁ προφήτης Ἡσαΐας, γιατί ἔβλεπε σέ κίνδυνο τήν θρησκεία τοῦ λαοῦ του καί ἤθελε νά ματαιώσει τό σχέδιο τοῦ Ἄχαζ, συμβουλευόντάς τον νά ἔχει πίστη στόν Θεό καί θά ἀποτραπεῖ ὁ κίνδυνος τοῦ ἔθνους. Ἐπειδή μάλιστα τόν ἔβλεπε δύσπιστο, τοῦ πρότεινε νά ζητήσει ἀπό τόν Θεό ὁποιοδήποτε «σημεῖον», δηλαδή ὁποιοδήποτε θαῦμα, γιά νά ἀποδειχτεῖ μέ αὐτό ἡ παντοδυναμία τοῦ Θεοῦ. Μέ τό θαῦμα θά πιστεῦε ὁ βασιλιάς στήν παντοδυναμία τοῦ Θεοῦ καί δέν ἦταν λοιπόν ἀνάγκη νά καλέσει γιά συμμάχους τούς εἰδωλολάτρες Ἀσσυρίους, γιατί αὐτοί θά ἔφερναν καί τήν εἰδωλολατρία στήν χώρα. Ὁ Ἄχαζ ὅμως προφασίστηκε τόν εὐσεβῆ, ὅτι τάχα δέν θέλει νά ἐκπειράσει τόν Θεό, καί δέν ζήτησε θαῦμα, ὅπως τοῦ πρότεινε ὁ Προφήτης. Στήν ἄρνηση αὐτή τοῦ βασιλιᾶ, ὁ προφήτης Ἡσαΐας, γιά νά δείξει τήν ἀλήθεια τοῦ κηρύγματός του, τῆς πίστεως δηλαδή στό Θεό καί στήν παντοδυναμία του, διατυπώνει τό μεγαλύτερο θαῦμα τῆς ἱστορίας, τήν γέννηση τοῦ Ἐμμανουήλ ἀπό τήν Παρθένο, διά τοῦ Ὁποίου θά σωθοῦν ὅσοι θά πιστέψουν (βλ. Ἡσ. 7, 1-16). Ἔτσι στήν διαφωνία ἐκείνη τοῦ Προφήτη καί τοῦ βασιλιᾶ

4,22). Ὁ λαός θά σωθεῖ ὄχι ἀπό ἐξωτερικούς ἐχθρούς ἢ φυσικούς κινδύνους, ἀλλά «ἀπό τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν». Δύο ἐρμηνεῖες τοῦ ἀρχαγγελικοῦ μηνύματος εἶναι δυνατές: (1) Ὁ ἄγγελος ἀποκαλύ-

πτει στόν Ἰωσήφ τήν παρθενική σύλληψη τῆς Μαρίας καί ἀναθέτει ἐπί πλέον τήν ἀποστολή νά δώσει στό Παιδί τό ὄνομα Ἰησοῦς. (2) Ὁ ἄγγελος ἀποκαλύπτει ὅτι, ἂν καί ἡ Μαρία συνέλαβε παρθενικά ἐκ

χρεωστοῦμε τὴν περίφημη προφητεία τοῦ Ἡσαΐα περὶ τοῦ Μεσσία ἀπὸ τῆν Παρθένο, τὸ «ἰδοὺ ἡ Παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει καὶ τέξεται υἱόν καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ», πού ἀναφέρει ὁ στίχος πού ἐρμηνεύουμε.

Ἡ Παρθένος! Ἡ λέξις εἶναι μέ ἄρθρο· ἔτσι ἔχει καὶ στὸ Ἑβραϊκὸ (*hā 'alma*). Ἔχει τὴν ἔννοια: Ἡ ἐξαιρετικὴ Παρθένος. Ἡ ἑβραϊκὴ λέξις *alma*, πού χρησιμοποιεῖ τὸ Ἑβραϊκὸ κείμενο τῆς Π. Διαθήκης, μεταφράζεται κατὰ λέξι «νεάνιδα». Τὴν χρησιμοποιεῖ ὁμοῦς ὁ προφήτης μέ τὴν ἔννοια τῆς παρθένου, γιατί, ὅπως λέει ὁ Ζιγαβηνός, «τό τῆς νεανιότητος ὄνομα ἐπὶ τῆς παρθεσίας ἡ Γραφή τίθησι. Καὶ γὰρ περὶ κόρης ἐπιβουλευομένης διαλεγομένη φησίν, “Ἐάν φωνήσῃ ἡ νεάνις” (Δευτ. 22,27), τοῦτέστιν, ἡ παρθένος». Οἱ Ἰουδαῖοι ὁμοῦς, πολέμιοι τοῦ Χριστιανισμοῦ, πού δέν πιστεύουν στὴν ὑπερφυσικὴ γέννηση τοῦ Χριστοῦ, στηριζόμενοι καὶ στὴν μετάφραση τοῦ Ἀκύλλα καὶ Συμμάχου, ἀποδίδουν ἀπὸ τὸ Ἑβραϊκὸ κείμενο στὸν στίχ. 7,14 τοῦ Ἡσαΐα τὴν λέξις *'alma* μέ τὸ «νεάνιδα», μέ τὴν ἔννοια βέβαια ὄχι τῆς παρθένου, ἀλλὰ γενικά τῆς νεαρῆς γυναίκας. Ἦδη ὁ Ἰουστῖνος, ὁ φιλόσοφος καὶ μάρτυς (+165;), ἐλέγχει τοὺς συγχρόνους τοῦ Ἰουδαίουσ ὅτι διαστρέφουν τὸ σημαν-

Πνεύματος Ἁγίου, ὁμοῦς αὐτός ἔχει ἕνα σπουδαῖο ρόλο νά παίζει: Θά παράσχει σ' αὐτό τὸ Παιδί τὴν δαυιτικὴ υἰότητά του δίδοντάς του τὸ ὄνομά του. 1,22. Τοῦτο δέ ὅλον γέγονεν ἵνα... Ὁ τύπος

αὐτός καὶ ἄλλοι παραπλήσιοι συναντῶνται συχνά εἰς Ματθ. 2,5.15.17.23. 8,17. 12,17. 13,35. 21,4. 26,54.56. 27,9· βλ. καὶ 3,3. 11,10. 13,14 κ.ἄ. Ἀλλὰ ὁ Ματθαῖος δέν εἶναι ὁ μόνος πού

τικώτατο αυτό χριστολογικό χωρίο του Ἡσαΐα ἐξηγώντας τό *‘alma* μέ τό νεάνιδα. Καί νεώτεροι ὀρθολογιστές ἐρμηνευτές ἰουδαΐζουν καί μεταφράζουν ἔτσι καί αὐτοί, μέ τό «νεάνιδα» τήν λέξη *‘alma*. Ἀλλά ἔχουμε τήν παλαιά μετάφραση τῶν Ο΄ πού μεταφράζει τήν λέξη μέ τό «παρθένος» καί τόν Εὐαγγελιστή μας Ματθαῖο πού παραθέτει στόν στίχο μας (23) τό χωρίο αὐτό τοῦ Ἡσαΐα ἀπό τήν μετάφραση τῶν Ο΄ ἀποδίδοντας το στήν ὑπερφυσική γέννηση τοῦ Μεσσία. Ἔπειτα, τό νά γεννήσει μιά γυναίκα, ἔστω καί νεαρή, διά φυσικοῦ τρόπου, δέν ἀποτελεῖ τό σημεῖο, πού θά ἔπειθε τόν Ἄχαζ νά πιστέψει στήν παντοδυναμία τοῦ Θεοῦ· τό θαῦμα εἶναι νά γεννήσει παρθένος χωρίς ἄνδρα. Ὁ Ζιγαβηνός λέγει: «Ἐνταῦθα (βλ. στίχ. 23) κακουργοῦσιν Ἰουδαῖοι προβαλλόμενοι τινας ἐρμηνευτάς γράψαντας “Ἰδού ἡ νεᾶνις”. Πρός οὓς φαμέν, ὅτι μάλλον τῶν ἄλλων ἀπάντων ἐρμηνευτῶν τό ἀξιопιστότερον οἱ Ἑβδομήκοντα ἔχουσιν οὐ μόνον διά τό πλῆθος καί τήν συμφωνίαν, ἀλλά καί διά τόν χρόνον. Οὗτοι (οἱ Ο΄) μέν γάρ πρό ἑκατόν ἤ καί πλείονων ἐτῶν τῆς τοῦ Χριστοῦ παρουσίας ἐρμηνεύσαντες, πάσης εἰσίν ὑποψίας ἀπηλλαγμένοι· οἱ δέ γράψαντες τό, “Ἰδού ἡ νεᾶνις” μετά τήν ἐνανθρώπησιν τοῦ Χριστοῦ ἐρμηνεύσαντες,

βλέπει ὅτι οἱ Γραφές ἐκπληρώνονται στόν Ἰησοῦ. Ὁ Ἰησοῦς ὁ ἴδιος διακηρύσσει ὅτι αὐτές ὁμιλοῦν γι’ Αὐτόν (βλ. Ματθ. 11,4-6. Λουκ. 4,21. 18,31+. 24,44. Ἰωάν. 5,39 σχόλ. 8,56. 17,12 κ.ἄ.). Ἦδη

στήν Παλαιά Διαθήκη ἡ πραγματοποίηση τῶν λόγων τῶν προφητῶν ἦταν ἓνα ἀπό τά κριτήρια τῆς ἀποστολῆς τους (βλ. Δευτ. 18,20-22 σχόλ.). Ὁ Θεός, εἴτε διά λόγων εἴτε διά γεγονότων, ἀνήγ-

ἀπεχθεία μᾶλλον, ὡς Ἑβραῖοι, συνεσκίασαν τὴν ἀλήθειαν. Ἄλλως τε δέ, καὶ τὸ τῆς νεανικότητος ὄνομα ἐπὶ τῆς παρθενίας ἢ Γραφή τίθησι... Εἰ δέ κατ' αὐτούς νεᾶνις ἢ γεγαμημένη ἐστί, τί καινόν τὸ τὴν γεγαμημένην ἐγκυμονῆσαι καὶ τεκεῖν; Ὁ γὰρ προφήτης πρῶτον εἶπεν, “Ἰδού δώσει Κύριος σημεῖον”· εἶτα ἐπήγαγεν, “Ἰδού ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει”. Σημεῖον δέ ἐστί τὸ ὑπὲρ τὴν φύσιν, ἀλλ' οὐ τὸ κατὰ φύσιν» (MPG 129,132.133). Καὶ ὁ Χρυσόστομος ὁμοίως λέει: «Καίτοι εἰ μὴ παρθένος ἦν ἡ μέλλουσα κύειν, ἀλλὰ νόμῳ γάμου τοῦτο ἐγίνετο, ποῖον ἂν εἶη σημεῖον τὸ γινόμενον; Τὸ γὰρ σημεῖον ὑπερβαίνειν δεῖ τὴν τῶν πολλῶν ἀκολουθίαν, καὶ ξένον εἶναι καὶ παρηλλαγμένον· ἐπεὶ πῶς ἂν εἶη σημεῖον;» (Στό κατὰ Ματθαῖον ὁμιλ. Ε'. – Ε.Π.Ε 9,172· 6-10 καὶ σελ. 170-1).

6. Ὁ προφήτης Ἡσαΐας μίλησε καὶ γιὰ τὴν ὀνομασία τοῦ υἱοῦ τῆς Παρθένου, τοῦ Μεσσία: «Καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ, ὃ ἐστί μεθερμηνευόμενον μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός» (7,14). Θά καλέσουν τὸν Μεσσία «Ἐμμανουήλ» οἱ ὄχλοι πού θά τὸν πιστέψουν ὡς Θεό. Τὸ ὄνομα «Ἐμμανουήλ», ὅπως λέει παρακάτω ὁ στίχος μας, μεταφράζεται «μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός». Ἀλλά ποτέ ὁ Μεσσίας δέν

γείλε τὰ σχέδιά του καὶ ἡ πίστη τῶν χριστιανῶν ἀνακαλύπτει ὅτι ἡ κατὰ γράμμα ἐκπλήρωση τῶν κειμένων στό Πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἢ στήν ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας ἀποδεικνύει τὴν πραγματική

ἐκπλήρωση τῶν σχεδίων τοῦ Θεοῦ (βλ.: Ἰωάν. 2,22. 20,9. Πράξ. 2,23 σχόλ. 2,31. 34-35. 3,24 σχόλ. Ρωμ. 15,4. Α' Κορ. 10,11. 15,3-4. Β' Κορ. 1,20. 3,14-16). – Ἰνα πληρωθῇ. Γιὰ τὸ ρῆμα

ὀνομάστηκε μέ τό ὄνομα αὐτό. Ἐδῶ τό «Ἐμμανουήλ» δέν εἶναι πράγματι ὄνομα τοῦ Μεσσία, ἀλλά ἔκφραση πού δηλώνει τό ἀποτέλεσμα, τήν πραγματικότητα μέ τήν ἐνανθρώπηση τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Μέ τήν ἐνανθρώπηση τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ὁ Θεός πραγματικά ἦταν μεταξύ τῶν ἀνθρώπων. Πάντοτε βέβαια ὁ Θεός ἦταν μεταξύ τῶν ἀνθρώπων, ποτέ ὅμως τόσο καθαρά. Εἶναι συνήθεια στήν Ἁγία Γραφή νά χρησιμοποιεῖ γιά ὀνόματα τά συμβαίνοντα πράγματα. Ἀναφέρουμε ἕνα μόνο παράδειγμα ἀπό τό βιβλίό τοῦ Ἡσαΐα: Ὁ Θεός ἔδωσε ἐντολή στόν προφήτη του νά ὀνομάσει τό παιδί του πού θά γεννιόταν «ταχέως σκύλευσον ὀξέως προνόμεισον» (βλ. Ἡσ. 8,3). Ἀλλά ποτέ, σέ κανένα παιδί, δέν δόθηκε τέτοιο ὄνομα. Τί νόημα εἶχε τότε ὁ λόγος αὐτός τοῦ Θεοῦ; Ἐπειδή κατά τήν γέννηση τοῦ παιδιοῦ πού λέει ὁ στίχ. Ἡσ. 8,3 ἔγινε ἀρπαγή καί διανομή λαφύρων, γι' αὐτό, αὐτό πού θά συνέβαινε στήν πραγματικότητα δόθηκε σάν ὄνομα.

7. Ὁ εὐαγγελιστής Ματθαῖος εἶχε διακόψει τήν διήγησή του γιά νά σημειώσει τήν ἐκπλήρωση τῆς προφητείας τοῦ Ἡσαΐα. Ἀφοῦ τό ἔκανε αὐτό συνεχίζει πάλι τήν διήγησή του: «Διεγερθεῖς δέ ὁ Ἰωσήφ ἀπό τοῦ ὕπνου ἐποίησεν ὡς

αὐτό βλ. σχόλ. εἰς 5,17. 1,23. Τό κείμενο τοῦ Ἡσ. παρατίθεται κατά τούς Ο', ἐκτός ἀπό τήν ἀνάγνωση «καλέσουσι», τήν ὁποία οἱ Ο' ἔχουν «σύ θά καλέσεις» καί τό

Ἑβραϊκό κείμενο ἔχει «αὐτή θά καλέσει». Τήν ἀνάγνωση «καλέσουσι...» τήν ἔκανε ὁ εὐαγγελιστής γιά νά προσαρμόσει τήν παράθεση πρὸς τά συμβάντα, γιατί πραγμα-

προσέταξεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος Κυρίου καί παρέλαβε τήν γυναῖκα αὐτοῦ». (στίχ. 24). Ἐδῶ βλέπουμε τήν πρόθυμη ὑπακοή τοῦ Ἰωσήφ στήν διαταγή τοῦ ἀγγέλου. Στήν ἀπλότητα τῶν λέξεων εἶναι εὐκόλο νά μαντέψουμε τήν χαρά τοῦ Ἰωσήφ μέ τήν ὁποία προχώρησε στήν ἐκτέλεση τῆς θείας διαταγῆς. Ἡ γοργότητα τοῦ κειμένου, πιά γρήγορη ἀπό τό γεγονός, ἐκφράζει μέ χάρη αὐτή τήν χαρά!

Ἐρχόμαστε τώρα στόν τελευταῖο στίχο τῆς περικοπῆς μας, τόν στίχ. 25, πού πρέπει νά τόν προσέξουμε ἰδιαίτερα, γιατί τόν παρερμηνεύουν οἱ αἵρετικοί προτεστάντες. Τόν διαβάζουμε: «Οὐκ ἐγένωσκεν αὐτήν, ἕως οὔ ἔτεκε τόν υἱόν αὐτῆς τόν πρωτότοκον». Σέ κατά λέξη ἀπλή μετάφραση τό χωρίο αὐτό λέει: Ὁ Ἰωσήφ δέν εἶχε συζυγική σχέση μέ τήν Μαρία ἕως ὅτου αὐτή γέννησε τόν πρωτότοκο υἱό της. Ἄς ἐρμηνεύσουμε ὅμως αὐτό τό χωρίο: Ὁ θεόπνευστος συγγραφέας δέν παραλείπει καμμία εὐκαιρία νά βεβαιώσει ὅτι ἡ Μαρία γέννησε τόν Μεσσία χωρίς νά πάψει νά εἶναι παρθένος. Ἐδῶ δέ εἶναι ἀναγκαῖο νά τό δηλώσει, γιατί ἡ ἀμέσως μνημονευθεῖσα πράξη τοῦ Ἰωσήφ, τό ὅτι παρέλαβε τήν μνηστή του στό σπίτι του, σήμαινε γιά τούς πολλούς, πού ἀγνοοῦσαν τά πράγματα, τόν γάμο του μαζί της.

τικά ὁ Ἰωσήφ δέν κάλεσε ποτέ τό ὄνομα τοῦ Παιδίου Ἐμμανουήλ. Ὡς ἄλλη ἐξήγηση γιά τήν διαφορετική γραφή μπορούμε νά ποῦμε ὅτι ὁ Ματθαῖος διασώζει ἄλλη

γραφή τοῦ Ἡσ. 7,14 μαρτυρουμένη ἀπό τό Qumran (1Q Is^a), τό ὁποῖο ἔχει «θά καλέσουν». – **Παρθένος.** Ἡ ἀντίστοιχη ἐβραϊκή λέξη τοῦ Ἡσ. 7,14 εἶναι *ἡ ἄντι*

Ἡ ἔκφραση «ἕως οὗ ἔτεκε...», μέχρις ὅτου γέννησε, δέν σημαίνει καθόλου ὅτι ἡ Παρθένος ἔγινε σύζυγος τοῦ Ἰωσήφ μετά τήν γέννηση τοῦ Ἰησοῦ· τήν βλασφημία αὐτή τήν λένε οἱ προτεστάντες καί οἱ χιλιαστές. Ὁ τρόπος αὐτός ἔκφρασης δηλώνει ἀπλῶς τί συνέβη μέχρι τήν δηλωθεῖσα χρονολογία, χωρίς νά σημαίνει ὅτι ἀκολούθησε ἀλλαγὴ μετά ἀπό αὐτή· εἶναι καθαρὸς ἑβραϊσμός. Πραγματικά, ἀπό ἔρευνες καί ἄλλων χωρίων πού χρησιμοποιοῦν τήν ἔκφραση «ἕως οὗ» ἐξάγεται τό συμπέρασμα ὅτι ἡ ἔκφραση αὐτή στήν Ἁγία Γραφή σημαίνει τί γίνεται μέχρι τό χρονικό ὄριο πού καθορίζει τό χωρίο πού τήν ἀναφέρει, γιατί αὐτό τό διάστημα ἐνδιαφέρει τόν συγγραφέα νά τονίσει. Δέν σημαίνει ὅμως ὅτι μετά τό χρονικό αὐτό ὄριο, πού καθορίζει τό χωρίο, συνέβη τό ἀντίθετο. Ἄς ἀναφέρουμε τέσσερα παραδείγματα: α) Στό Γεν. 8,7 λέγεται ὅτι ὁ κόρακας πού ἔστειλε ὁ Νῶε ἀπό τήν Κιβωτό δέν ἐπέστρεψε «ἕως» νά ξηραθεῖ τό νερό. Ἀλλά οὔτε καί μετά ἀπό τήν ἀποξήρανση τοῦ νεροῦ ἐπέστρεψε ὁ κόρακας. β) Στό Β΄ Βασιλ. 6,23 λέγεται ὅτι στήν θυγατέρα τοῦ Σαούλ, τήν Μελχόλ, δέν γεννήθηκε παιδί «ἕως τοῦ ἀποθανεῖν», μέχρι νά πεθάνει. Θά ἦταν πολύ ἀστεῖο ἀπό τό

(«ἀλμά»), νεαρή κόρη. Ὁ Ματθαῖος χρησιμοποιεῖ τήν ἔκφραση «παρθένος» γιά νά βεβαιώσει τήν παρθενική γέννηση. Οἱ Ἰουδαῖοι, οἱ ὅποιοι ἀρνοῦνται τήν παρθενική σύλληψη τοῦ Ἰησοῦ, ἐπιμένουν στό מַלְאָכָה («ἀλμά») τοῦ Ἑβραϊκοῦ

κειμένου, τό ὁποῖο σημαίνει γενικά «νεαρή κόρη». Τήν ἀξιοπιστία ὅμως ἔχει ἡ Μετάφραση τῶν Ο΄, πού ἀποδίδει τήν λέξη μέ τό «παρθένος», βλ. Ζιγαβηνοῦ εἰς MPG 129,132.133. Ἡ γέννηση τοῦ Σωτῆρος ἐγκαινιάζει τήν μεσσιακή

«ἕως», πού χρησιμοποιεῖται στό χωρίο αὐτό, νά συμπερά-
 νουμε ὅτι μετά τόν θάνατό της ἡ Μελχόλ γέννησε παιδί.
 γ) Στό Ματθ. 28,20 ὁ Χριστός λέει στούς μαθητές Του
 ὅτι θά εἶναι μαζί τους «ἕως» τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος.
 Μήπως τό «ἕως» ἐδῶ σημαίνει ὅτι μετά τήν συντέλεια τοῦ
 αἰῶνος ὁ Χριστός θά πάψει νά εἶναι μέ τούς ἐκλεκτούς του;
 δ) Στόν Ψάλμ. 109,1 ὁ Δαυίδ λέει ὅτι ὁ Μεσσίας, ὁ Χρι-
 στός θά καθίσει δεξιά τοῦ Θεοῦ «ἕως» ὅτου οἱ ἐχθροί του
 γίνουν ὑποπόδιο τῶν ποδῶν του, δηλαδή μέχρι νά κατανι-
 κηθοῦν. Μήπως πάλι ἀπό αὐτό τό χωρίο ἐξάγεται ὅτι ὁ
 Χριστός θά πάψει νά εἶναι δεξιά τοῦ Πατρός, ὅταν κατανι-
 κηθοῦν οἱ ἐχθροί Του; Ὁχι βέβαια, γιατί ὁ ἀπόστολος
 Παῦλος στό χωρίο Ἑβρ. 10,12 μᾶς λέει ὅτι ὁ Χριστός κά-
 θισε «εἰς τό διηνεκές», δηλαδή παντοτινά, δεξιά τοῦ Πα-
 τρός. Σέ κανένα, λοιπόν, ἀπό τά παραπάνω χωρία τό «ἕως»
 δέν σημαίνει ὅτι μέχρι ἕνα χρονικό σημεῖο γίνεται κάτι καί
 μετά παύει νά γίνεται. Ἐκεῖνο μάλιστα πού μᾶς κάνει ἐντύ-
 πωση εἶναι ὅτι καί σοβαροί προτεστάντες ἐρμηνευτές προ-
 βληματίζονται καί δέν μποροῦν νά συμπεράνουν ἀπό τήν
 φράση τοῦ στίχου μας «οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτήν ἕως οὔ...» ὅτι

ἐποχή τῆς σωτηρίας, στήν ὁποία
 ἀποβλέπει ὅλη ἡ Παλαιά Διαθήκη.
 Ἡ ἐποχή αὐτή ἀρχίζει μέ τήν
 παρθενική γέννηση ἑνός Παιδίου
 καί ἐδῶ ἐγκείται ἡ δύναμη τοῦ
 ὑπαινιγμοῦ στό χωρίο τοῦ Ἡσαΐου.
 Ὁ Ἰησοῦς πραγματοποιεῖ τήν πα-

ρουσία τοῦ Θεοῦ μεταξύ τοῦ λαοῦ
 του μέ ἕνα ἐντελῶς νέο τρόπο! Γι'
 αὐτό καί ἡ ἔμφαση τοῦ χωρίου
 εἶναι στό «Ἐμμανουήλ». 1,25.
Οὐκ ἐγίνωσκεν. Τό ρ. «γινώ-
 σκω» στήν βιβλική γλώσσα μπορεῖ
 νά σημαίνει καί τήν ἔνωση τοῦ

ὁ Ἰωσήφ κατέστησε σύζυγό του τὴν Μαρία μετὰ τὴν γέννηση τοῦ Ἰησοῦ. Ἐπι τοῦ ὑπόμνημα Bible Commentary λέει τὰ ἐξῆς ἀξιοπρόσεκτα: «The word “till” (Gr. heos) is not conclusive either for or against perpetual virginity... Compare the uses of heos in the LXX of Gen. 8,7· AaeSam. 15,35· BaeSam. 6,23 and in Matt. 5,26· 12,20· 18,30· 22,44· Jesus had both brothers and sisters, but the brothers, at least, were older than Jesus, and therefore Joseph’s children by a former marriage (see on Matt. 12,46). The fact that Jesus committed His mother to the care of John (John 19,27) may imply that Mary had no other children of her own». Καί ὁ Henry λέει τὰ ἐξῆς γιά τὴν ὀνομασία τοῦ Χριστοῦ «Πρωτότοκος»: «*Christ was the first-born; and so he might be called though his mother had no any other children after him, according to the language of scripture*».

Καί προηγουμένως λέει: «*Much has been said concerning the perpetual virginity of the mother of our Lord: Jerome was very angry with Helvidius for denying it*».

8. «Πρωτότοκος» (στίχ. 25) ! Καί ἀπό αὐτὴ πάλι τὴν ὀνομασία τοῦ Ἰησοῦ οἱ αἵρετικοὶ προτεστάντες καί χιλιαστές συμπέραναν ὅτι ἡ μητέρα τοῦ Ἰησοῦ εἶχε καί ἄλλα μικρότερα παιδιά καί ἄρα ἔγινε σύζυγος τοῦ Ἰωσήφ μετὰ τὴν γέννηση τοῦ Ἰησοῦ. Ἀλλὰ στό χωρίο Ἑβρ. 1,6 ὁ Χριστός λέγεται «πρωτότοκος» Υἱός τοῦ Πατρός. Μήπως ἀπό τό «πρωτότοκος» στό χωρίο αὐτό βγαίνει τό συμπέρασμα ὅτι ὁ Θεός

ἀνδρογύνου (βλ. Γεν. 4,1.17. Λουκ. 1,34 σχόλ.), πρᾶγμα πού ὑποδηλώνει ὅτι ὁ γάμος δέν πρέπει νά εἶναι ἀπλῆ ἔνωση σωμάτων, ἀλλά ψυχική κοινωνία καί ἐνότητα τῶν συζύγων. — Ἔως οὗ ἔτεκε τόν υἱόν αὐτῆς. «Τουτέστιν, οὐκ ἐμίγη

αὐτῇ οὐδέποτε» (Θεοφύλακτος, MPG 123,160). «Ἰδίωμα ἐστὶ τῆς Γραφῆς, τό τὴν λέξιν πολλάκις τὴν “ἔως” μή ἐπὶ περιορισμένου τιθέναι χρόνου» (Ζιγαβηνός, MPG 129,133). Βλ. Γεν. 8,7. Β΄Βασ. 6,23. Ματθ. 28,10. Ἐδῶ ἔχομε

Πατήρ εἶχε δευτερότοκο καί τριτότοκο υἱό; Ὁχι βέβαια, γιατί ὁ Χριστός ὀνομάζεται «μονογενής» Υἱός τοῦ Θεοῦ (βλ. Ἰω. 1,18). Στήν Ἁγία Γραφή ἕνας ὀνομάζεται «πρωτότοκος» ὄχι ἐπειδὴ ἐξάπαντος ἔχει καί ἄλλους μικρότερους ἀδελφούς, ἀλλά ἐπειδὴ τό πρῶτον αὐτός διανοίγει τήν μήτρα τῆς μητέρας του, ἄσχετα ἂν ἀκολουθήσουν ἄλλα τέκνα ἢ ὄχι (βλ. Ὑξοδ. 13, 2.12. 34,19). Στό χωρίο ἈΒασ. 6, 10.14 δύο ἀγελάδες πού προσφέρονται θυσία ὀνομάζονται «πρωτοτοκοῦσαι». Ἀφοῦ ὅμως τώρα θυσιάζονται δέν θά γεννήσουν γιά δεύτερη φορά. Καί ὅμως ὀνομάζονται «πρωτοτοκοῦσαι» γιά τό ἕνα μόνο ζῶο πού γέννησαν. Βλέπουμε, λοιπόν, καθαρά ὅτι στήν Ἁγία Γραφή ἀπό τήν λέξη «πρωτότοκος» δέν πρέπει νά συμπεραίνουμε κατ' ἀνάγκη ὅτι γεννήθηκαν καί ἄλλα παιδιά. Καί τό ὑπόμνημα Bible Commentary λέγει πάλι: «*Technically, the "firstborn" might be an only child*». Τό «πρωτότοκος» στήν Ἁγία Γραφή ἔχει μιά εἰδική ἔννοια. Πέρα ἀπό τήν ἐρμηνεία πού εἶπαμε ὅτι «πρωτότοκος» ὀνομάζεται αὐτός πού ἀνοίγει τό πρῶτον τήν μήτρα τῆς μητέρας του, ἄσχετα ἂν θά ἀκολουθήσουν ἄλλα παιδιά, ἢ λέξη αὐτή στήν Ἁγία Γραφή σημαίνει τόν «ἐκλεκτό» (βλ. τά χωρία Ὑξοδ. 4,22. Ψαλμ. ΠΗ' 28. Ἐβρ. 12,23). Τήν ἔννοια αὐτή τήν ἀπέκτησε ἡ λέξη, ἐπειδὴ τά πρωτότοκα παιδιά καί τά ζῶα ἀνῆκαν στόν Θεό καί ὁ πρωτότοκος ἦταν πάντα ὁ προνομιούχος. Ὁ Henry λέγει ἐπίσης: Δέν εἶναι χωρίς μυστήριο ὅτι ὁ Χριστός κλήθηκε «πρωτό-

ἕνα σημιτικό ὑπόβαθρο. Ἡ ἔκφραση λοιπόν εἶναι ἐβραϊσμός, διά τῆς ὁποίας σημαίνεται ἡ παρθενική γέννηση τοῦ Ἰησοῦ, χωρίς ὅμως νά ὑποδηλώνεται ἀπ' αὐτήν ὅτι μετά ταῦτα ἡ παρθένος Μαρία ἔγινε σύζυγος τοῦ Ἰωσήφ. Ἡ πρό-

θεση τοῦ Ματθαίου εἶναι νά ἀποκαλύψει τήν παρθενική γέννηση τοῦ Ἰησοῦ, πού δέν ἦταν γνωστή (βλ. Ματθ. 13,55), νά βεβαιώσῃ ὅτι ὁ Ἰωσήφ δέν εἶναι ὁ φυσικός πατέρας τοῦ Ἰησοῦ καί ἡ γλώσσα του καθορίζεται ἀπό τόν σκοπό του

τοκος» της (τῆς Παρθένου), γιατί αὐτός εἶναι ὁ «πρωτότοκος πάσης κτίσεως», δηλαδή ὁ κληρονόμος ὅλων τῶν πραγμάτων· καί αὐτός εἶναι ὁ «πρωτότοκος ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς», διά τὸ ἔχει αὐτός σέ ὅλα τὰ πράγματα τὴν ἐξοχότητα.

αὐτό. Τό ὅτι μετὰ τὴν γέννηση τοῦ Ἰησοῦ δέν ὑπῆρχε συζυγία τῆς Παρθένου Μαρίας καί τοῦ Ἰωσήφ δέν ἦταν ἀνάγκη νά τό γράψει ὁ Εὐαγγελιστής, γιατί ἦταν γνωστό αὐτό στήν Ἐκκλησία, εἶναι δέ ἀσέβεια νά ὑποθέσει κανείς τό ἀντίθετο, ἀκόμη δέ καί νά τό σκεφθεῖ. «Πῶς γάρ ἄν ἦφατο (ὁ Ἰωσήφ) τῆς ἀγίας ἐκείνης, μεθ' ὃ μάλιστα ἔγνω τόν ἄφραστον ἐκεῖνον τόκον;» (Θεοφύ-

λακτος, MPG 123,160). Περὶ τῶν λεγομένων «ἀδελφῶν» τοῦ Ἰησοῦ βλ. σχόλιο εἰς Ματθ. 12,46. – Τό πρωτότοκος ὁμοίως σημαίνει τόν πρῶτον γεννηθέντα, χωρίς νά ὑποδηλώνεται ἀπό τὴν ἔκφραση ὅτι ὀψωσδήποτε γεννήθηκαν καί ἄλλοι υἱοί· βλ. Ἐξ. 13,2.12. 34,19 Ἀ Βασ. 6,10.14 καί Ζιγαβηνοῦ εἰς MPG 129,136. Γιά τοὺς «ἀδελφοὺς τοῦ Ἰησοῦ» βλ. 12,46 σχόλ.

ΑΠΛΗ ΚΑΤΗΧΗΣΗ

Μηνιαία Ἐκδόση τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως
Γόρτυνος καί Μεγαλοπόλεως
Φεβρουάριος 2010 – Τεύχος 38
Ἰδιοκτήτης

Ἱερά Μητρόπολις Γόρτυνος καί Μεγαλοπόλεως
Δημητσάνα 220 07 Κ.Τ. 8294

Ἐκδότης-Συντάκτης

Ὁ Μητροπολίτης Γόρτυνος καί Μεγαλοπόλεως Ἱερεμίας
Διευθυντής

Ἀρχμ. Ἰάκωβος Κανάκης
220 07 Δημητσάνα - Τηλ. 27950-31217

Υπεύθυνος Τυπογραφείου:

Ἀρχμ. Γρηγόριος Κιούσης

